

ВЕЛИКОБИЧКІВСЬКА СЕЛИЩНА РАДА

ПРОЄКТ

**ПРОФІЛЬ
ВЕЛИКОБИЧКІВСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ
ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ**

Додаток

до Стратегії розвитку Великобичківської територіальної громади

Профіль Великобичківської селищної територіальної громади розроблено спільними зусиллями створеної в громаді робочої групи з розробки Стратегії розвитку Великобичківської громади та експертів проекту «Стратегічний аналіз і рекомендації з розширення можливостей органів місцевого самоврядування і громад за допомогою відповідних стратегічних документів».

Реалізація проекту стала можливою завдяки Агентству США з міжнародного розвитку (USAID) та щирій підтримці американського народу через Проєкт USAID «ГОВЕРЛА».

Зміст цього документу не обов'язково відображає погляди USAID та Уряду США.

ЗМІСТ

1. ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ГРОМАДИ	6
2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ГЕОГРАФІЧНЕ РОЗТАШУВАННЯ ГРОМАДИ	9
3. ПРИРОДНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГРОМАДИ	14
4. ХАРАКТЕРИСТИКА НАСЕЛЕННЯ ТА ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ.....	20
5. НАЯВНА ІНФРАСТРУКТУРА	27
6. МІСТОБУДІВНА ДОКУМЕНТАЦІЯ	35
7. ІНФОРМАЦІЯ ЩОДО ВІДПОВІДНОСТІ РЕГІОНАЛЬНІЙ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ.....	40
8. СТРУКТУРА ЕКОНОМІКИ ТА РОЗВИТОК ГОЛОВНИХ СЕКТОРІВ.....	42
9. ФІНАНСОВИЙ СТАН ТА БЮДЖЕТ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ.....	48
10. ОРГАНИ УПРАВЛІННЯ ГРОМАДОЮ	51
11. ОРГАНИ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ ТА ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ	54
12. РЕЗУЛЬТАТИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	55
ДОДАТКИ.....	64

СПИСОК РИСУНКІВ

Рисунок 1. Карта Великобичківської селищної територіальної громади	6
Рисунок 2. Герб Великобичківської селищної ради	8
Рисунок 3. Географічне розташування Великобичківської ТГ та її партнерських громад	9
Рисунок 4. Карта масивів Карпатського біосферного заповідника	10
Рисунок 5. Дорога Н-09 Мукачево-Львів	11
Рисунок 6. Порівняльна характеристика Великобичківської територіальної громади за обраними нормованими показниками	12
Рисунок 7. Природно-ресурсний потенціал Великобичківської ТГ	14
Рисунок 8. Структура земельного фонду Великобичківської ТГ	15
Рисунок 9. Розміщення населених пунктів на території Великобичківської громади	20
Рисунок 10. Чисельність мешканців в населених пунктах Великобичківської ТГ, осіб	21
Рисунок 11. Вікова структура населення Великобичківської громади у 2022 р., %	23
Рисунок 12. Структура зайнятості населення Великобичківської громади за видами економічної діяльності, %	24
Рисунок 13. Витрати на утримання закладу загальної середньої освіти в перерахунку на 1 дитину у 2022 р.	31
Рисунок 14. Витрати на утримання закладу дошкільної освіти в перерахунку на 1 дитину у 2022 р.	32
Рисунок 15. Моніторинг стану прийняття рішень про розроблення Комплексних планів просторового розвитку територіальних громад Закарпатської області	36
Рисунок 16. Актуальність рішень містобудівної документації	37
Рисунок 17. Структура суб'єктів господарської діяльності Великобичківської громади у 2020 – 2022рр., %	44
Рисунок 18. Структура видів діяльності Великобичківської селищної ТГ за сплаченими податками до місцевого бюджету, ...	45
2022 рік	48
Рисунок 19. Структура доходів бюджету Великобичківської ТГ у 2021 та 2022 роках	48
Рисунок 20. Структура податкових надходжень суб'єктів підприємницької діяльності за населеними пунктами Великобичківської ТГ за І-ший квартал 2023 р.	49
Рисунок 21. Структура видатків бюджету Великобичківської територіальної громади у 2021 (а) та 2022 (б) роках	49
Рисунок 23. Гендерна та вікова структури депутатського корпусу Великобичківської ТГ	51
Рисунок 24. Структура депутатського корпусу Великобичківської ТГ за місцем проживання	52
Рисунок 25. Гендерна та вікова структури апарату Великобичківської селищної ради	52
Рисунок 26. Характеристика Великобичківської ТГ очима мешканців	55
Рисунок 27. Відповідь на питання «Чи плануєте залишитись тут жити?»	56
Рисунок 28. Суб'єктивна оцінка рівня нинішнього стану показників стану громади	57
Рисунок 29. Бар'єри розвитку Великобичківської громади: суб'єктивне сприйняття мешканців	58
Рисунок 30. Основні завдання, які необхідно здійснити для розвитку Великобичківської ТГ: суб'єктивний вимір сприйняття	59
Рисунок 31. Думка мешканців Великобичківської ТГ щодо ймовірності реалізації поставлених завдань	60
Рисунок 32. Відповідь на питання: «Коли було створене Ваше підприємство?»	61
Рисунок 33. Відповідь на питання: «Які зміни у збуті Ви очікуєте/фіксуєте в роках у порівнянні з 2018 р.?»	61
Рисунок 34. Відповідь на питання: «Які зміни у збуті Ви очікуєте в 2023 р.?»	62
Рисунок 35. Відповідь на питання: «Ви відчуваєте нестачу спеціалістів певних специфічних професій, навичок персоналу, які є важливими для майбутнього розвитку Вашого підприємства?	62
Рисунок 36. Відповідь на питання: «Ви плануєте інвестувати у збільшення виробництва продукції (послуг) у громаді?	63
Рисунок 37. Відповідь на питання: «Чи плануєте Ви розширення виробництва зі створенням додаткових потужностей в інших адміністративно-територіальних одиницях (населених пунктах)?»	63

СПИСОК ТАБЛИЦЬ

Таблиця 1. Відстань від населених пунктів до адміністративного центру Великобичківської ТГ	9
Таблиця 2. Узагальнені характеристики Великобичківської, Рахівської та Буштинської територіальних громад	12
Таблиця 3. Структура земельного фонду Великобичківської ТГ	16
Таблиця 4. Порівняння площі та населення Великобичківської ТГ, Рахівського району і Закарпатської області	21
Таблиця 5. Природний і міграційний рух населення, осіб (сумарно по всіх населених пунктах, що увійшли до складу ТГ)	22
Таблиця 6. Розподіл населення Великобичківської ТГ за віком, осіб	22
Таблиця 7. Розподіл населення за віком у населених пунктах Великобичківської ТГ станом на 2022 рік, осіб	23
Таблиця 8. Динаміка кількості безробітних у громаді та в регіоні	24
Таблиця 9. Середня заробітна плата в громаді, на субрегіональному та регіональному рівнях	25
Таблиця 10. Середня заробітна плата за видами економічної діяльності у Великобичківській ТГ і Закарпатській області, грн.	25
Таблиця 11. Відстань від центру Великобичківської ТГ та наявність сполучення громадським транспортом	27
Таблиця 12. Стан автодоріг комунальної власності у Великобичківській ТГ	28
Таблиця 13. Провайдери, технології доступу, охоплення у громаді	28
Таблиця 14. Водопостачання та водовідведення	29
Таблиця 15. Мережа закладів соціальної інфраструктури, що утримуються за рахунок бюджету Великобичківської селищної ради у 2023 р.	30
Таблиця 16. Показники діяльності дошкільних закладів освіти та закладів загальної освіти Великобичківської ТГ	30
Таблиця 17. Перелік бібліотек Великобичківської ТГ	33
Таблиця 18. Характеристика закладів культурно-спортивного призначення Великобичківської ТГ	33
Таблиця 20. Порівняльний аналіз Стратегічних цілей Регіональної стратегії розвитку Закарпатської області на період 2021 – 2027 років та цілей у розвитку Великобичківської територіальної громади на 2022 – 2024 роки, визначених Програмою соціально-економічного та культурного розвитку громади на 2022 рік	40
Таблиця 21. Зареєстровані у Великобичківській ТГ та Рахівському районі суб'єкти господарської діяльності	43
Таблиця 22. Заклади тимчасового розміщення у Великобичківській ТГ	44
Таблиця 23. Найбільші роботодавці у Великобичківській ТГ у 2023 р.	46

1. ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ГРОМАДИ

Великобичківська територіальна громада знаходиться в Рахівському районі Закарпатської області України, утворена у 2020 році шляхом об'єднання Великобичківської та Кобилецько-Полянської селищних, а також Верхньоводянської, Водицької, Косівсько-Полянської, Лужанської та Росішківської сільських рад Рахівського району. Таким чином Великобичківська територіальна громада об'єднала в собі 9 населених пунктів:

- смт. Великий Бичків
- смт. Кобилецька Поляна
- с. Верхнє Водяне
- с. Стримба
- с. Водиця
- с. Плаюць
- с. Косівська Поляна
- с. Луг
- с. Росішка

Карта Великобичківської територіальної громади представлена на Рисунок 1.

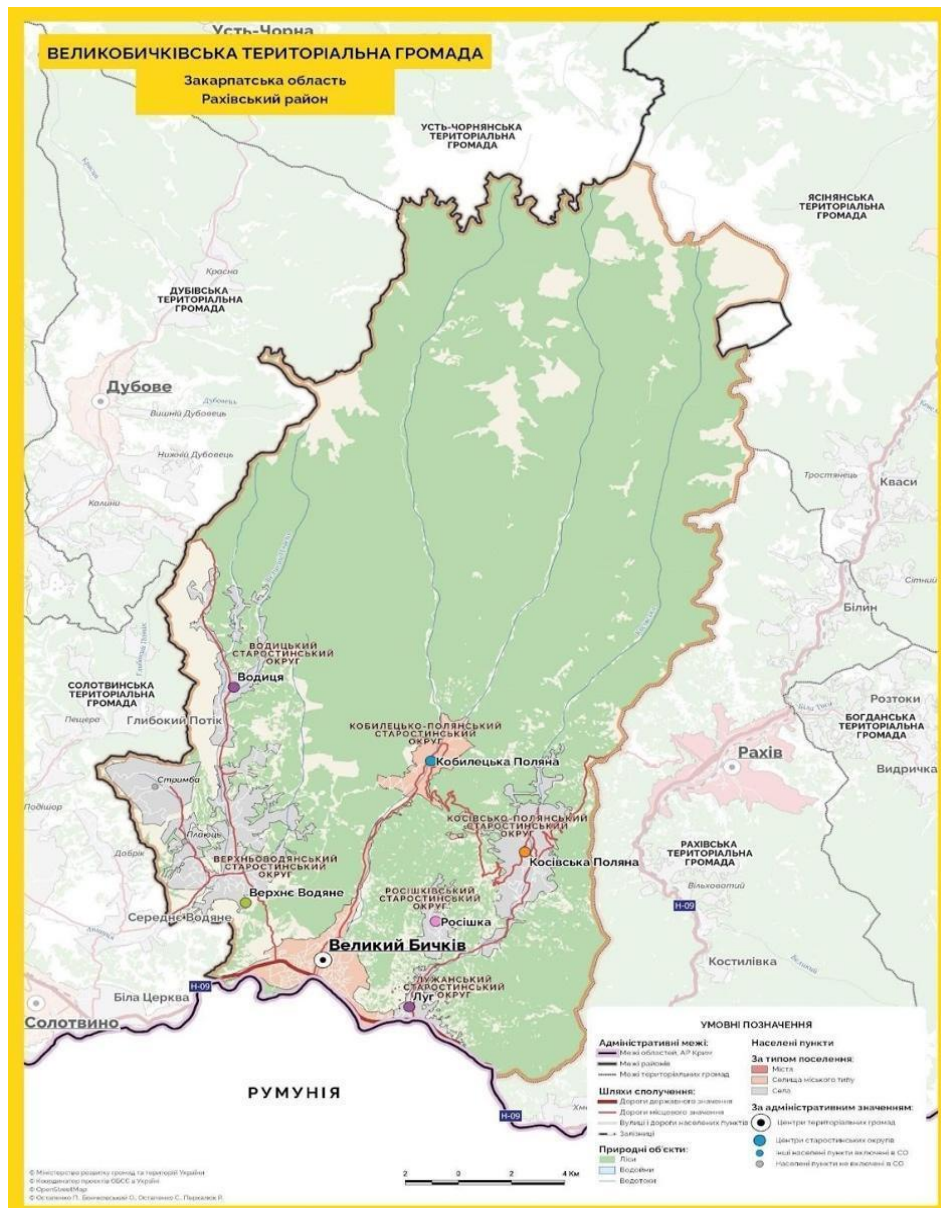

Рисунок 1. Карта Великобичківської селищної територіальної громади

Джерело: <https://decentralization.gov.ua/newgromada/3845/map>

Адміністративним центром громади є селище міського типу **Великий Бичків**, що розташоване у мальовничій улоговині біля підніжжя Карпатських гір, на правому березі швидкоплинної ріки Тиса при впадінні в неї гірської річки Шопурки, за 35 км від районного центру (Рахова), за 176 км від обласного центру (Ужгорода) та за 29 км від Центру Європи (околиця с. Ділове), за 12 км від залізничної станції Солотвино.

Наприкінці XIII століття виникло поселення на правобережжі Тиси, потім в XIV-XV ст. заселялась ліва сторона Тиси, що зараз входить до складу Румунії. У своїй історії Великий Бичків вже був регіональним центром – у кінці XV ст. він став центром Великобичківської казенної домінії, що займала значну територію у східній частині Мараморощини: від Ясіня до села Грушево, включаючи населені пункти лівобережжя Тиси (територія сучасної Румунії).

Загалом історія населених пунктів Великобичківської територіальної громади сягає до часів Київської Русі, Угорського королівства, Австро-угорської імперії, Чехословаччини, знову Угорщини, а після Другої світової війни включена до складу СРСР. Єдині колись населені пункти громади по р. Тисі стали поділені між Україною і Румунією: Луг і Lunca la Tisa та Великий Бичків і Bocioiu Mare. У результаті сформувався різномірний етнічний склад населення, у якому домінують українці, але достатньо помітними є етнічні групи угорців, румун, представників інших народів.

Формуванню різномірного етнічного складу населення сприяв також швидкий промисловий розвиток регіону. На початку XVIII століття Великий Бичків стає одним із центрів розвитку лісової і деревообробної промисловості. В 1720 році на р. Шопурка побудовано лісопилку, яка стала найбільшою на Закарпатті. Тут виготовляли дошки для Белградських верфів і бочкотару для солотвинських солекопалень. Права сторона річки Тиси була перетворена на річковий порт (Портош), де знаходились солені склади. В 1868 році у селищі було побудоване перше лісо-хімічне підприємство – хімзавод «Клотільда», на якому переробляли букові дрова на оцет, деревне вугілля та іншу продукцію.

Після будівництва у Великому Бичкові лісохімічного заводу «Кпотільда» в 1868 році та прокладання на початку XX століття вузькоколіїки у напрямку В. Бичків — В. Водяне — Тьовшаг — Плаюць почалася масова експлуатація лісів. У ті часи також було побудовано підвісну лінію та водяну пилораму.

У кінці XVIII ст. недалеко від Косівської Поляни видобували залізну руду, яку переплавляли на металообробному заводі в Кобилецькій Полянці, що пов'язано із переселенням сюди німецьких фахівців. У першій половині XIX століття недалеко від Кобилецька Поляна було виявлено сірчані мінеральні джерела, на базі яких тоді ж відкрито лікувальні купелі.

Громада зберігає свою історію і традиції. У Росішці знаходиться музей народного мистецтва та побуту, який присвячений традиційному життю гуцульського народу. Росішка також відома своїми традиційними ремеслами, зокрема, виробництвом вишиванок.

Громада у сучасному форматі утворена в результаті адміністративної реформи. Хоча об'єднання відбулося не за власною ініціативою громад, що сформували теперішню Великобичківську територіальну громаду, місцевими мешканцями оцінюється як раціональне. Відчуття єдності в громаді не сформовано, оскільки з моменту її створення у теперішньому форматі накладалися суттєві обмеження на проведення інтеграційних заходів: COVID-19 і війна з рф.

Герб Великобичківської територіальної громади був затверджений рішенням Великобичківської селищної ради від 31 березня 2017 року. Герб Великобичківської територіальної громади містить на блакитному тлі стилізоване зображення гірської вершини з відокремленими від неї темними масивами схилів (Рисунок 2). Блакитний колір тла символізує глибину неба та різноманіття природних ресурсів території. Такий герб символізує природну красу території Великобичківської громади, її гірський ландшафт і клімат, які сприяють розвитку хмеля – традиційної галузі господарства регіону.

Рисунок 2. Герб Великобичківської селищної ради

Джерело: дані громади

Зараз територіальна громада складається з 6 старостинських округів:

- Верхньоводянський старостинський округ № 1 – с. Верхнє Водяне, с.Стримба
- Водицький старостинський округ № 2 – с. Водиця, с. Плаюць
- Кобилецько-Полянський старостинський округ № 3 – смт. Кобилецька Поляна
- Лужанський старостинський округ № 4 – с. Луг
- Росішківський старостинський округ № 5 – с. Росішка
- Косівсько-Полянський старостинський округ № 6 – с. Косівська Поляна

Висновки

Великобичківська територіальна громада розташована в Закарпатській області України і має багату культурно-історичну спадщину, цікавий етнічний склад, давню історію промислового виробництва та сільського господарства.

2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ГЕОГРАФІЧНЕ РОЗТАШУВАННЯ ГРОМАДИ

Громада має відносно низьку густоту заселення: на одного мешканця припадає майже 2 га площі громади. Площа громади – 57462,2 га, населення – 29521 мешканець, відстань до обласного центру (Ужгород) – 172 км, а до обласного центру сусідньої області (Івано-Франківськ) – 171 км. Проте населення розташоване нерівномірно по території громади – майже все зосереджено у південній її частині. Більша частина території громади вкрита лісами на гірських територіях. Відстані між населеними пунктами громади невеликі (Таблиця 1).

Таблиця 1. Відстань від населених пунктів до адміністративного центру Великобичківської ТГ

Назва населеного пункту	Відстань до центру громади, км
Великий Бичків	–
Водиця	11,3
Верхнє Водяне	4,4
Кобилецька Поляна	8,3
Росішка	7,9
Косівська Поляна	9,1
Луг	3,8

Всі населені пункти громади, за винятком її адміністративного центру, мають статус гірських. Великобичківська територіальна громада Закарпатської області знаходиться безпосередньо на кордоні з Румунією, проте митних переходів на її території немає (Рисунок 3). Зараз ідуть перемовини про відновлення транспортного сполучення між Україною і Румунією в смт. Великий Бичків і с. Луг з історичними частинами цих сіл, які знаходяться на іншому березі р. Тиса і тепер є частиною Румунії.

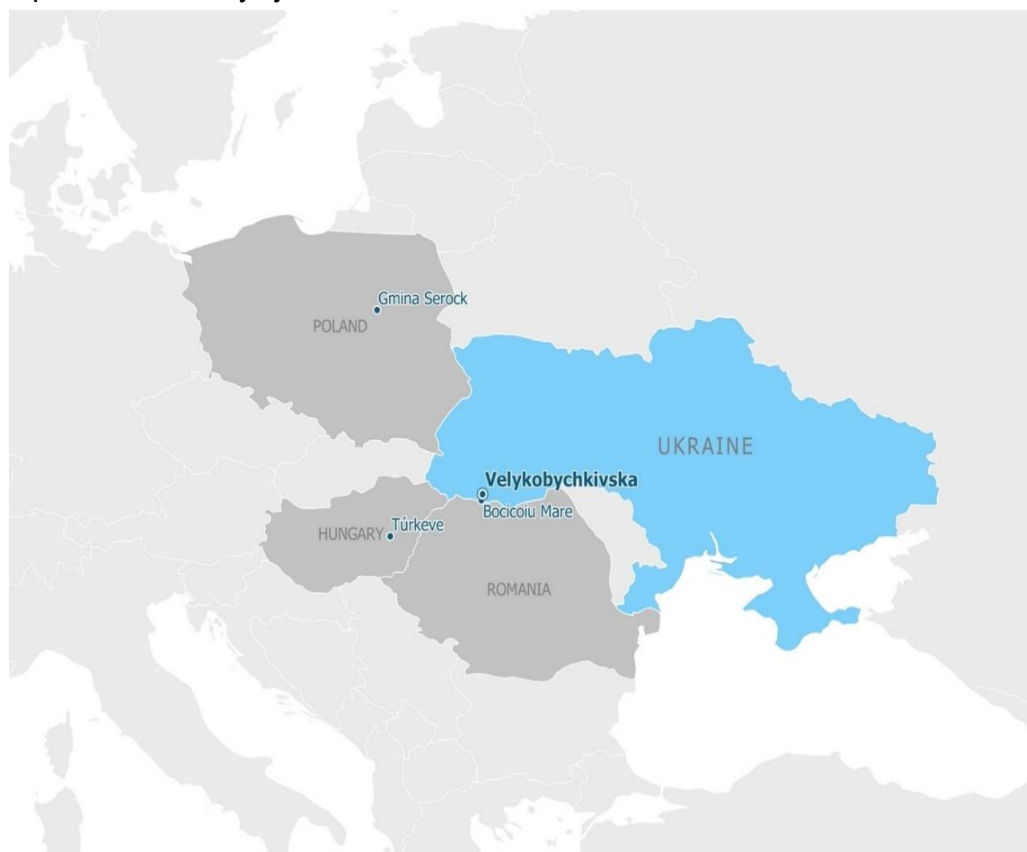

Рисунок 3. Географічне розташування Великобичківської ТГ та її партнерських громад

Важливо підкреслити, що на теперішню структуру розселення на території громади суттєво впливає гірська місцевість та розташування на території громади Карпатського біосферного заповідника (Рисунок 4) — природоохоронної територія, заповідник міжнародного значення. Карпатського біосферного заповідника охоплює великі площі в Рахівському, Тячівському, Хустському і Берегівському районі Закарпатської області.

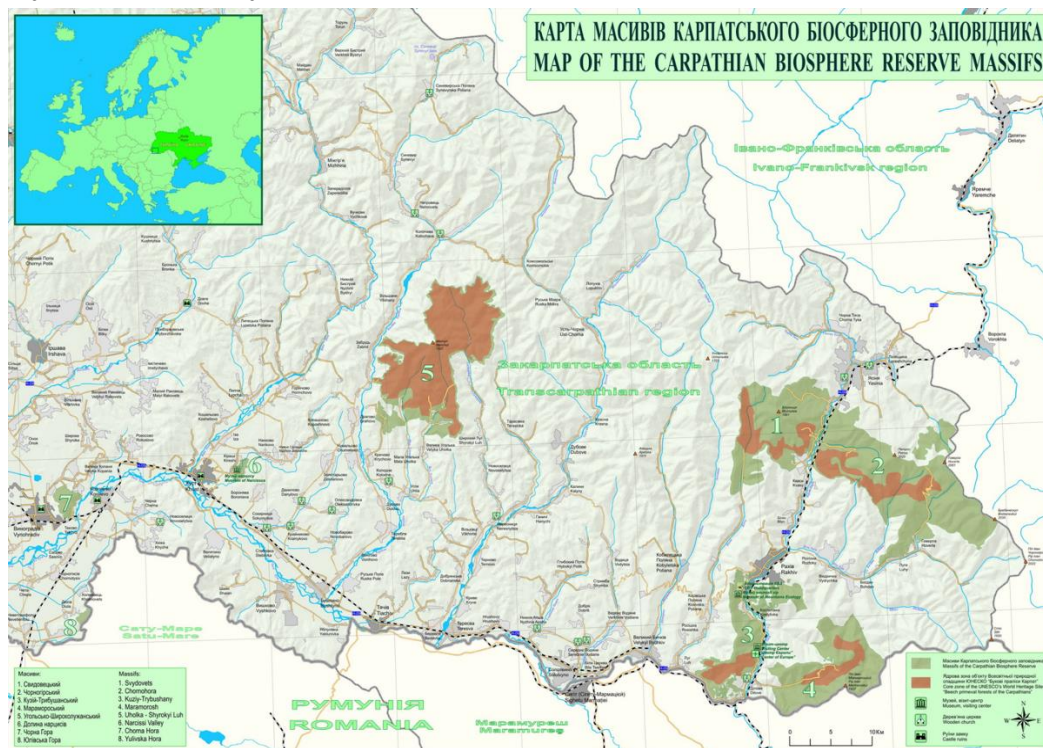

Рисунок 4. Карта масивів Карпатського біосферного заповідника

Джерело: <https://static1.karpaty.info/data/sights/img/zk.rh.biosphere/zapmap.jpg>

Карпатський заповідник сформований у 1968 році на площі 12,6 тисяч га. Карпатський біосферний заповідник має загальну площу 53630 га, з 1992 року входить до міжнародної мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО. До його складу входять шість відокремлених заповідних масивів: Чорногірський, Свидовецький, Марамороський, Кузій-Трибушанський, Угольсько-Широколужанський та «Долина нарцисів». На території громади знаходяться Кузій-Трибушанський і Свидовецький заповідні масиви.

Великобичківська ТГ межує із такими територіальними громадами:

- Рахівська міська територіальна громада (на сході)
- Солотвинська селищна територіальна громада (на південному заході)
- Дубівська селищна територіальна громада (на заході)
- Усть-Чорнянська селищна територіальна громада (на півночі)
- Ясінянська селищна територіальна громада (на півночі).

Через Великий Бичків проходять маршрути автотранспортних засобів, що здійснюють міжрегіональне (на Львів, Тернопіль, Івано-Франківськ, Чернівці тощо) та міжнародне перевезення пасажирів (на Прагу, Братиславу, Відень тощо) автошляхом Н-09 (через територіальну громаду пролягає 10,4 км цієї дороги, Рисунок 5). Протяжність місцевих автодоріг громади складає 60,9 км. Близько до Великого Бичкова знаходяться також дві залізничні станції – Солотвино (12 км) і Рахів (39 км) – із сполученням до міст Київ, Харків, Одеса, Миколаїв, Львів.

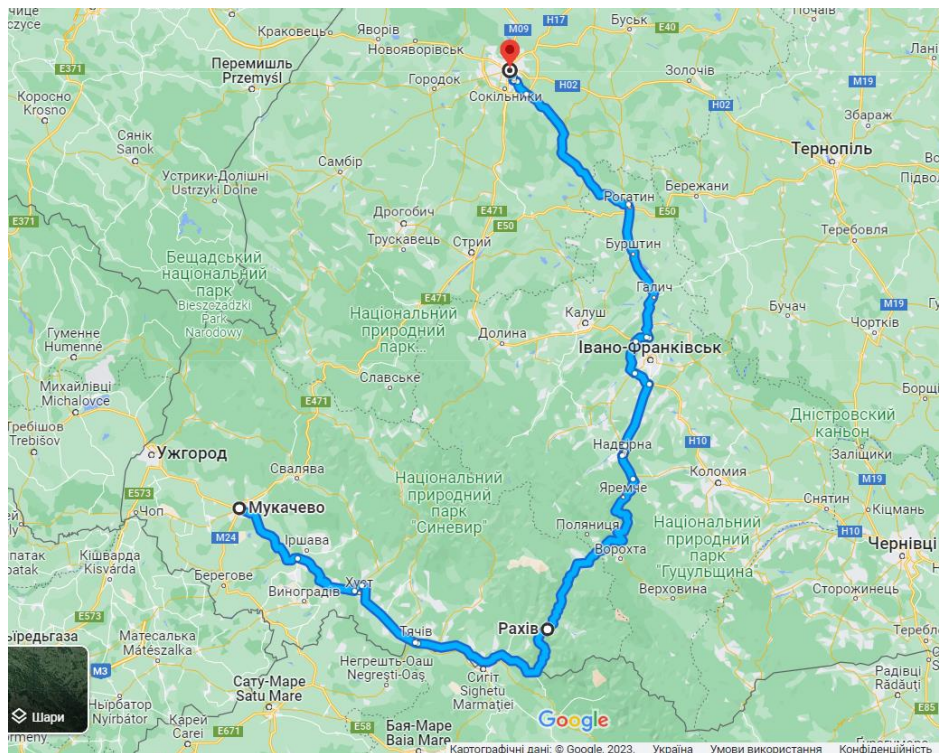

Рисунок 5. Дорога Н-09 Мукачєво-Львів

Джерело: картографічні дані Google

До найближчого митного пропуску з ЄС – 13 км (пасажирський (автомобілі повною масою до 3,5 тон) пункт пропуску «Солотвино-Сігет» (Румунія)). Заплановано будівництво мосту через р. Тиса та великовагового пункту пропуску «Біла Церква-Сігет» у сусідньому з громадою селі Біла Церква.

На північному сході Великобичківська територіальна громада межує з пасмом Мармароських гір, які наднормові опади призводять до руйнівних паводків. Через серію руйнівних паводків ослаблена захисна дамба на р. Шопурка (сmt. Великий Бичків) від транспортного мосту до пішохідного (ЛХК) протяжністю 1,5 км. Потребують проведення берегоукріплювальних робіт та мостових переходів на р. Тьофшаг і р. Стримба (с. Верхнє Водяне).

Порівняння з іншими громадами

Для порівняння рівня розвитку Виноградівської громади з іншими адміністративно-територіальними одиницями, було обрано Рахівську ТГ (адміністративний центр району, частиною якого є Великобичківська ТГ) та Буштинську територіальні громади

Узагальнені показники (їхні абсолютні значення) в розрізі обраних територіальних громад подано в таблиці 2.

З таблиці видно, що демографічний потенціал громад є співмірним і коливається в межах 23-29 тис. мешканців. При цьому, вагомість адміністративного центру громади в загальній його величині є найнижчою саме у Великому Бичкові – менш ніж третина від загальної кількості.

Водночас, один із важливих показників Великобичківської ТГ, який свідчить про її фінансову спроможність – частка місцевих податків і зборів у доходах загального фонду бюджету є порівняно високою - лише 26,7%, що є показником, близьким до середнього по області. При цьому фискальна віддача території громади критично низька – 109 грн/км² Це є відображенням того, що значна частка її земель вилучена з активного господарського обігу.

Таблиця 2. Узагальнені характеристики Великобичківської, Рахівської та Буштинської територіальних громад

Показники	Територіальні громади		
	Великобичківська	Буштинська	Рахівська
<i>Територія, адміністративний поділ</i>			
Площа, км кв.	574,62	145	254
Кількість старостинських округів	6	6	3
<i>Демографія</i>			
Чисельність наявного населення, ос.	29521	25434	23497
Густина населення, ос./га	51,4	175,4	93
Частка населення адмінцентру громади від загальної кількості населення громади, %	29,0	33,9	66,4
<i>Фінанси</i>			
Питома вага місцевих податків і зборів у доходах загального фонду бюджету, %	26,7	18,3	13,4
Дохідність земель громади, грн.	12045	17864	35722
Місцеві податки і збори, млн. грн.	16943	11792	20196
Сумарні надходження плати за землі та орендної плати, тис. грн	7030	2590	9080
Фіскальна віддача території громади, грн/км ²	109	444	594
<i>Інфраструктура освіти</i>			
Кількість ЗЗСО	9	14	9
Кількість ЗДО	10	15	9

Джерела: https://public.tableau.com/app/profile/ulead/viz/_16360623127390/sheet0,
<https://bychkivrada.gov.ua>, <http://rakhiv-mr.gov.ua>, <https://bushtynska-gromada.gov.ua/>

Шляхом нормування обраних параметрів (де базою нормування, умовною «1») є величина обраного показника Великобичківської громади, здійснимо порівняльну характеристику громад у графічній формі (рис. 6).

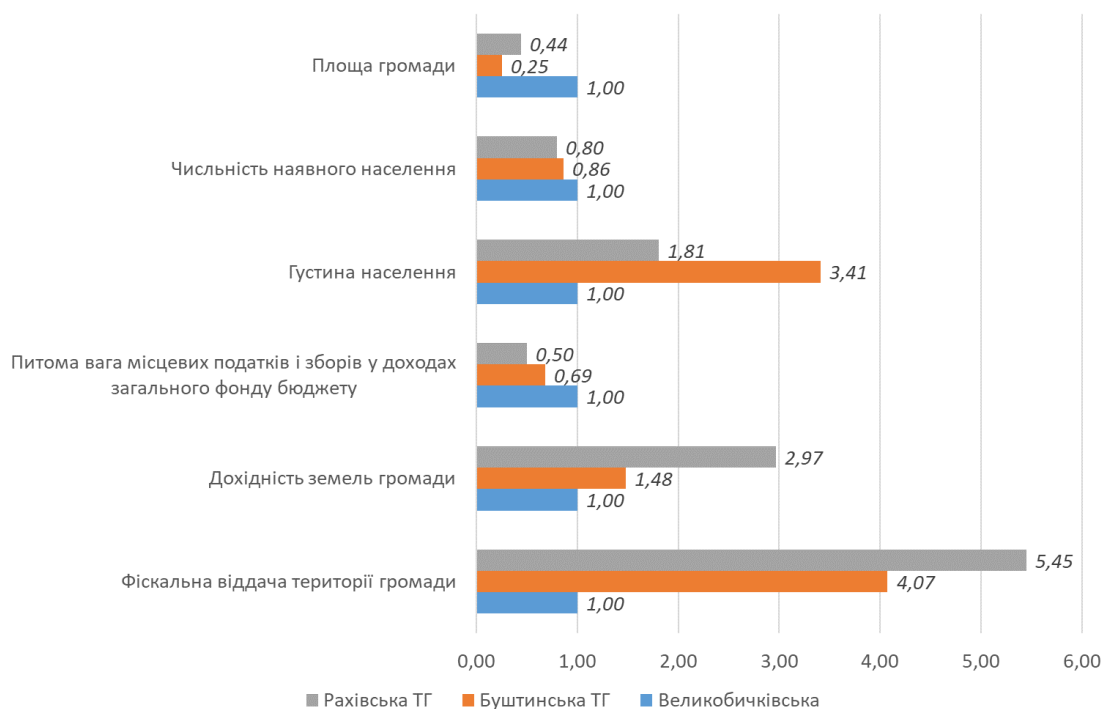

Рисунок 6. Порівняльна характеристика Великобичківської територіальної громади за обраними нормованими показниками

Бачимо, що Великобичківська громада є лідером за показниками питомої ваги місцевих податків і зборів в загальному фонді місцевого бюджету та чисельності наявного населення.

Висновки:

Громада займає значну територію, проте яка у більшості незаселена, зайнята гористою місцевістю та лісами) – це Карпатський біосферний заповідник, що є природоохоронною зоною, заповідником міжнародного значення. Ця територія потенційно може бути привабливою для туристів.

Великобичківська громада знаходиться безпосередньо на кордоні з Румунією. Хоча діючих митних переходів на її території немає, зараз ідуть перемовини про відновлення транспортного сполучення між Україною і Румунією в смт. Великий Бичків і с. Луг. Громада також має внутрішні межі з Рахівською, Солотвинською, Дубівською, Усть-Чорнянською та Ясінянською ТГ.

Територіальну громаду можна вважати гірською, оскільки всі населені пункти громади, за винятком смт Великий Бичків, мають відповідний статус.

3. ПРИРОДНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГРОМАДИ

Великобичківська ТГ має великий природно-ресурсний потенціал (Рисунок 7).

Рисунок 7. Природно-ресурсний потенціал Великобичківської ТГ

Джерело: дані громади

Рослинний покрив: 79 % території громади вкривають високопродуктивні ліси. Тут зосереджена третина видового складу флори України, поширено майже 300 видів лікарських рослин, половина червонокнижних видів рослин і тварин Карпат. На скелях Близниць та Кузьова росте кілька десятків рослин, які в Україні ніде більше не трапляються, у тому числі едельвейс (шовкова косиця).

Ліси перебувають у державній власності і використовуються ДП «Ліси України» Карпатським біосферним заповідником для ведення господарської діяльності. Унікальні праліси та високогірні лучні системи Карпатського біосферного заповідника належать до найцінніших екосистем планети і Міжнародної мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО.

Заповідник було створено з метою збереження унікальних для Європи ділянок дикої природи, серед яких особливо цінні букові праліси. Завданням заповідника є охорона і відновлення флори та фауни що зникають, в тому числі ендеміків української частини Карпат.

Територія заповідника охоплює такі природні комплекси: серед гірні груди, гірські букові, мішані та смерекові ліси, субальпійські й альпійські луки з сосново-вільховим криволіссям і скельно-лишайниковими ландшафтами. Майже 90 % території заповідника — це ліси (переважно праліси). Флора і фауна представлена понад тисячею видів вищих судинних рослин. Тут водиться: 67 видів ссавців, 193 види птахів, 10 видів плазунів, 15 видів земноводних, 29 видів риби, понад 3000 видів безхребетних. У заповіднику відмічено 64 види рослин і 72 види тварин, занесених до Червоної книги МСОП і Червоної книги України, а також до Європейського Червоного списку.

На території громади наявні корисні копалини: руди кольорових металів урочище Гаврищук та Рударня, вапняки, доломіти, мармуризовані доломіти, мінерал родоніт, суміші гравійно-піщані, сировина цегельно-черепична для будівельних матеріалів.

Внутрішні води – річки Тиса, Шопурка, Кісва, Апшиця, Тьовшаг, різноманітні струмочки та потічки, водоспади Кобилецький Гук, Полонсько-Кузійський водоспад. Місцеві мінеральні джерела поділяються на сульфідні (сірководневі) та залізисті.

Таким чином, на території громади багато чистих річок, лісів, полонин, червонокнижних рослин, тварин, видів риби, лікарських рослин. Багато родовищ будівельних матеріалів та інших

корисних копалин. Проте використати ці ресурси для економічного розвитку на території громади доволі складно, через природозахисні обмеження. Виникає ситуація, коли при наявності на місці необхідних для будівництва матеріалів, їх доводиться привозити здалеку, оскільки місцеві використовувати не можна. Ліси перебувають у державній власності і використовуються ДП «Ліси України» або знаходяться під охороною Карпатського біосферного заповідника. Посилення обмежень на вирубку лісів призводить до зростання ціни на деревину. Місцеві деревообробні підприємства вимушені були закритися, оскільки не змогли платити таку високу ціну як зовнішні покупці за місцеву деревину.

Клімат є помірно континентальним з достатнім і надлишковим зволоженням, нестійкою весною, не дуже спекотним літом, теплою осінню і м'якою зимою. Середньорічна швидкість вітру у різних місцях становить 1,2 – 2,4 м/с. Середньомісячна багаторічна температура січня у горах становить – 7,80 °С, тоді як у низині тільки – 3,10 °С, а влітку 11 – 14 °С у високогір'ї і 20-21 °С на низині. В залежності від висотного місцеположення території змінюється кількість опадів. Середньорічні опади в низинній зоні становлять 600-800 мм, а в горах – 1000 – 1500 мм (у рік високої водності до 2500 мм).

Територія також багата на водні ресурси, такі як річки, струмки, озера і заплавні луки. Це дає можливість розвивати рибальство, вирощування риб, а також використовувати воду в різних сферах, таких як електроенергетика, туризм та відпочинок.

Структура земельного фонду Великобичківської селищної громади станом на 01.01.2021 р. відображена на Рисунку 8.

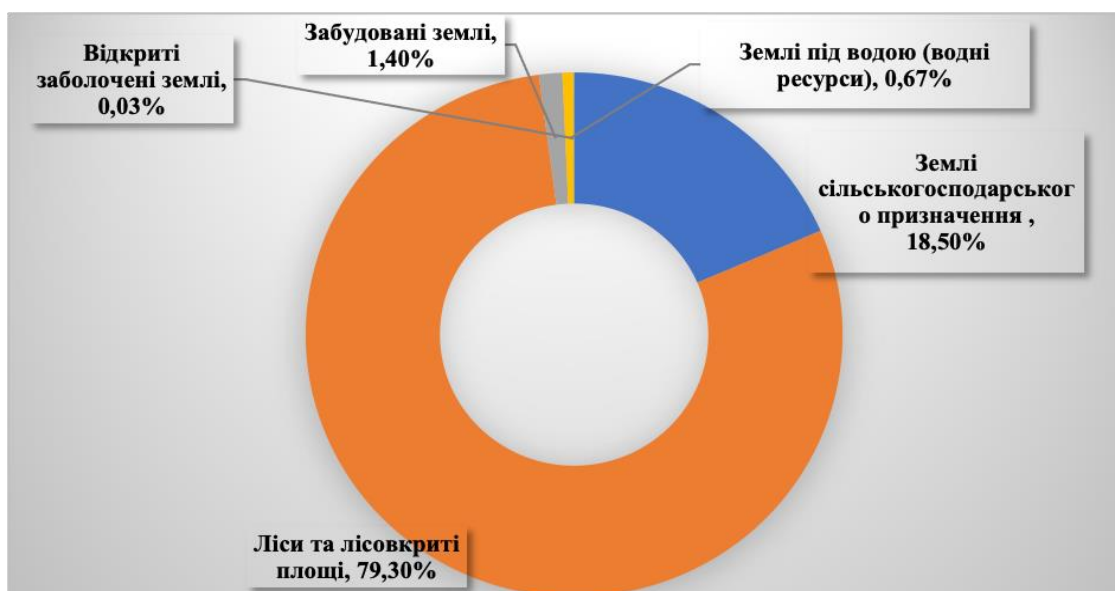

Рисунок 8. Структура земельного фонду Великобичківської ТГ

Джерело: дані громади

Структура земельного фонду Великобичківської громади яскраво демонструє переважання лісових земель у громаді (79,30 %), а землі сільськогосподарського призначення становлять лише 18,59% у загальній частці земель (Таблиця 3). Проте ці землі досить високої якості (60% чорноземи). Не дивно, що найбільшими землекористувачі на території громади: ДП «Ліси України», Карпатський біосферний заповідник. Кількість власників всіх земель – 19132 юридичних або фізичних осіб. Площа земель в межах населених пунктів у громаді – 4126,1474 га.

Таблиця 3. Структура земельного фонду Великобичківської ТГ

Категорія земель	Площа, га	Відсотків до загальної площі
Землі сільськогосподарського призначення, в т.ч.:	10638,3	18,5 %
сільськогосподарські угіддя	10398	
під господарськими будівлями і дворами	48	
під господарськими шляхами і прогонами	191,3	
землі, які перебувають у стадії меліоративного будівництва та відновлення родючості	–	
інші	1	
Ліси та інші лісовкриті площі, в т.ч.:	45610	79,3%
лісові землі	43280,4	
чагарники	2329,5	
Забудовані землі, в т.ч.:	823,5	1,4 %
під житловою забудовою	203	
землі промисловості	49	
землі під відкритими розробками, кар'єрами, шахтами та відповідними спорудами, в т.ч.	8,7	
відкриті розробки та кар'єри, шахти, які експлуатують	5,1	
інші (під відпрацьовані розробки та кар'єри; закриті шахти; відвали; терикони, які не експлуатують)	3,6	
землі, які використовуються у комерційних цілях	28,7	
землі громадського призначення	93,7	
землі змішаного використання	35,7	
землі, які використовуються для транспорту та зв'язку	163,9	
землі, які використовуються для технічної інфраструктури	3,6	
землі, які використовуються для відпочинку та інші відкриті землі	237,3	
Землі під водою (водні ресурси), в т.ч.:	388,5	0,67 %
під ставками	–	
природними водотоками (річками та ставками)	388,2	
штучними водотоками (каналами, колекторами, канавами)	00,3	
Відкриті заболочені землі та землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом	218,7	0,03 %
ВСЬОГО	57462,2	100%

Привабливими для інвесторів можуть бути проекти з використання місцевих природних ресурсів, зокрема:

– *видобутку глини та виробництво виробів з глини.* Долина р. Тиса багата на корисні копалини, в тому числі наявні глини. У комунальній власності громади наявна територія із жовтою глиною, де потрібно провести кількісну і якісну оцінку на предмет керамічного виробництва. Площа: 33,36 га;

– *добування вапняків та випалювання негашеного вапна.* В урочищі «Вапнярка», що за 2 км від смт. Кобилецька Поляна на початку ХХ століття за часів Австро-Угорщини було започатковано добування та випалювання негашеного вапна. У 80-х роках вапнярка, яка належала Великобичківському лісокомбінату була закинута, хоча кінцевий товар, вапно, вирізнялося високою якістю і білизною;

– *використання потенціалу родовищ мінеральної води.* На території громади визначено 13 джерел - гідрологічних пам'яток природи місцевого значення з мінеральною водою: 2 джерела у Кобилецькій Полянці, 7 джерел у Косівській Полянці, 1 джерело у с. Луг, 1 джерело у с.Верхне Водяне, 2 джерела у с.Водиця. Наявні води такої мінералізації: вуглекисла, гідрокарбонатно-

натрієво-кальцієва; сірководнева, гідрокарбонатно-хлоридно-натрієво-кальцієва; сірководнево-хлориднонатрієва. Мінералізація джерел коливається: від 0,2 до 3,8 г/л для гідрокарбонатно-натрієво-кальцієвих; 38,0 г/л для сірководнево-хлориднонатрієвої води. Вода придатна для лікування захворювань органів травлення, нервової системи та опорно-рухового апарату;

Великий природно-ресурсний потенціал є потенційною основою для розвитку туризму. Вже сьогодні туристів приваблюють:

Ботанічний заказник «Арніка»

Арніка – ботанічний заказник місцевого значення в Україні. Розташований у межах Рахівського району Закарпатської області, на схід від смт Кобилецька Поляна і на північний захід від села Косівська Поляна на схилі гори Кобила.

Ботанічна пам'ятка природи «Секвоя» (Мамонтові дерева)

Секвоя – ботанічна пам'ятка природи місцевого значення в Україні, розташована на північний схід від села Луг. Статус надано з метою збереження чотирьох екземплярів мамонтового дерева велетенського (*Sequoiadendron giganteum*), віком біля 100 років. Зараз вони стають дедалі популярнішими в туристів: справді, побачити «мамонтові дерева», та ще й такого поважного віку й габаритів, у Україні можна тільки тут. До мамонтових дерев прокладена екологічна стежка в лісництві.

Лісовий заказник «Діброва»

Діброва – лісовий заказник загальнодержавного значення, площею 712 га, розташований на північ від смт Великий Бичків, на правобережжі річки Шопурки.

Охороняється насадження дуба скельного та дуба звичайного на верхній межі їх зростання; у домішку – бук, клен, явір, граб. У підліску зростають ліщина, кизил. У трав'яному покриві є рідкісні види – підсніжник звичайний, занесений до Червоної книги України, а також анемона дібровна, беладонна звичайна, білоцвіт літній, печіночниця звичайна та інші цінні рослини.

Тваринний світ представлений типовими видами, серед яких олень європейський, козуля, свиня дика, куниця лісова, куниця кам'яна, канюк, саламандра, тритон гребінчастий. Трапляється тритон карпатський, занесений до Червоної книги України.

Полонсько-Кузійський водоспад

Полонсько-Кузійський – водоспад, розташований на схід від села Луг. Водоспад однокаскадний, заввишки 2 м. Утворений у пригирловій частині струмка, який тече південно-західними схилами гори Полонська (1080 м.) і падає зі скельного уступу мармуроподібних вапняків. До водоспаду веде маркована стежка, яка починається від контори Кузій-Трибушанського масиву (відстань – 700 м.).

Гора Кобила і Кобилецький перевал

Кобила – гора, висотою 1177 м над рівнем моря. Західні, південні та східні схили гори дуже круті, лише північний схил переходить у пологу перемичку, яка продовжується хребтом, що простягається на північ до масиву Свидовець. На південь від вершини розташований Кобилецький перевал. Його висота – 870 м над рівнем моря. Через перевал проходить дорога, що веде від села Косівська Поляна до смт. Кобилецька Поляна. З перевалу відкриваються чудові краєвиди на довколишні гори: частину масиву Свидовець, гору Апецька, Кузійський масив.

Гора Апецька

Гора Апецька розташована біля с. Водиця. Гора належить до острівних гір та не пов'язана з жодним хребтом чи гірським масивом. Апецька має кілька вершин, найвищі з яких – 1511 і 1512 м. У плані (вид зверху) гора дещо нагадує велетенську літеру Х. В ясну погоду з вершини видно гору Говерлу і частину міста Хуст.

Кузійський заповідний масив

Заповідна територія у складу Карпатського біосферного заповідника. Площа 4925 га. Розташований у межах лісового поясу на південно східних відлогах Свидівського масиву. Найвищі вершини – Лисина (1409 м), Менчул (1242 м), Кимпа або Темпа (1089 м), Полонська (1087 м). У південній частині масиву розташована смуга юрських мармуроподібних вапняків, що утворили численні скелі, серед яких виділяється скеля Соколине Бердо.

Кузійський заповідний масив входить до складу транс'європейського об'єкту Всесвітньої спадщини «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи».

Кузійський масив відрізняється від сусідніх масивів своїми кліматичними умовами та характером рослинності. Специфічні кліматичні умови, що створилися під впливом теплих повітряних мас з Верхньотисинської улоговини, сприяють поширенню у цьому районі теплолюбних видів рослин. Багато рослин, які ростуть у цьому масиві занесено до Червоної книги України.

По цій території прокладено *екотуристичний маршрут «На Соколине Бердо»*. Маршрут близько 2100 м. Кінцева точка маршруту скеля Соколине Бердо.

Покинуті залізородні штольні

Неподалік від контори Кузій-Трибушанського масиву, на маршруті, що веде на скелю Соколине Бердо, знаходяться дві цікаві геологічні пам'ятки – доломітові штольні. Їх залишили по собі геологи, що в шістдесятих роках проводили тут геологорозвідувальні роботи. Вони шукали золото та інші кольорові метали.

Перша зі штолень (380 м.н.р.м.), довжиною 33 м, знаходиться ліворуч від дороги.

З цими рукотворними підземними галереями тісно пов'язана різноманітна фауна рукокрилих. Тут відмічено 10 видів кажанів, з яких 6 відносяться до рідкісних. Це підковоноси великий і малий, широкоух звичайний, нічниці велика і довговуха, вухань звичайний. Зимую скупчення кажанів у цих підземних сховищах налічують кілька десятків особин.

Загалом штольні за своїми умовами дуже нагадують природні печери. Проте є й певні відмінності, зокрема у штольнях нижча вологість, що може стати перешкодою для заселення їх окремими групами живих організмів. Вхід у нижню штольню перекритий металевими ґратами. Це зроблено для того, щоб контролювати відвідування і, відповідно, звести фактор турбування до мінімуму. Отвори у ґратах є достатніми для проникнення крізь них кажанів та інших організмів, що тут мешкають. У цьому місці можна побачити і лісового полоза.

Верхня штольня, 530 м н. р. м. її довжина становить 400 м. Більші розміри спричиняють і кращу заселеність підземелля. Крім уже згаданих кажанів, його постійно відвідують й інші тварини. Тут часто можна зустріти лисицю, куницю, лісового тхора, кілька видів земноводних. Зокрема, саламандри постійно зимують у штольні і навіть розмножуються в невеликому потічку, що тече на її дні. Протягом усього року в підземному водотоці можна спостерігати личинок цих земноводних, що відрізняються від дорослих лише розмірами і наявністю зовнішніх зябер. Багата і цікава фауна безхребетних штольні. Серед них є й справжні печерні види. Особливо вражають великі чорні з яскравими червоними плямами павуки. Поряд знаходяться і їхні кладки у формі білих кульок, які звисають зі склепіння на тоненькій павутині.

Гора Кимпа або Темпа

Висота 1089,8 м. Схили стрімкі, вкриті лісами; вершина лише місцями незаліснена. Від вершини на північний схід тягнеться вузький заліснений хребет, який веде до найвищої вершини масиву — Лисини (1409,8 м).

Додаткову туристичну цінність мають:

- Великобичківський історико-краєзнавчий музей. Заснований у 1957 році, один з найстаріших музеїв Закарпатської області. Будинок, де міститься музей, є пам'яткою історії 17 століття. Експозиція музею розміщена у семи невеликих залах площею 240 кв.м., налічує понад 7 тис. експонатів і складається з трьох основних відділів: природи, історії, етнографії, підвідділу "Історія музею", постійних і тимчасових виставок.
- «Алея різьби». Великий Бичків – це справжній центр різьбярства. Саме тут живуть і працюють знамениті на всю країну майстри з художньої обробки дерева. Через це у 2017 році в рамках фестивалю «Битва Різьбярів» на території Великобичківського ліцею було створено «Алею різьби». Алея різьби нараховує п'ятдесят дерев'яних скульптур. Тут можна побачити роботи від найкращих різьбярів Західної України, які щороку доповнювалися митцями під час фестивалів «Велика битва різьбярів» та «Третя битва різьбярів».
- **Музей лісу.** Музей лісу знаходиться у Кобилецько-Полянському лісництві ДП «Ліси України». Музей – багатофункціональний виставковий центр, де всебічно розкривається значення лісових просторів в житті закарпатців. Експозиції музею лісу

сформовані за принципами змішання кількох музейних жанрів. Тут об'єдналися природничий і етнографічний, історичний і галузевий підходи. Експонати музею, до збирання яких долучилися колективи всіх лісництв, розповідають про давню історію лісового господарства та життя Рахівського району.

Перелік діючих туристичних маршрутів наведено в додатку 1.

Маючи такі унікальні природні ресурси, громада повинна зосередити свою увагу на охороні навколишнього природного середовища і раціональному використанні природних ресурсів. Збереження природного середовища і одночасна активізація використання унікальних місцевих ресурсів – це основний виклик, який треба прийняти громаді для свого успішного розвитку.

Висновки:

Громада має значні природні ресурси та історичний досвід їх використання для організації їх промислового видобутку та обробки, зокрема видобутку глини та виробництво виробів з глини, добування вапняків та випалювання негашеного вапна, використання потенціалу родовищ мінеральної води.

Структура земельного фонду Великобичківської громади яскраво демонструє переважання лісових земель у громаді (79,30 %), а землі сільськогосподарського призначення становлять лише 18,59% у загальній частці земель.

Одночасно громада має і вже в незначній мірі використовує свій унікальний біосферний потенціал для розвитку екологічного туризму. Поєднання цих двох напрямів розвитку може стати запорукою сталого розвитку територіальної громади.

4. ХАРАКТЕРИСТИКА НАСЕЛЕННЯ ТА ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ

Чисельність населення громади у 2022р. складала 29521 осіб. Населення Великобичківської громади багатоетнічне. Переважають українці, проте існують населені пункти з великою кількістю румун (с. Плаюць – 937 осіб) та угорців (смт. Великий Бичків, смт. Кобилецька Поляна). У Косівській Полянці компактно проживає етнічна група українців – гуцули. В смт. Кобилецька Поляна близько 15% – угорці. Школи угорської нема, проте є угорські початкові класи.

У зв'язку із високогірним розташуванням, високою лісистістю густота населення в районі і громаді незначна порівняно з густотою області та інших районів. Населені пункти розташовані, як правило, в гірських ущелинах, у долинах численних річок і потоків, ближче до низинної частини території громади (Рисунок 9).

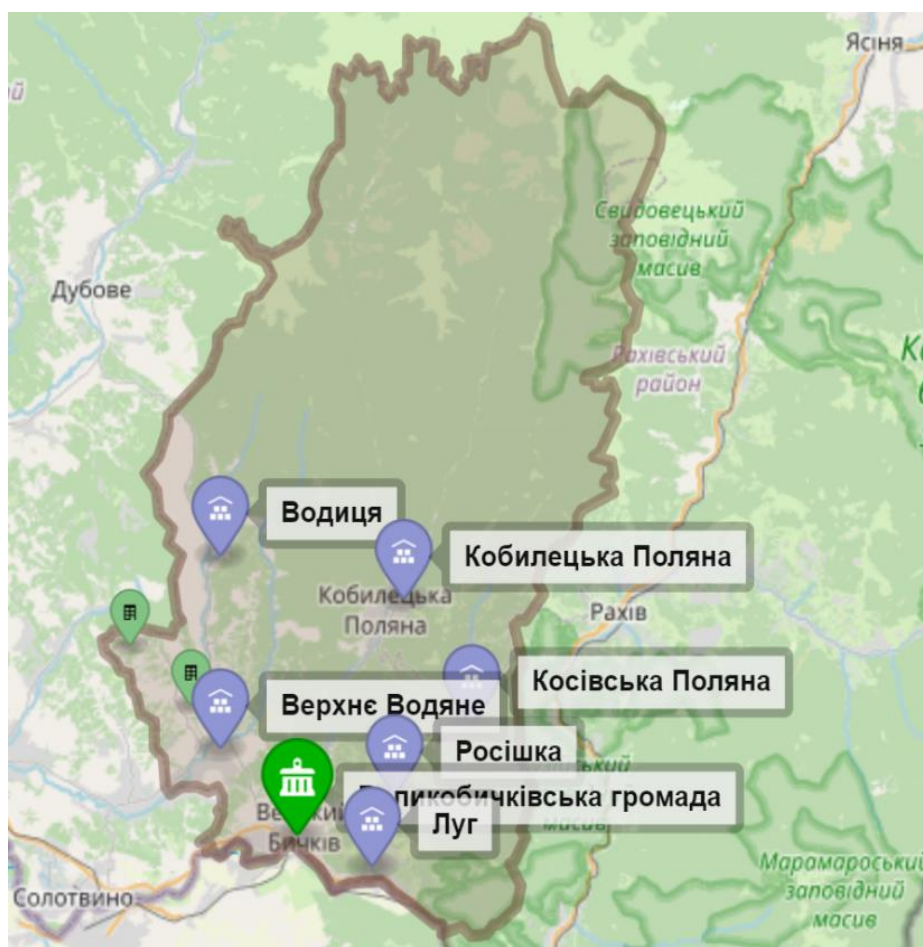

Рисунок 9. Розміщення населених пунктів на території Великобичківської громади

Через складний гірський рельєф територія громади відзначається низькою густотою населення, як і в цілому Рахівський район (Таблиця 4). Проте насправді ближче до річки Тиса має місце досить висока густота населення (що формує економічно сприятливий клімат для відкриття великий супермаркетів, торговельних центрів, концентрації робочої сили для створення підприємств), а північна частина громади фактично незаселена.

Таблиця 4. Порівняння площі та населення Великобичківської ТГ, Рахівського району і Закарпатської області

Регіони	Площа, км ²	Площа у % до загальної площі/району/області	Населення	Населення у % до загального населення/району/області	Густота населення на км ²
Громада	574,6	31% району/ 4,5% області	29521	32% району/ 2,3% області	51,4
Район	1845	14,5 % області	92543	7,3 % області	50,1
Область	12753	–	1254327		98,35

Джерело: дані громади

Найбільша кількість мешканців проживає в адміністративному центрі – смт. Великий Бичків (8561 осіб) та с. Верхнє Водяне (5890 осіб), на 3-му місці по населенню – с. Косівська Поляна (4323). Найменший населений пункт – с. Плаюць (937 осіб) (рисунк 10).

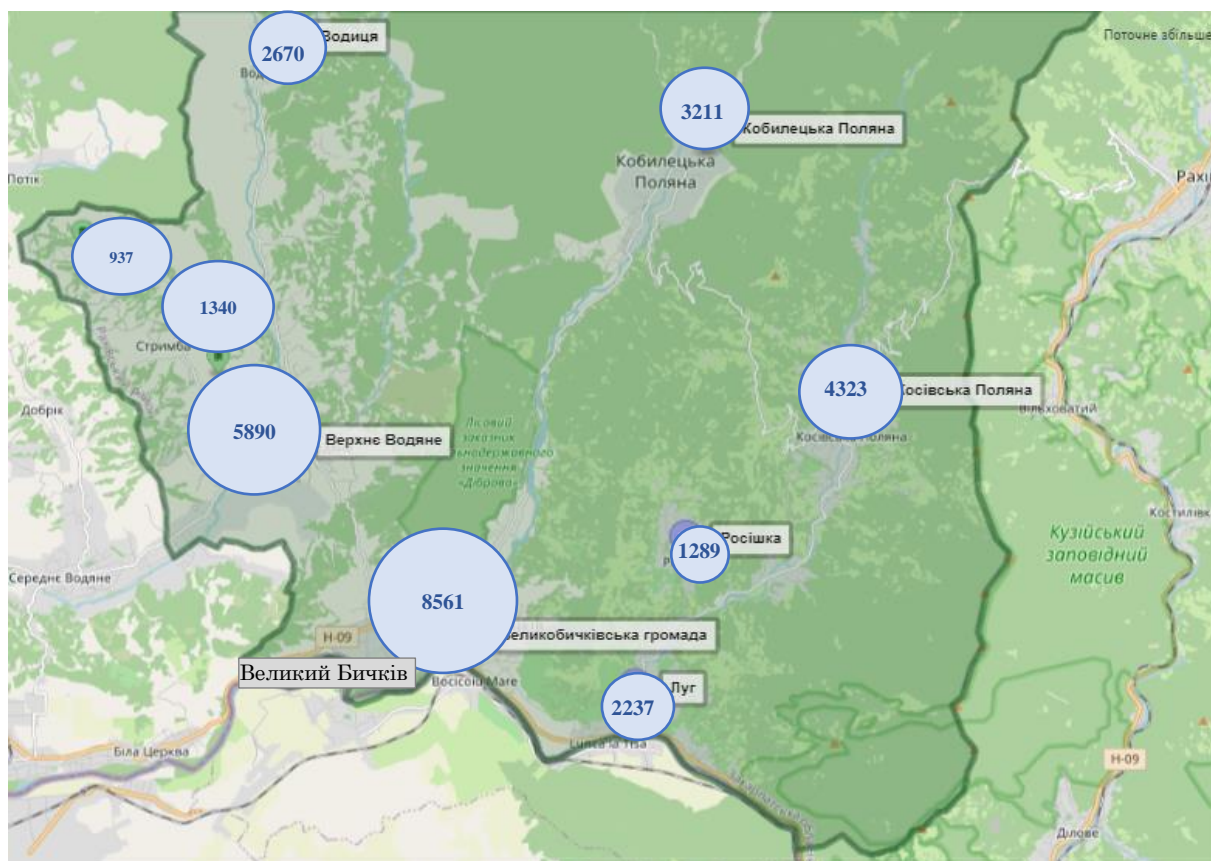

Рисунок 10. Чисельність мешканців в населених пунктах Великобичківської ТГ, осіб

Джерело: дані громади

За останні 5 років спостерігаються негативні демографічні тенденції в громаді (Таблиця 5). У 2021р. народжених на 5,5% менше порівняно з народженими в 2020р., в 2022р. – на 30,4 % менше порівняно з 2021р. Народжені у 2021р. становлять лише 57,11 % від кількості померлих, народжені у 2022р. – 52,5 % від кількості померлих. Найбільший від'ємний природний рух населення відбувся у 2021 році і склав (– 193 особи).

Таблиця 5. Природний і міграційний рух населення, осіб (сумарно по всіх населених пунктах, що увійшли до складу ТГ)

Показники	2018	2019	2020	2021	2022
Народжені	328	247	272	257	179
Померлі	366	354	366	450	341
Природний приріст	-38	-107	-94	-193	-162
Прибулі	н/д	н/д	н/д	97	591
Вибулі	н/д	н/д	н/д	22	269
Сальдо міграції	н/д	н/д	н/д	+75	+322
Загальне збільшення (зменшення)	н/д	н/д	н/д	-118	+ 160

Джерело: дані громади

У цілому по Закарпатській області кількість жінок на 1000 чоловіків поступово збільшується: у 1989 р. на 1000 чоловіків припадала 1071 жінка, у 2001 р. – 1077, а у 2020 р. – 1080. Щодо вікової структури населення, то перевага чисельності жінок починається з віку 35–39 років в цілому по області, а починаючи з 55 років – у всіх адміністративно-територіальних одиницях області. Середній вік мешканців Закарпатської області — 37-38 років.

У Закарпатській області за 2020 р. середня очікувана тривалість життя при народженні у жінок була більшою від тривалості життя чоловіків і складала 74,26 років (у чоловіків – 66,69 років). Проте станом на 2021 р. у Закарпатській області – це найменша статевая диспропорція (51,9 % жінок) порівняно з показниками в інших областях.

Працездатне населення у 2021 році становило 54,5% від загальної кількості мешканців громади, у 2022 році цей відсоток зменшився на 2 % – до 52,5% відповідно. Для порівняння відсоток працездатного населення в Закарпатській області становить 68,16 %.

У 2021 році мешканці за віком старші за працездатний вік становили 18,8 % від загальної кількості мешканців, у 2022 році – 18,14% відповідно. В громаді на одну людину 65+ років є близько 3-ох людей працездатного віку.

Натомість позитива тенденція спостерігається за кількістю мешканців, віку молодшого за працездатний – зростання кількості у 2022 році на 14,58 % порівняно з 2021 р., і зростання кількості дітей дошкільного віку – на 7,3% відповідно. Деталі розподілу населення за віком відображені в Таблиці 6.

Таблиця 6. Розподіл населення Великобичківської ТГ за віком, осіб

Показники	2021	2022
Населення у віці:		
Працездатному	16086	15123
Старшому за працездатний	5548	5355
Молодшому за працездатний, в.т.ч.	7892	7958
діти дошкільного віку	1838	1972
діти шкільного віку	6054	5986
Внутрішньо переміщені особи (зареєстровані/проживають)	–	4124 / 544

Джерело: дані громади

Позитивним є факт, що у всіх населених пунктах громади кількість осіб у віці молодшому за працездатний є більшою від кількості осіб, у старшому за працездатний віці (Таблиця 7).

Таблиця 7. Розподіл населення за віком у населених пунктах Великобичківської ТГ станом на 2022 рік, осіб

Населені пункти	Населення у віці		
	працездатному	молодшому за працездатний	старшому за працездатний
сmt. Великий Бичків	4054	2718	1789
сmt Кобилецька Поляна	1607	1001	603
с. Верхнє Водяне + с. Стримба	3927	2101	1202
с. Водиця + с. Плаюць	1467	796	407
с. Луг	1067	751	419
с. Косівська Поляна	2345	1215	763
с. Росішка	656	461	172

Джерело: дані громади

Як видно з показників у Таблиці 7 з розподілом за віком та Рисунок 11, практично у всіх населених пунктах спостерігається схожа структура: близько половини – це працездатне населення та близько третини – населення молодше віком за працездатний вік. Проте, у кількох населених пунктах, більший відсоток працездатного населення порівняно з іншими, а саме: с. Верхнє Водяне та с. Стримба (54,23%), с. Косівська Поляна (54,24%), с. Водиця та с. Плаюць (54,94%). Найбільший відсоток населення у віці старшому за працездатний у відношенні до всього населення – у сmt. Великий Бичків (20,90%), сmt. Кобилецька Поляна (18,78%), с. Луг (18,73%). Найбільший відсоток населення у віці молодшому за працездатний – у с. Росішка (35,75%), с. Луг (33,57%), сmt. Великий Бичків (31,75%).

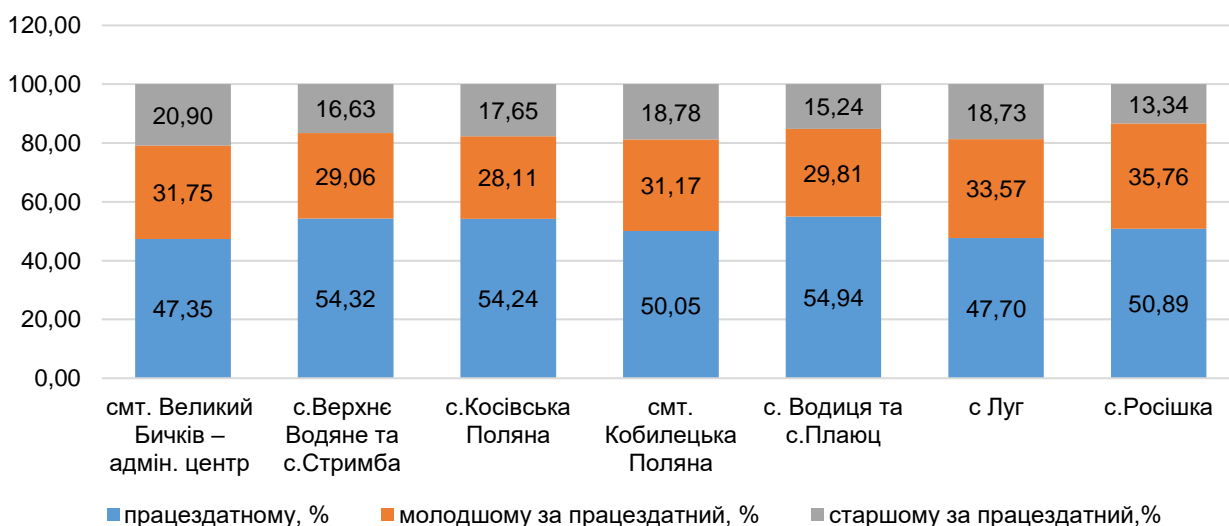

Рисунок 11. Вікова структура населення Великобичківської громади у 2022 р., %

Джерело: дані громади

На негативний природний приріст накладається негативна тенденція з виїздом місцевих мешканців за кордон. Мала кількість привабливих робочих місць завжди була притаманна гірським районам. У зв'язку з війною, багато осіб обрало громаду, яка знаходиться у відносно безпечному регіоні, як нове місце проживання. Тому загальне сальдо міграції виглядає для громади позитивно. Проте, якщо колись працездатні особи виїжджали за кордон на заробітки, то з початком війни працездатне населення виїжджає на постійне проживання закордоном, забираючи з собою дітей та батьків, що не відображено в статистиці. Одним з

найпривабливіших напрямів еміграції є Чехія. Тепер зароблені за кордоном кошти все менше інвестуються в громаду.

Працездатні, суспільно і економічно активні внутрішньо переміщені особи також або вже виїхали, або налаштовані виїхати з громади, бо не можуть знайти роботу за місцем проживання (Таблиця 8).

Таблиця 8. Динаміка кількості безробітних у громаді та в регіоні

Територіально-адміністративна одиниця	2020	2021	2022
Громада, осіб	544	216	155
Район, осіб	–	1677	1415
Область, тис. осіб	58,7	59,5	60,6

Джерело: дані громади

Найбільша кількість мешканців громади зайняті в освіті (29,53%), промисловості (18,17%), гуртовій і роздрібній торгівлі (15,14%) та сільському господарстві (13,63%), інші сфери займають разом 23,5%. Найменше зайнятих – в операціях з нерухомістю та фінансовій діяльності (Рисунок 12, Додаток 2).

У Закарпатській області загалом структура відмінна. Населення області переважно зайняте у сільському господарстві (50,59%), у будівництві (21,04%), в колективних, громадських та особистих послугах (11,74%), а також працює в готелях і ресторанах (5,57%), інших сферах (11,06%).

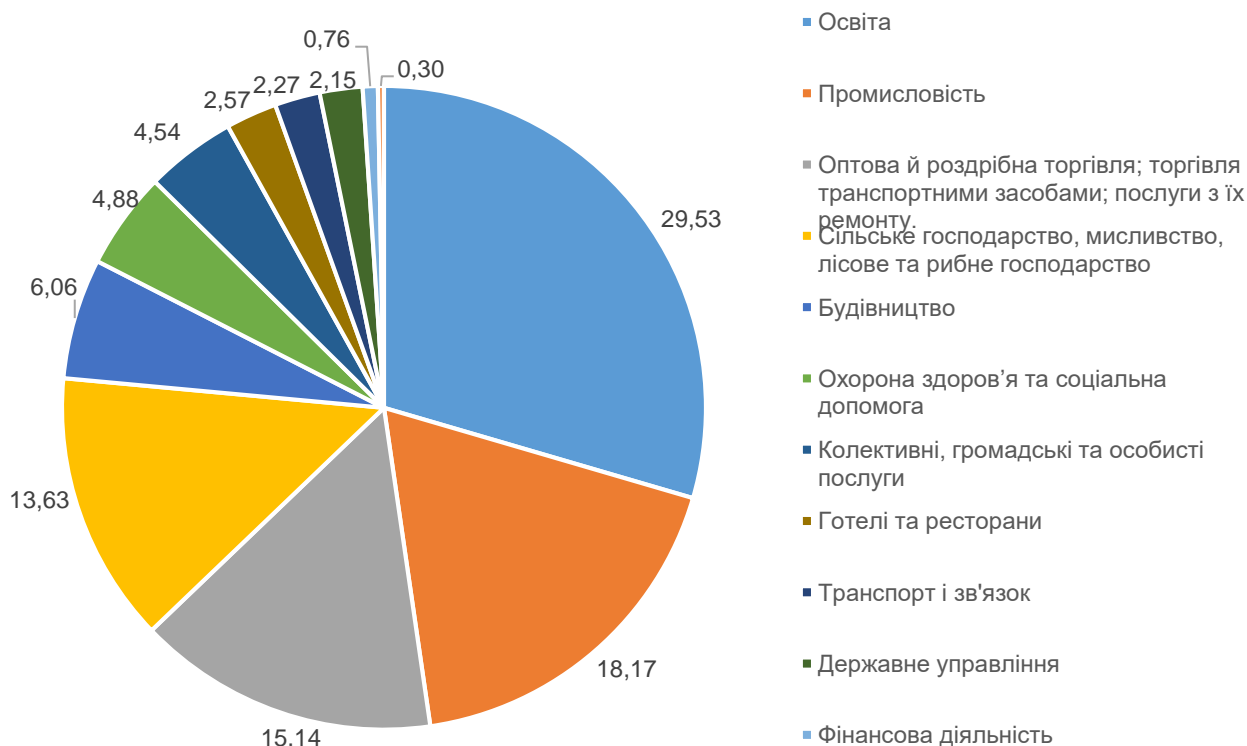

Рисунок 12. Структура зайнятості населення Великобичківської громади за видами економічної діяльності, %

Джерело: дані громади

За останні кілька років був збудований ТЦ «Олімп» та готель – це приватні інвестиції мешканців, які працюють за кордоном. Проте, це скоріше виняток, заробітчани як правило вкладали кошти у приватне житло. Зараз і такий напрямок інвестицій суттєво зменшився.

Значна частина заробітчан громади не поверталися в громаду в 2023 році навіть на найбільші релігійні свята, що колись робили в обов'язковому випадку. На думку місцевих мешканців, це може свідчити про їх переорієнтування з короткострокової трудової міграції на постійне місце проживання закордоном. Така тенденція суттєво підвищує демографіні ризики для громади.

Розв'язувати питання із зайнятістю населення в гірській місцевості могли б допомогти заходи із стимулювання розвитку традиційних для гірських територій видів економічної діяльності – зокрема деревообробної промисловості з високою доданою вартістю, адже 79,3% території громади складають площі лісового фонду і тільки 18,5% земель громади складають землі сільськогосподарського призначення, переважна частина із яких – землі гірських пасовищ. Водночас місцева деревообробна промисловість вважається низькоконкурентним видом економічної діяльності. На даний час склались несприятливі умови для ведення деревообробного бізнесу для місцевих підприємств. Так, через дефіцит лісу кругляку на межі зупинки знаходяться деревообробні та меблеві підприємства громади, такі як: ТОВ «ВГСМ», ТОВ «Славута», ТОВ «Техноліс». Ще одна причина браку деревини – її скуповують дорожче підприємства з інших областей або її експортують за вигіднішими цінами. Тобто, місцева деревообробка потребує значних інвестицій у підвищення технологічності та якості продукції. Тоді вона зможе конкурувати на вітчизняному та закордонному ринках.

Середня заробітна плата за 2022р. у громаді становить 11540 грн., що практично відповідає середньому розміру з/п по Рахівському району і на 14% менше середньої з/п по Закарпатській області за цей рік (Таблиця 9).

В Рахівському районі з/п за 2018-2020рр. була нижча, ніж з/п по Закарпатській області, проте у 2021р. з/п була більша на 2,5%, а в 2022р. – знову менша (на 17,5%).

Таблиця 9. Середня заробітна плата в громаді, на субрегіональному та регіональному рівнях

Адміністративно-територіальна одиниця	2018	2019	2020	2021	2022
Великобичківська ТГ	н/д	н/д	н/д	н/д	11540
Рахівський район	7633	8505	9823	11832	11435
Закарпатська область	8963	9873	11005	11542	13433

Джерело: дані громади

Детальніші дані про середню заробітну плату за різними видами діяльності в громаді та Закарпатській області подані у Таблиці 10. Спостерігаємо найвищі з/п в державному управлінні, фінансовій діяльності, транспорті і зв'язку, промисловості, найнижчі – в будівництві, готелях і ресторанах, сільському господарстві.

Таблиця 10. Середня заробітна плата за видами економічної діяльності у Великобичківській ТГ і Закарпатській області, грн.

Галузі та види діяльності	Громада 2023	Закарпатська область
Сільське господарство, мисливство, лісове та рибне господарство	10560	11538
Промисловість	12780	13563
Будівництво	7449	9055
Гуртова й роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами; послуги з їх ремонту	10693	8854
Готелі та ресторани	7956	7054

Галузі та види діяльності	Громада 2023	Закарпатська область
Транспорт і зв'язок	13006	10696
Фінансова діяльність	14604	14956
Операції з нерухомістю, здавання під наймання та послуги юридичним особам	11962	9264
Державне управління	14782	17898
Освіта	11666	11850
Охорона здоров'я та соціальна допомога	11866	11102
Коллективні, громадські та особисті послуги	–	9298
Інші види діяльності	11190	6699

Джерело: дані громади

І хоча середні заробітні плати по Закарпатській області вищі, є окремі сфери, де заробітна плата суттєво вища саме в Великобичківській громаді: у сфері "Операції з нерухомості" середня заробітна плата в громаді вища за середньо обласні показники на 29,1%, у сфері "Транспорт і зв'язок" – на 21,6%, у сфері "Гуртова та роздрібна торгівля та торгівля ТЗ" – на 20,8%, у сфері "Готелі та ресторани" – на 12,8%.

Висновки:

Населення Великобичківської громади багатоетнічне. Хоча по громаді загалом переважають українці, проте існують населені пункти з великою кількістю румун та угорців. У Косівській Полянні компактно проживає етнічна група українців – гуцули.

Громада позитивно вирізняється на фоні загальнонаціональних показників за структурою свого населення за віком: кількість осіб, у віці молодшому за працездатний, суттєво більша за кількість осіб, старших за працездатний вік. Викликом для громади є трансформація цих статичтичних даних у реальний стан справ в стратегічній перспективі: в умовах сьогодення молодь після закінчення школи масово виїжджає з громади, а під час війни багато дітей виїхали вже за кордон разом зі своїми батьками.

Запорукою повернення молоді в громаду є, окрім перемоги у війні, створення привабливих для них місць праці. На даний момент середня заробітна плата і в громаді, і в районі є нижчою за обласні показники.

5. НАЯВНА ІНФРАСТРУКТУРА

Транспортна інфраструктура та зв'язок

Через Великобичківську громаду проходять дорога національного значення – автомагістраль Н-09 (Мукачево – Івано-Франківськ – Львів, 10,4 км по території громади) і дорога регіонального значення – Р-21 (Великий Бичків – Водиця – Калини – Усть-Чорна – Колочава – Синевір – Міжгір'я, 20 км по території громади).

Автомобільний транспорт – це єдиний вид пасажирських перевезень в даній громаді. Найближче залізничне сполучення знаходиться у Рахові, проте до центру громади (сmt. Великий Бичків) автомобільними шляхами це займає близько 35 км. Разом з тим, завдяки вигідному територіальному місцезнаходженню на автошляху Н-09 Мукачево – Львів через сmt. Великий Бичків проходять маршрути автотранспортних засобів, що здійснюють міжрегіональне (на Львів, Тернопіль, Івано-Франківськ, Чернівці тощо) та міжнародне перевезення пасажирів (на Прагу, Братиславу, Відень тощо). За діючою маршрутною мережею пасажирського автомобільного транспорту здійснюється перевезення на 13 міжобласних автобусних маршрутах та 12 автобусних маршрутах на внутрішньо обласній маршрутній мережі. Проте, скористатися послугами автомобільних перевезень на цих маршрутах можна фактично лише у сmt. Великий Бичків і с. Луг, хоча перевізники повинні були би заїжджати і в інші населені пункти громади відповідно до затверджених маршрутів (Таблиця 11). Наявні перевізники рейсових автобусів скаржаться на поганий стан доріг та неповну компенсацію за перевезення пенсіонерів.

Таблиця 11. Відстань від центру Великобичківської ТГ та наявність сполучення громадським транспортом

Назва населеного пункту	Відстань до центру громади (сmt Великий Бичків)	Відстань до обласного центру – міста Ужгород, км	Автобусне сполучення
сmt Великий Бичків	–	162,7	Наявне
с. Водиця	14 км	186	Наявне
с. Верхнє Водяне	7 км	179	Наявне
присілок Стримба (с. Верхнє Водяне)	4,5 км	160,4	Відсутнє
сmt. Кобилецька Поляна	12 км	186	Відсутнє
с. Росішка	8,5 км	185	Відсутнє
с. Косівська Поляна	13 км	189	Відсутнє
с. Луг	5 км	181	Наявне
с. Плаюць	9,86 км	158,7	Наявне

Джерело: дані громади

Щодо стану доріг, то проведено капітальний ремонт місцевих доріг до с. Косівська Поляна та до центру с. Верхнє Водяне, ямковий ремонт здійснено до сmt. Кобилецька Поляна. Решта доріг комунальної власності Великобичківської громади потребують ремонту (Таблиця 12). На даний час не завершено також капітальний ремонт відрізу автошляху Н-09 протяжністю близько 1 км, який пролягає через територію громади.

Таблиця 12. Стан автодоріг комунальної власності у Великобичківській ТГ

Назва населеного пункту	Довжина автодороги	Стан автодоріг місцевого значення
с. Верхнє Водяне – с. Водиця – пр. Плаюць	12 км	потребує капітального ремонту
с. Верхнє Водяне	7 км	виконано капітальний ремонт до центру
с. Верхнє Водяне – пр. Стримба	4,5 км	потребує капітального ремонту
смт. Кобилецька Поляна	12 км	ямковий, потребує капітального ремонту
с. Луг – с. Росішка	1,5 км	потребує капітального ремонту
с. Косівська Поляна	13 км	виконано капітальний ремонт

Джерело: дані громади

Зв'язок

Послуги поштового зв'язку надаються в смт. Великий Бичків – ДП «Укрпошта», ТОВ «Нова пошта»; смт. Кобилецька Поляна – ДП «Укрпошта», ТОВ «Нова пошта»; с. Верхнє Водяне – ДП «Укрпошта», ТОВ «Нова пошта»; с. Косівська Поляна – ДП «Укрпошта», ТОВ «Нова пошта»; с. Луг, с. Водиця – ДП «Укрпошта»; с. Росішка – ДП «Укрпошта».

На території громади діють 5 провайдерів, які надають послуги фіксованого доступу до мережі Інтернет (Таблиця 13).

Таблиця 13. Провайдери, технології доступу, охоплення у громаді

Провайдери	Технологія доступу	Населені пункти
ВАТ «Укртелеком»	ADSL	смт. Великий Бичків, с. Косівська Поляна, с. Луг
	FTTx	смт. Великий Бичків
ФОП Романюк Ю.Ю.,	FTTx, LAN	смт. Великий Бичків, с. Луг, с. Росішка, с. Верхнє Водяне, с. Косівська Поляна
ТОВ «Кісва-В»	LAN	с. Косівська Поляна
ТОВ «Мікротім Радіо»	LAN	с. Косівська Поляна
ФОП Лета В.В.	LAN	с. Верхнє Водяне

Джерело: дані громади

Згідно даних сайту www.mobua.net Великобичківська селищна територіальна громада покрита якісним зв'язком 4G від 4-х провайдерів України: Київстар, Vodafone, Lifecell та Тримоб.

Житлово-комунальне господарство

Житловий фонд громади на 99 % складається з приватних будинків. Житлово-комунальне обслуговування Великобичківської громади забезпечується двома комунальними підприємствами – КП «Великобичківське ВЖКП» та КП «Кобилецько-Полянське ВЖКП». Дані підприємства надають послуги з водопостачання та водовідведення, благоустрою та вивозу ТПВ (разом з ТОВ «Екобат Шураві»). В громаді є проблеми з якісним водопостачанням. Для водопостачання використовують поверхневу воду з річок, проте очисні споруди, через які вода далі подається мешканцям дуже зношені, частина з них не працює. Мережеві системи водопостачання та водовідведення також зношені і потребують капітальної реконструкції, відбуваються великі втрати води. На балансі КП знаходяться водогони, які забезпечують питною водою у смт. Великий Бичків мікрорайон навколо колишнього лісохімкомбінату та

частину смт. Кобилецька Поляна. Загалом з приватного сектора громади лише 5,5 % мешканців підключені до комунального водозабезпечення та 1 % – до комунальної каналізації. Довжина водогонів складає 4,6 км (Таблиця 14). На даний час розроблена ПКД по реконструкції водогону смт. Великий Бичків.

Таблиця 14. **Водопостачання та водовідведення**

Показники	2018	2019	2020	2021	2022
Протяжність мереж водопостачання, км	4,6	4,6	4,6	4,6	4,6
Протяжність мереж водовідведення, км	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Споживання питної води, тис. м ³ – всього, у тому числі:	8,270	10,3	7,8	9,6	15
– населення	4,439	6,450	5,320	6,1	10,2
– підприємства	3,831	3,850	2,480	3,5	4,8

Джерело: дані громади

З кожним роком зростає проблема зменшення обсягів поверхневих вод. Найбільше ця проблема стосується с. Верхнє Водяне, де були випадки, що для боротьби з пожежею не було можливості набрати достатні обсяги води.

Постачанням і розподіленням електроенергії на території громади здійснює оператор системи розподілу ПрАТ «Закарпаттяобленерго». Через територію громади пролягає лінія електропередач напругою 110 кВ. В смт. Великий Бичків розміщена електростанція ПС110/35/10 від якої живляться електростанція ПС35/10(ЛХК-Великий Бичків) та електростанція ПС35/10(ЗАЗ-Кобилецька Поляна).

У 2007 році на території Великобичківської громади було засноване ТОВ «Екобат Шураві», основний вид діяльності якого збирання, сортування та переробка побутових відходів. Зона діяльності підприємства охоплює всі населені пункти громади. Підприємство також займається сортуванням відходів для вторинної переробки, проводить навчання-семінари з школярами з роздільного сортування твердих побутових відходів.

Налагоджений механізм збору і утилізації на сертифікованому полігоні твердих побутових відпадків. 20% населення охоплено договорами на вивезення ТПВ. На базі ТОВ «Екобат Шураві» впроваджується системний підхід до роздільного сортування сміття за видами: папір – скло – пластик. Уже встановлено 27 майданчики для роздільного збору твердих побутових відходів у смт. Великий Бичків, 2 майданчики в с. Луг і 3 майданчики в смт. Кобилецька Поляна. Заплановане збільшення кількості таких майданчиків у всіх населених пунктах громади.

ТОВ «Екобат Шураві» надає також послуги з викачування вигрібних ям. Ці послуги підприємство надає також і в сусідніх територіальних громадах.

Соціальна інфраструктура

Соціальна інфраструктура (таблиця 15) виступає базою формування людського капіталу, а розвиток соціальної інфраструктури є одним з першочергових завдань, яке вирішується в рамках соціально-економічної політики держави, регіону, територіальної громади. Успіх розвитку територіальної громади залежить не лише від наявності розвиненої соціальної інфраструктури, але від спроможності громади перетворити її у актив розвитку, що потребує підвищення ефективності управління, узгодження інтересів усіх стейкхолдерів щодо визначення шляхів її розвитку, та пошуку ефективних форм їх взаємодії.

Таблиця 15. Мережа закладів соціальної інфраструктури, що утримуються за рахунок бюджету Великобичківської селищної ради у 2023 р.

Тип закладу	Кількість, одиниць
Загальної середньої освіти I-III ступеня (ліцеїв)	12
Загальної середньої освіти I-II ступеня (гімназій)	2
Дошкільної освіти	15
Позашкільної освіти	1
Культури	27
Фізичної культури і спорту	1

Джерело: дані громади

Освіта

Інфраструктура закладів освіти Великобичківської територіальної громади представлена в Таблиці 16.

Таблиця 16. Показники діяльності дошкільних закладів освіти та закладів загальної освіти Великобичківської ТГ

Показники	2018	2019	2020	2021	2022
Кількість дошкільних закладів, одиниць	15	15	15	15	15
Кількість дітей в дошкільних закладах, осіб	773	758	691	612	503
Кількість педагогічного персоналу дошкільних закладів, осіб	81	79	82	80	80
Завантаженість дошкільних закладів (дітей на 100 місць)	110%	108%	99%	87%	72%
Кількість загальноосвітніх навчальних закладів, одиниць	14	14	14	14	14
Кількість учнів у загальноосвітніх навчальних закладах, осіб	4094	3979	4303	4367	4011
Кількість вчителів у загальноосвітніх навчальних закладах, осіб	542	540	546	537	494

Джерело: дані громади

Школи укомплектовані в більшості вчителями, а в деяких школах кількість вчителів навіть більша за потребу. Одночасно, в окремих школах бракує вчителів точних дисциплін та іноземної мови (напр., Кобилецько-Полянський ЗЗСО). Одночасно багато вчителів, насамперед молодих, перебувають за кордоном і, у разі затягування війни, можуть вже не повернутися працювати в школах.

Існує потреба оптимізації шкіл, оскільки наповнюваність шкіл щороку зменшується, у деяких школах є малокомплектні класи. Перешкодою до об'єднання шкіл є необхідність закупівлі шкільних автобусів, оскільки навіть в межах одного населеного пункту відстань до школи учням може досягати 7 км (Водицький ЗЗСО). Одночасно гірський рельєф у зимовий період утруднює доїзд до шкіл. Певним вирішенням цієї проблеми може стати облаштування пансіонів/гуртожитків для проживання учнів, які мешкають далеко від школи. Такий досвід вже є у Верхньоводянському ЗЗСО.

Матеріально-технічна база навчальних закладів потребує суттєвого оновлення. Наприклад, сучасним спортивним майданчиком зі штучним покриттям може похизуватися лише Річанський ЗЗСО (с. Верхнє Водяне). У Великобичківському ЗЗСО I-III ст. №2 встановлено електричне опалення, що створює проблеми в забезпеченні нормальних умов для навчання під час планових та аварійних відключень електроенергії. При цьому витрати на забезпечення навчання 1 дитини у Великобичківському ЗЗСО I-III ст. №2 найнижчі по громаді – менше 25 тис

грн (Рисунок 13). Більш ніж у три рази вищі питомі витрати у Плаюцькому ЗЗСО. Це навчальний заклад, де здійснюється навчання румунською мовою.

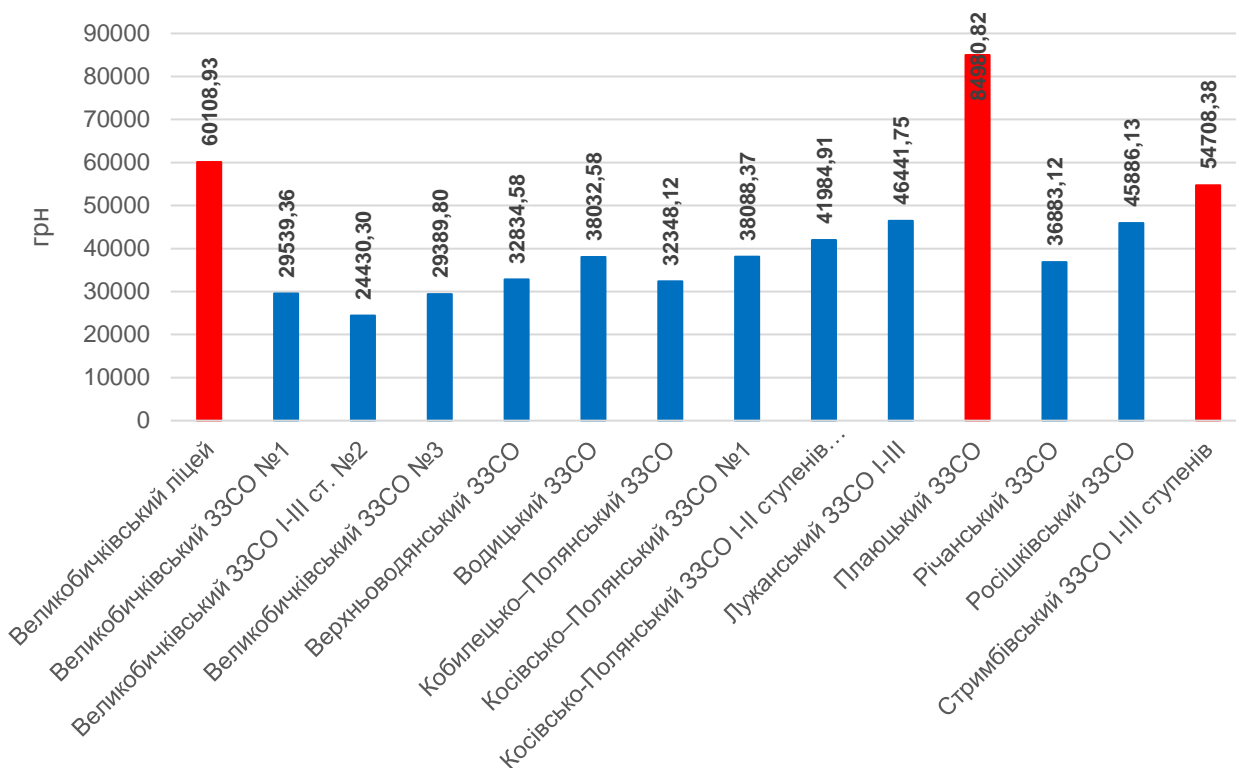

Рисунок 13. Витрати на утримання закладу загальної середньої освіти в перерахунку на 1 дитину у 2022 р.

Джерело: дані громади

Динаміка кількості дітей у дошкільних закладах має тенденцію до зменшення. Зокрема, у 2018 році налічувалося 773 дитини, що відвідували дошкільні заклади, які були на 110% завантаженими, у 2020 – 691 дитина (99% завантаженість) і на кінець 2022 р. – 503 дитини (72% завантаженість), що на 38% менше, ніж у 2018 р. Разом з тим, кількість педагогічного персоналу у дошкільних закладах залишилася практично незмінною.

При зменшенні кількості відвідувачів дошкільних закладів освіти постає необхідність аналізу вартості забезпечення навчання дитини у кожному з закладів (Рисунок 14).

Найбільші питомі витрати у Кобилецько-Полянському ЗДО №2, але там відбувається капітальний ремонт приміщень. Суттєво вищі витрати на одну дитину (понад 60 тис грн) порівняно з іншими ЗДО у Косівсько-Полянському ЗДО №2, Великобичківському ЗДО №5, Росішківському ЗДО та Кобилецько-Полянському ЗДО №1. Найменші питомі витрати у Великобичківському ЗДО №4 – менше 35 тис. грн. на дитину.

Слід відзначити, що завдяки підтримці благодійної організації "Карітас" у громаді діють некомунальні заклади дошкільної освіти: у смт. Великий Бичків Великобичківський ДНЗ БО "Карітас-Теодор Ромжа", у смт. Кобилецька Поляна Кобилецько-Полянський ДНЗ БО "Карітас-ім. св. Антонія Падуйського".

Детальніша характеристика дошкільних навчальних закладів та закладів загальної освіти представлена в Додатку 3.

Існують плани відкрити інклюзивно-ресурсний центр для закладів освіти. Вже закуплене обладнання для нього, проте потрібно здійснити капітальний ремонт приміщень, де планується відкриття цього центру.

Відділ освіти має незначний досвід залучення зовнішнього фінансування для невеликих проектів у сфері освіти.

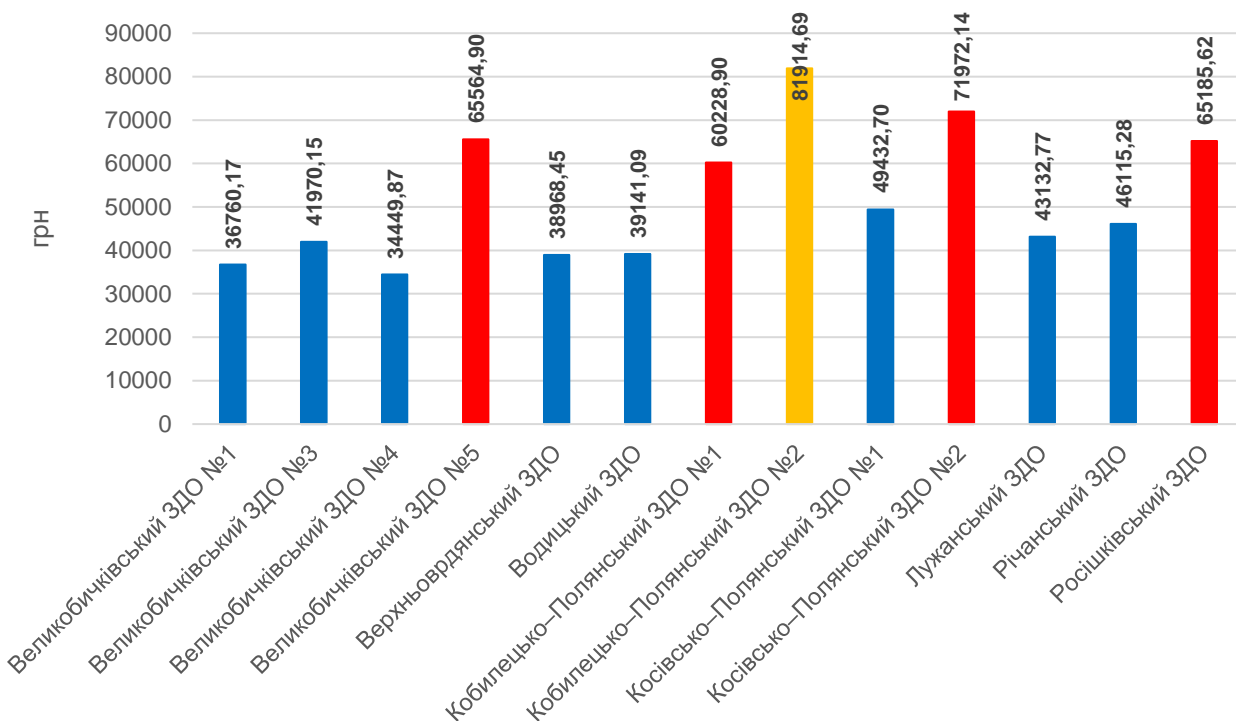

Рисунок 14. Витрати на утримання закладу дошкільної освіти в перерахунку на 1 дитину у 2022 р.

Джерело: дані громади

Охорона здоров'я

Інфраструктуру системи охорони здоров'я у Великобичківській громаді формують 16 закладів охорони здоров'я, а саме: 3 фельдшерсько-акушерських пунктів, 10 амбулаторії загальної практики сімейної медицини, 1 лікарня, 2 станції швидкої допомоги (додаток 4). Загалом первинна ланка надання медичної допомоги сама себе забезпечує, громада лише здійснює фінансування витрат на енергоносії.

Вторинна ланка у громаді представлена Великобичківською міською лікарнею, яка перебуває у власності громади. Лікарня має невелику потужність. У ній працює 19 лікарів. Лікарня може надавати послуги з гінекології, дерматовенерології, лабораторної діагностики, ортопедії, оториноларингології, офтальмології, психологічної допомоги, реабілітації, рентгенології, стоматології, терапії, травматології, УЗ-досліджень, фізіотерапії. В лікарні працюють дитяче, загальне, пологово-гінекологічне та терапевтичне відділення. КНП " Великобичківською міською лікарнею" потребує фінансової підтримки від громади, оскільки на вийти на самоокупність поки не спроможне.

Культура

Для Великобичківської територіальної громади характерними рисами у сфері культури є:

- 1). Етнічна різноманітність: Великобичківська ТГ належить до Закарпатської області, яка славиться своєю етнічною різноманітністю. Тут проживають різні етнічні групи, зокрема угорці, румуни, словаки та українці.
- 2). Традиційне мистецтво: Великобичківська ТГ має давню традицію народного мистецтва. Тут виробляються різноманітні вироби з дерева, глини, текстилю та металу. Зокрема, це можуть бути керамічні вироби, гончарські вироби, вишиванки та вироби зі срібла.
- 3). Фольклор: Великобичківська ТГ має різні народні традиції та обряди. Тут діє багато фольклорних колективів, які виступають з піснями та танцями на різноманітних заходах.
- 4). Кулінарія: Великобичківська ТГ славиться своєю національною кухнею. Тут готують різні страви з м'яса, риби та овочів. Особливо популярні місцеві сири, ковбаси та гриби. Оригінальним місцевим продуктом є Великобичківський «вишиваний» медяник.

5). Релігія: у Великобичківській ТГ представлено багато християнських церков, переважає православ'я. Місцеві мешканці толерантно ставляться до різних релігій.

На території громади функціонує 13 бібліотек, перелік яких наведено у Таблиці 17.

Таблиця 17. Перелік бібліотек Великобичківської ТГ

№п/п	Бібліотека	Адреса
1	Бібліотека, пр. Березово № 2	с. Кос. Поляна, пр. Березово №709а
2	Бібліотека, пр. Банський №6	с. Кос. Поляна, пр. Банський № 55
3	Бібліотека с. Кос. Поляна № 24	с. Кос. Поляна, № 387
4	Бібліотека смт. Коб. Поляна № 25	смт. Коб. Поляна, вул. Шевченка, 28
5	Бібліотека с. Луг № 31	с. Луг, №106
6	Бібліотека смт. Вел. Бичків, №8	смт. Вел. Бичків, вул. Крушник, № 1
7	Бібліотека смт. Вел. Бичків	смт. Вел. Бичків, вул. Карпатських Січовиків, № 33
8	Бібліотека с. Водиця, № 13	вул. Б. Хмельницького, № 1
9	Бібліотека с. Плаюць, № 34	с. Водиця, вул. Калинська, № 4
10	Бібліотека с. Верхнє Водяне, № 9	с. В. Водяне, вул. Центральна, 8а
11	Бібліотека пр. Ріка № 38	с. В. Водяне, вул. Річанська, 91/б
12	Бібліотека пр. Тьовшаг № 47	с. В. Водяне, вул. Полонинська, 24/а
13	Бібліотека с. Росішка	с. Росішка

Джерело: дані громади

У селі Росішка при сільській бібліотеці діє Бабусяна світлиця — музей, де представлено історію села. Серед експонатів є гуцульське вбрання, старовинні речі, якими користувалися горяни у побуті, зокрема, прядочки, жебрачки, глечики, трембіта, цимбали.

Інфраструктура закладів культурно-спортивного призначення в громаді доволі розвинута (Таблиці 18), проте всі ці об'єкти потребують ремонтів та додаткового технічного оснащення.

Таблиця 18. Характеристика закладів культурно-спортивного призначення Великобичківської ТГ

Споруда, сільський будинок культури (СБК)	Місткість	Події чи заходи, що викликають найбільший приплив гостей
СБК смт. Великий Бичків	280	Концерти, фестивалі, вибори
СБК с. Росішка	60/100	Виступи, вибори
СБК с. Косівська Поляна	90/400	Концерти, вибори
СБК с. Верхнє Водяне	180/400	Концерти, вибори
СБК с. Луг	200	Виступи, вибори
СБК Банський	100	Концерти, виступи
СБК Ріка	50	Виступи, вибори
СБК смт. Кобилецька Поляна	172/250	Концерти, вибори
СБК Плаюць	60	Вибори, виступи колективів
Стадіон смт. Великий Бичків	200	Футбольні матчі
Стадіон с. Косівська Поляна	100	Футбольні матчі
Стадіон с. Луг	100	Футбольні матчі
Стадіон смт. Кобилецька Поляна	200	Футбольні матчі
Стадіон с. Верхнє Водяне	100	Футбольні матчі
Стадіон с. Водиця	100	Футбольні матчі

Джерело: дані громади

Відновлена робота дитячо-юнацької спортивної школи, із стін якої колись вийшли відомі спортсмени, зокрема колишній півзахисник футбольного клубу "Динамо" Київ Іван Яремчук.

Висновки:

Автомобільний транспорт – єдиний вид пасажирських перевезень в Великобичківській громаді. Найближче залізничне сполучення знаходиться у на відстані 35 км від адмінцентру (м. Рахів). Завдяки вигідному територіальному місцезнаходженню на автошляху Н-09 Мукачево – Львів через смт. Великий Бичків проходять маршрути автотранспортних засобів, що здійснюють міжрегіональне та міжнародне сполучення.

У громаді однією з актуальних проблем є потреба підвищення якості послуг водопостачання. Для централізованого водопостачання у Великому Бичкові використовують поверхневу воду з річок, проте очисні споруди, через які вода далі подається мешканцям, дуже зношені, частина з них не працює. Мережеві системи водопостачання та водовідведення також зношені і потребують капітальної реконструкції, відбуваються великі втрати води

Громаді вдалося зберегти наявну мережу соціальних закладів, проте практично усі соціальні заклади потребують санітарного або капітального ремонту.

У сфері охорони здоров'я основним викликом є подальше утримання Великобичківської міської лікарні, виведення її на конкурентний рівень: наразі заклад розташований у пристосованих приміщеннях, які потребують капітального ремонту; потребує суттєвого оновлення спеціалізоване діагностичне та лікувальне обладнання.

Скорочення кількості дітей і нові вимоги до навчання у старшій школі, які передбачає реформа освіти в Україні, ставлять завдання оптимізації закладів загальної середньої освіти. Формування ефективної мережі закладів освіти в громаді тісно пов'язано із питанням організування належного довозу дітей, а отже – потребою закупівлі спеціалізованого транспорту, приведення до належного стану доріг внутрішнього використання.

Заклади культури, присутні в кожному населеному пункті громади, діяльність яких була обмежена пандемією COVID-19 та війною, повинні наново сформувавши привабливу для місцевих мешканців та гостей громади культурну пропозицію.

6. МІСТОБУДІВНА ДОКУМЕНТАЦІЯ

Розвиток територіальної громади орієнтується на довгострокові перспективи, міждисциплінарні задачі, просторові, екологічні й соціально-економічні пріоритети. Просторові пріоритети впливають із особливостей території, є інтегруючими за своєю суттю та дозволяють об'єктивніше обґрунтувати й ефективніше реалізувати соціально-економічну політику, здійснити координацію та вигідне управління ресурсами громади.

Основними видами містобудівної документації, що визначають просторові пріоритети розвитку Великобичківської територіальної громади є:

– Генеральна схема планування території України – головний містобудівний документ національного рівня, затвердженій Законом України “Про Генеральну схему планування території України” прийнятий 7 лютого 2002 року. Термін дії нинішньої Генсхеми закінчується у 2020 р. У 2019 р. Постановою Кабінету Міністрів України передбачено розроблення у найближчі роки нової Генеральної схеми;

– Схема планування території Закарпатської області, яка розроблена ДП «Український державний науково-дослідний інститут проектування міст «ДІПРОМІСТО» імені Ю.М. Білоконя» та затверджена рішенням сесії Закарпатської обласної ради від 17.05.2013 № 731. Схема розроблена на розрахунковий період до 2031 року. Станом на сьогодні наявні усі визначені законодавством підстави для оновлення СПТО (зміни в адміністративно-територіального устрою, зміни соціально-економічної ситуації, зміни вимог законодавства у сфері планування території, зміни, скасування та затвердження нових загальнодержавних програм та ін), окрім рішення про розроблення нової Генеральної схеми планування території України.

– Комплексний план просторового розвитку території територіальної громади – містобудівний документ, що повинен розроблятися паралельно з Концепцією інтегрованого розвитку території територіальної громади та Стратегією розвитку громади з дотриманням принципів цілісності і нерозривності території, взаємоузгодження показників оцінки ресурсного потенціалу громад, узгодження та взаємозв'язку із системою просторового та соціально-економічного планування на державному та регіональному рівнях; дотримання засад прозорості, відкритості та доступності для жителів громади та інших зацікавлених осіб. До складу комплексного плану обов'язково включаються планувальні рішення існуючих генеральних планів населених пунктів та детальних планів територій.

– Генеральний план населеного пункту – містобудівна документація, що визначає принципи вирішення розвитку, планування, забудови та іншого використання території населеного пункту. Виключно після затвердження генплану можливе використання земель за новим функціональним призначенням. На підставі затвердженого генерального плану розробляються план зонування території та план земельно-господарського устрою. Відповідно до Закону «Про регулювання містобудівної діяльності» забудова територій має здійснюватися виключно на підставі затвердженої містобудівної документації. Зокрема, реалізація інвестиційних проектів потребує наявності планів зонування території або детальних планів територій для видачі забудовникам містобудівних умов та обмежень. Слід зазначити, що відповідно до Закону «Про регулювання містобудівної діяльності» забудова територій має відбуватися виключно на підставі затвердженої містобудівної документації. Зокрема, реалізація інвестиційних проектів потребує наявності планів зонування території або детальних планів територій для видачі забудовникам містобудівних умов та обмежень. У разі відсутності плану зонування або детального плану території, передача (надання) земельних ділянок із земель державної або комунальної власності у власність чи користування фізичним та юридичним особам для містобудівних потреб забороняється. Також забороняється зміна цільового призначення земельної ділянки, яка не відповідає плану зонування території та/або детальному плану території.

У Великобичківській громаді працівниками виконавчого органу розробляється комплексний план просторового розвитку території Великобичківської територіальної громади Рахівського району Закарпатської області (Рисунок 15). Створено топографічну основу масштабу 1:10 000 в цифровому, векторному, електронному та графічному зображенні, актуалізована

картографічна основа в цифровій формі у державній геодезичній системі координат УСК-2000 для розроблення комплексного плану.

Рисунок 15. Моніторинг стану прийняття рішень про розроблення Комплексних планів просторового розвитку територіальних громад Закарпатської області

*Джерело: Моніторинг стану розроблення містобудівної документації Регіональний рівень

Великобичківська територіальна громада об'єднала 7 населених пунктів – села: Водиця, Верхнє Водяне, Луг, Росішка, Косівська Поляна, та селища: Кобилецька Поляна і Великий Бичків. Генеральні плани розроблені лише для смт. Великий Бичків (2017 р.) та смт. Кобилецька Поляна (2013 р.) Решта сільських населених пунктів не мають генеральних планів, або мають застарілі (розроблені до 2011 р.).

Актуальність рішень містобудівної документації по громаді в цілому складає 22,9% – показник критично низький, враховуючи унікальність просторової ситуації в громаді (Рисунок 16, таблиця 19).

Такий стан оновлення містобудівної документації свідчить, що значна частина містобудівної документації, зокрема Генеральних планів населених пунктів розробляли ще до реформи місцевого самоврядування. Подекуди вона відсутня чи застаріла, що призводить до численних несистемних змін або невідповідності з можливостями інтегрованого розвитку територій. Проблемою є інертність та негнучкість містобудівної документації, що створює проблеми визначення територій під різні функції. Містобудівна документація частково враховує соціально-економічні умови складеної ситуації, проте із-за своєї трудомісткості розробляється (оновлюється) на період не менше 20 років, натомість ряд нагальних соціально-економічних проблем, що виникли протягом останніх 20 років (терміну дії генерального плану), ставлять необхідність переоцінки закладених генеральними планами прогнозів та перспектив. До таких основ в першу чергу відносяться:

– входування населених пунктів до складу нової адміністративної територіальної одиниці – об'єднаних територіальних громад, що обумовлює потребу відкоригувати концептуальні пропозиції щодо формування функціонально-планувальної організації окремих населених пунктів;

– узгодженість генеральних планів з документами стратегічного характеру вищого рівня – Комплексного плану просторового розвитку громади, Схемами планування території району і

території Закарпатської області, інших актуальних на сьогоднішній день державних документів стратегічного характеру;

– інвестиційні очікування обумовлюють напрацювання стратегічних цілей комплексного соціально-економічного відновлення громад на післявоєнний період з урахуванням можливостей післявоєнної відбудови та швидкої європейської інтеграції.

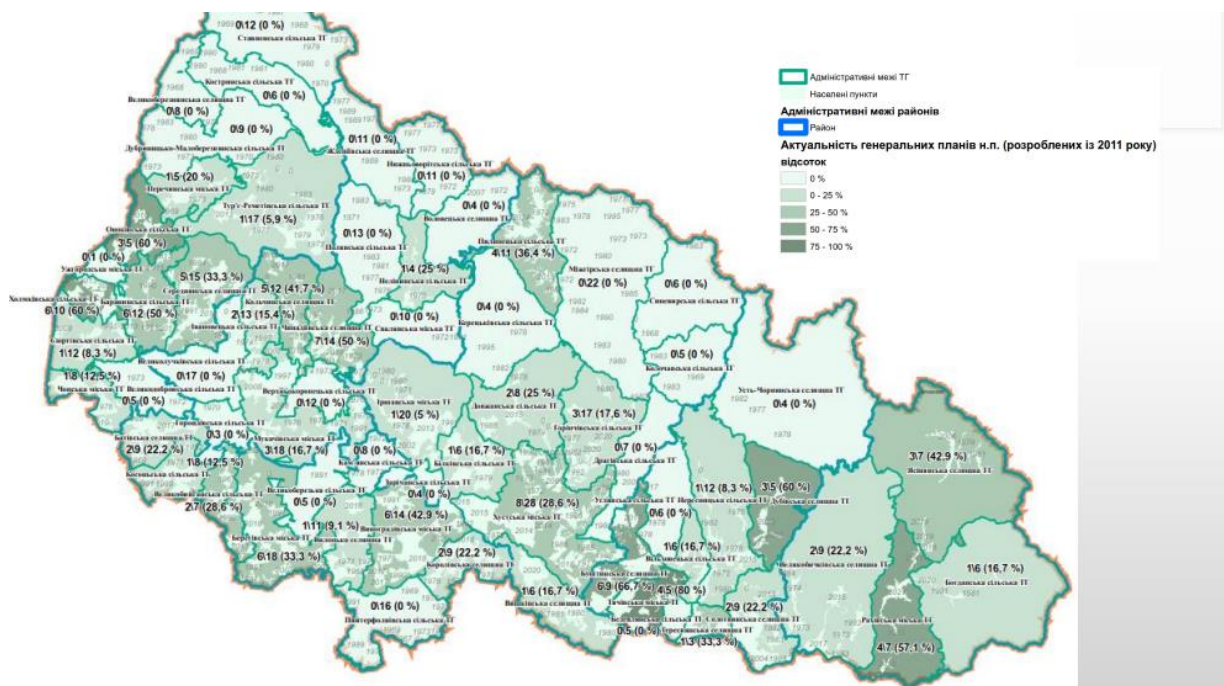

Рисунок 16. Актуальність рішень містобудівної документації

*Джерело: Моніторинг стану розроблення містобудівної документації Регіональний рівень

Таблиця 19. Стан опрацювання генеральних планів населених пунктів Великобичківської територіальної громади

Населений пункт	Рік затвердження генерального плану	Плани з оновлення в найближчі 3 роки (так/ні)
с.мт. Великий Бичків	2017	так
с.мт Кобилецька Поляна	2015	так
с. Верхнє Водяне	немає	так
с. Водиця	немає	так
с. Косівська Поляна	немає	так
с. Луг	немає	так
с. Плаюць	немає	-
с. Росішка	немає	так
с. Стримба	немає	-

Джерело: дані громади

З 2021 року було селищною радою надано лише 3 містобудівних умов і обмежень забудови земельної ділянки, а саме:

- будівництво магазину по вул. Грушевського в с.мт. Великий Бичків;
- будівництво виробничо-складського комплексу по вул. Промислова в с.мт. Великий Бичків;
- реконструкція житлового будинку з розширенням та влаштуванням магазину по вул. Грушевського в с.мт. Великий Бичків.

Також, в 2021 році прийнято рішення про розроблення комплексного плану просторового розвитку громади, виготовлено топографічну основу М 1:10 000

Спираючись на матеріали та пропозиції Схеми планування території району і території Закарпатської області, можна виділити ряд просторових особливостей Великобичківської територіальної громади, що є перевагами з точки зору перспектив розвитку і повинні бути враховані при розробленні Комплексних планів просторового розвитку і генеральних планів населених пунктів:

– у порівнянні з іншими громадами Закарпатської області територія Великобичківської громади відноситься до територій з найвищим рівнем лісистості (79,3% території). Це одночасно загострює проблему дефіциту вільних земельних ресурсів для житлового будівництва та інвестування, слабкий (ускладнений) розвиток інфраструктури всіх видів, неналежні рівень і якість надання медичних послуг у віддалених селах територіальної громади;

– найвищий показник природно-ресурсного потенціалу в області мають Рахівський та Тячівський райони. Він формується за рахунок наявності в цих районах значних мінеральних ресурсів;

– зосереджені на території громади унікальні природні системи Карпатського біосферного заповідника, території та об'єкти природно-заповідного фонду, що включені до національної екологічної мережі і належать до найцінніших екосистем планети і Міжнародної мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО важливі для збереження біологічного та ландшафтного різноманіття забезпечення формування єдиної територіальної системи природоохоронних територій і додержання режиму збереження біорізноманіття Карпат, охорони природних комплексів та ведення моніторингу за станом природи;

– близькість до кордону території громади, до основних транспортних магістралей, порівняно з іншими громадами, що в поєднанні з географічним положенням створює шанси й перспективи використання транзитно-транспортних функцій, цілеспрямоване удосконалення транскордонних комунікаційних коридорів з формуванням мережі маршрутів та розвитку зеленого туризму, санаторного туризму, міжнародного туризму;

– наявні на території громади природно-ресурсний потенціал, насамперед будівельної сировини, високий лісоресурсний потенціал створюють передумови формування просторової й галузевої структур господарювання, визначення пріоритетних напрямів розвитку громади.

Також слід констатувати, що повністю відсутній моніторинг виконання генеральних планів населених пунктів громади, який проводиться відповідно до Порядку проведення містобудівного моніторингу, затвердженого Наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 01.09.2011 № 170 (zareєстрований в Міністерстві юстиції. Проведення моніторингу особливо важливо для інвентаризації земельних ресурсів громади в частині їх віднесення земель до відповідних категорій; встановлення меж та правових режимів використання земельного фонду; вирішення екологічних та інженерних питань, потреб у будівництві житла, інфраструктури тощо. Частка земель лісового фонду на території громади складає 79,3%. Найбільшим землекористувачем громади є ДП «Ліси України» в користуванні якого знаходиться 76 % земель. Під час проведення лісовпорядкування-таксації було виявлено понад 300 земельних ділянок, з межами яких не згідні в ДП «Ліси України» в тому числі і пасовища, які позаростали деревами і чагарниками. На даний час громада не володіє інформацією про наявність у ДП права на державну реєстрацію речових прав на земельні ділянки лісового фонду. Слід відзначити і критично високий відсоток земель державного лісового фонду на території громади, на розвиток яких територіальна громада і селищна рада не мають впливу.

Висновки

Основними проблемними питаннями у сфері забезпечення містобудівною документацією території Великобичківської територіальної громади є:

– *необхідність розроблення концепції інтегрованого розвитку і комплексного плану просторового розвитку громади;*

– *моніторинг реалізації Генеральних планів на території громади, що має показати наявність відхилень від запланованих тенденцій у розвитку території громади, визначення*

їх причин, виявлення нових можливостей, ризиків та загроз, що впливають на просторовий розвиток громади, формулювання пропозицій з внесенням до Комплексного плану просторового розвитку території територіальної громади;

– оновлення (розроблення) генеральних планів сільських населених пунктів територіальної громади;

– розроблення інвестиційних пропозицій для активізації економічного розвитку громади з урахуванням як внутрішніх переваг, так і можливостей післявоєнної відбудови держави;

– забезпечення відкритості, прозорості та загальної доступності матеріалів Комплексного плану просторового розвитку на веб-порталі територіальної громади.

7. ІНФОРМАЦІЯ ЩОДО ВІДПОВІДНОСТІ РЕГІОНАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ

Регіональна стратегія розвитку Закарпатської області на період 2021 – 2027 років, прийнята Рішенням обласної ради від 20.12.2019 року №1630 (зі змінами, внесеними рішенням обласної ради від 01.10.2020 року № 1840) визначає такі стратегічні цілі розвитку: збереження й розвиток людського та соціального капіталу; прискорення досягнення конкурентоспроможності та інноваційності регіональної економіки; побудова локальних економік знань та смарт-спеціалізація; забезпечення охорони довкілля, екологічно збалансованого і раціонального природокористування та просторової гармонії; забезпечення сталого розвитку сільських та гірських територій в умовах системних реформ. За відсутності Стратегії розвитку Великобичківської територіальної громади, орган місцевого самоврядування узгоджує на етапі планування свою діяльність з Регіональною стратегією розвитку Закарпатської області на рівні Програми соціально-економічного та культурного розвитку громади на 2022 рік (Таблиця 20).

Таблиця 20. Порівняльний аналіз Стратегічних цілей Регіональної стратегії розвитку Закарпатської області на період 2021 – 2027 років та цілей у розвитку Великобичківської територіальної громади на 2022 – 2024 роки, визначених Програмою соціально-економічного та культурного розвитку громади на 2022 рік

Цілі Програми соціально-економічного та культурного розвитку Великобичківської територіальної громади	Стратегічні цілі Регіональної стратегії розвитку Закарпатської області				
	Збереження й розвиток людського та соціального капіталу	Прискорення досягнення конкурентоспроможності та інноваційності регіональної економіки	Побудова локальних економік знань та смарт-спеціалізація	Забезпечення охорони довкілля, екологічно збалансованого і раціонального природокористування та просторової гармонії	Забезпечення сталого розвитку сільських та гірських територій в умовах системних реформ
Забезпечення економічної стабільності роботи промислових підприємств					
Збільшення охоплення дітей в дошкільних закладах					
Проведення реконструкції мережі вуличного освітлення					
Забезпечення безпеки руху пішоходів на аварійно-небезпечних ділянках, вирішення питання щодо створення місць для паркування автотранспорту в територіальній громаді					
Підготовка місцевих програм з інших питань самоврядування, подання їх на затвердження ради, організація їх виконання, подання раді звітів про хід і результати виконання цих програм					

Подальша деталізація завдань, спрямованих на досягнення зазначених у Регіональна стратегія розвитку Закарпатської області на період 2021 – 2027 років здійснюється шляхом реалізації довгострокових програм селищної ради Великобичківської територіальної громади, зокрема:

- функціонування та забезпечення діяльності Центру надання адміністративних послуг Великобичківської селищної ради на 2023 рік;
- соціального захисту жителів Великобичківської територіальної громади «Турбота» на 2023 рік;
- облаштування місць тимчасового перебування внутрішньо переміщених осіб у Великобичківській територіальній громаді на 2023 рік;
- запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, оперативного реагування на них у Великобичківській селищній територіальній громаді на 2023 рік;
- фінансової підтримки комунального некомерційного підприємства Великобичківська міська лікарня Великобичківської селищної ради на 2023 рік;
- забезпечення діяльності комунального закладу «Місцева пожежна охорона» Великобичківської селищної ради на 2023 рік;
- розвитку інфраструктури Великобичківської територіальної громади на 2023 рік;
- благоустрою населених пунктів Великобичківської територіальної громади на 2023 рік;
- енергоефективності та енергозбереження Великобичківської територіальної громади на 2023 рік;
- безоплатного та пільгового медикаментозного забезпечення окремих груп населення та за певними категоріями захворювань у Великобичківській територіальній громаді на 2023 рік;
- організації суспільно корисних робіт для порушників, на яких накладено адміністративне стягнення у вигляді суспільно корисних робіт на 2023 рік;
- охорони навколишнього природного середовища Великобичківської територіальної громади на 2023 рік;
- розвитку земельних відносин на території Великобичківської територіальної громади на 2023 рік.
- фінансової підтримки комунальних підприємств у Великобичківській селищній територіальній громаді на 2021 – 2023 роки.

Висновки

Стратегія розвитку Великобичківської територіальної громади до 2027 року повинна стати інтегруючим плановим документом для працівників апарату селищної ради та інших зацікавлених сторін, при обов'язковому узгодженні з стратегічними та оперативними цілями розвитку Закарпатської області.

До моменту прийняття Стратегії розвитку Великобичківської територіальної громади до 2027 року, узгодження з стратегічними та оперативними цілями розвитку Закарпатської області до 2027 року відбувається за допомогою річних програм селищної ради Великобичківської територіальної громади.

8. СТРУКТУРА ЕКОНОМІКИ ТА РОЗВИТОК ГОЛОВНИХ СЕКТОРІВ

Історично, одними із формоутворюючих економічну базу Рахівського району були лісова, деревообробна, целюлозно-паперова, лісохімія, промисловість будівельних матеріалів, легка та харчова промисловості. Щодо Великобичківської територіальної громади, її економічний розвиток забезпечувався передусім завдяки діяльності підприємств деревообробної промисловості. Навіть в умовах сьогодення, коли змінюються умови господарювання для підприємств, зайнятих у цій галузі, такий стан справ залишається незмінним.

Якщо більш детально, то в населених пунктах громади розвиток промисловості започаткований у XIX столітті: у 1868 р. – створений Великобичківський содовий завод, який згодом переріс у лісохімкомбінат, арматурний завод – в смт. Кобилецька Поляна, будівництво і розвиток залізничного сполучення, санаторне лікування за допомогою купелів у цілющих водах.

Станом на сьогодні, на території Великобичківської громади функціонують 767 суб'єктів малого та середнього підприємництва:

– 153 юридичних, із них 66 є активно діючими;

– 614 фізичних осіб-підприємців із них 280 є активно діючими, інші господарюючі суб'єкти призупинили діяльність (основна причина: воєнний стан, карантинні обмеження).

У промисловості найбільшу питому вагу займають підприємства переробної галузі – деревообробне виробництво, виробництво хлібобулочних виробів.

Функціонують такі промислові підприємства: ТзОВ «ВГСМ» (виробництво меблів), ТОВ «Гама ВБ» (виробництво хліба та хлібобулочних виробів), Філія «Великобичківське лісомисливське господарство» ДСГП «Ліси України» (лісове господарство, лісозаготівля та пов'язані види економічної діяльності), ФОП Сойма С.М., МП «Славута» (змішане с/г, лісозаготівля, деревообробка), ТОВ «Екобат Шураві» (вивезення ТПВ), ТзОВ «Великобичківський хлібокомбінат» (виробництво хліба та хлібобулочних виробів), ТОВ «Техноліс» (деревообробка), ТОВ «Бичків-Пром-Медіа» (лісівництво, лісозаготівля, деревообробка).

Деяко відмінними є на сьогодні господарські спеціалізації в окремих селах громади. Так, традиційним господарством у с. Верхнє Водяне є тваринництво (СФГ «ХАЛУС» - розведення великої рогатої худоби). На території с. Водиця працюють три підприємства: СФГ «Таурус», що займається деревообробною промисловістю та тваринництвом; МП «Буковина» – деревообробна промисловість; ТзОВ «Погар» – розробка зелено-кам'яного родовища туфу (пористі осадові породи, застосовуються як камінь для створення інтер'єрів, для сейсмостійкого будівництва, як облицювальний матеріал тощо).

На території с. Луг розташоване Лужанське державне лісництво, а на схід від села – Кузійський заповідний масив Карпатського біосферного заповідника та СФГ «Банський», яке займається розведенням овець.

У галузевій структурі сільського господарства переважає тваринництво і бджільництво, практично відсутнє рільництво, як економічно не вигідне на даний час на даній території. Також, до економічної спеціалізації громади (в частині місцевого сільськогосподарського сектору) слід віднести:

– ведення бджолярства. На 17-ти пасіках Великобичківської громади утримується 1165 вуликів. При середній продуктивності вулика 40-60 кг меду у рік, загальна річна потужність пасік громади: 47 тонн до 70 тонн. Бджолярі продають свою продукцію постійним замовникам, на базарах, ярмарках. Після роєння сімей на деяких з пасік практикується продаж нових бджолосімей.;

– ведення вівчарства. У громаді офіційно налічується 16 стад овець із загальним поголів'ям у 4560 овець. Переважає грубововняна порода овець. Молочна продукція (будьз, вурда, бринзя) реалізується переважно на ринках, друзям, знайомим. Бараняче м'ясо користується попитом, адже його вживає у їжу весь світ, на відміну від свинини. Вовну із овець вивозять і продають у інші регіони, де миють, вичісують і формують ланцюг доданої вартості за межами територіальної громади.

– переробка фруктів та ягід. На території громади наявні розпайовані сади із сливами та яблуками. Загальна площа садів громади 946 га. Сади закладені у місцях, що забезпечують

визрівання та високу врожайність фруктів. На полонинах громади ростуть чорниці, які наразі заготовляються і вивозяться для переробки за межі області.

На території громади функціонує 157 закладів торгівлі, 4 АЗС, 6 СТО, 20 аптек та 26 закладів громадського харчування.

Зокрема в смт. Кобилецька Поляна – 3 аптеки, 14 закладів торгівлі, 3 заклади громадського харчування.

У смт. Великий Бичків – 57 закладів торгівлі, в тому числі заклади громадського харчування, 5 аптек, 2 ветеринарні аптеки.

У с. Верхнє Водяне – 35 закладів торгівлі, 6 закладів громадського харчування, 8 аптек, 1 ветеринарна аптека.

У с. Водиця – 15 закладів торгівлі, 3 аптеки.

Село Косівська Поляна – 2 аптеки, 14 закладів торгівлі, 1 заклад громадського харчування.

У с. Луг – 13 закладів торгівлі, 1 аптека, 1 заклад громадського харчування.

Село Росішка – 6 закладів торгівлі, 1 аптека.

В Таблиці 21 подано кількість зареєстрованих суб'єктів господарської діяльності в громаді, а на Рисунку 17 їх структура.

Таблиця 21. Зареєстровані у Великобичківській ТГ та Рахівському районі суб'єкти господарської діяльності

А. Юридичні особи	Роки			
Показники	2019	2020	2021	2022
Усі суб'єкти ЄДРПОУ:				
Громада	н/д	544	767	767
Рахівський район	н/д	н/д	2323	2323
з них СПД - юридичні особи *				
Рахівський р-н	–	–	1055	–
Громада	–	152	153	153
з них малі підприємства				
Громада	–	–	20	20
В. Фізичні особи-підприємці				
Регіони	2019	2020	2021	2022
Громада		392	614	614
Район	–	–	2084	–
Область	44820	44220	43268	43735

* Усі суб'єкти ЄДРПОУ мінус державні та комунальні організації (установи, заклади), асоціації, корпорації, консорціуми, концерни та інші об'єднання юридичних осіб, філії (інші відокремлені підрозділи), представництва, товарні біржі, кредитні спілки, споживчі товариства, політичні партії, громадські організації, релігійні організації, профспілки та об'єднання профспілок, благодійні організації, об'єднання співвласників багатоквартирних будинків

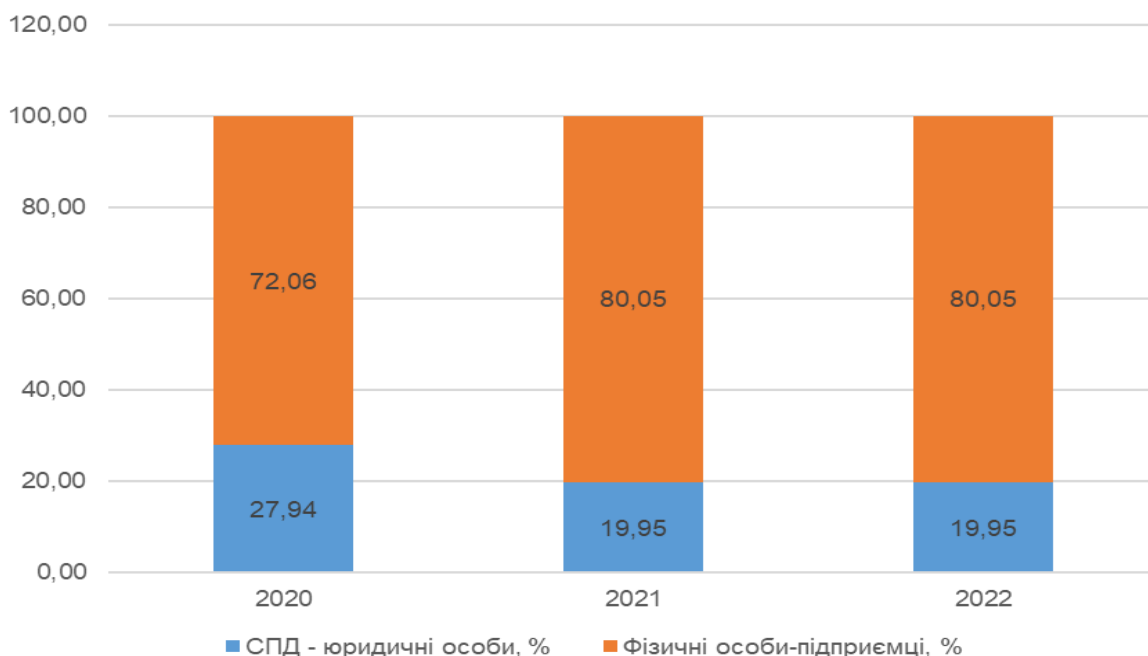

Рисунок 17. Структура суб'єктів господарської діяльності Великобичківської громади у 2020 – 2022рр., %

Джерело: дані громади

Велике різноманіття природних ресурсів і вигідне місце розташування створюють міцну основу для розвитку туризму. Відповідно у громаді розвиваються і заклади розміщення. Основна характеристика закладів розміщення представлена в Таблиці 21.

Таблиця 22. Заклади тимчасового розміщення у Великобичківській ТГ

№ п/п	Назва	Місцезнаходження об'єкта
1.	Готель-кафе «Твін Пікс»	смт.Великий Бичків, вул.Карпатських Січовиків, 1
2.	Готельно-ресторанний комплекс «Central Park»	смт.Великий Бичків, вул. Шевченка, 35-а
3.	Готельно-відпочинковий комплекс «Гранд»	смт.Великий Бичків, вул.Гоголя, 11-а
	Котедж у лісі ГВК «Гранд»	Урочище Ділок
4.	Відпочинковий комплекс «Маріна»	смт. Великий Бичків, вул.Фабрична
5.	Садиба «У Водопада»	смт. Кобилецька Поляна, вул. Далека (біля водоспаду Кобилецький Гук)
6.	Садиба «У Василя»	смт. Кобилецька Поляна, вул. Туристична
7.	Садиба «Гостинний двір Модрина»	смт. Кобилецька Поляна, вул. Вишнева
8.	Відпочинковий комплекс «Квасний»	смт. Кобилецька Поляна, вул. Павлюка
9.	Турбаза «Трембіта»	смт. Кобилецька Поляна, вул. Туристична, 57
10.	Приватна садиба «Смерековий гай»	с. Росішка
11.	Готель «В березах»	с. Росішка
12.	Відпочинковий комплекс «Рай у Фірцака»	с. Луг, урочище Банський
13.	Гірськолижна база «Плаюць»	с. Водиця, вул. Середня
14.	Садиба «Опришок»	с. В.Водяне, вул. Сабада
15.	Комплекс	с. В.Водяне, вул. Центральна (колгоспний двір)
16.	Комплекс «Дві вежі»	с. В.Водяне, вул. Центральна, 12
17.	Комплекс «Європа»	с. Верхне Водяне, вул. Центральна

Джерело: дані громади

Щодо структури місцевої економіки загалом, на підставі вкладу господарюючих суб'єктів до місцевого бюджету із попереднім віднесенням їх до того чи іншого виду економічної діяльності сформована у графічній інтерпретації вона має такий вигляд, як на рисунку 18.

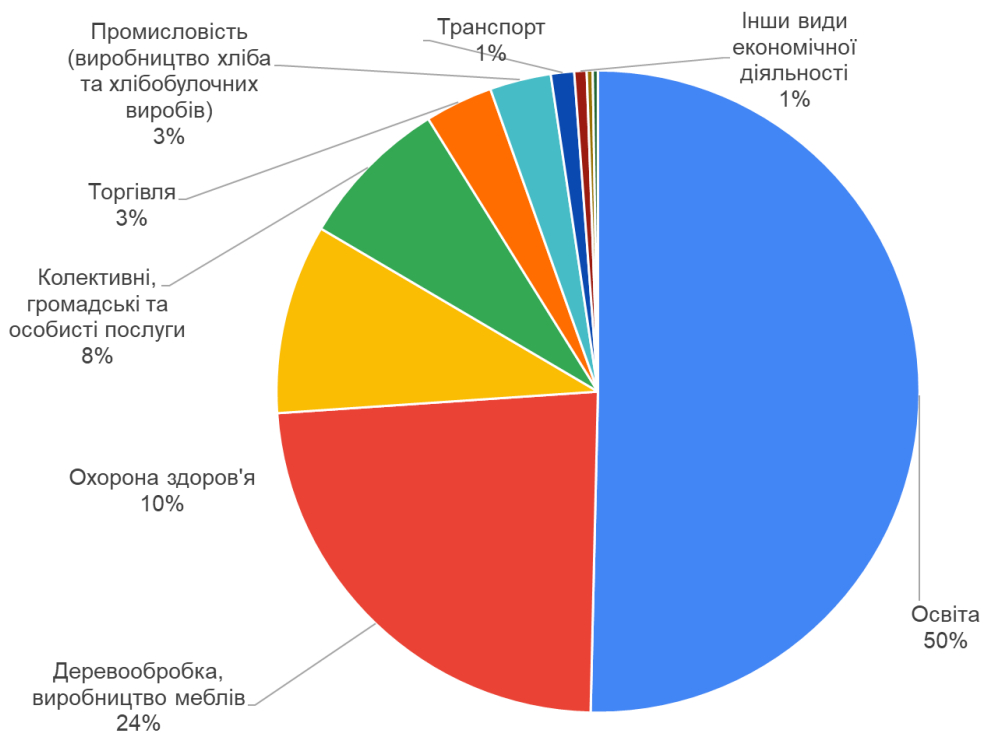

Рисунок 18. Структура видів діяльності Великобичківської селищної ТГ за сплаченими податками до місцевого бюджету,

Джерело: дані громади

Основним наповнювачем місцевого бюджету у Великобичківській громаді є сукупність комунальних освітніх установ, які адмініструються управлінням освіти селищної ради як відокремленим структурним підрозділом – надходження податків від нього складало понад половину від загальної суми. Водночас, при аналізі містоформуючих видів економічної діяльності не беремо їх до уваги з огляду на внутрішній характер споживача освітніх послуг та специфіку формування бази оподаткування освітніх установ. Це дозволяє сконцентруватись на тих господарських напрямках, які (в традиційному підході до цього поняття) формують економічний профіль територіальної громади.

Виходячи із вказаного вище обґрунтування, основними для формування місцевого економічного потенціалу залишається деревообробка і виробництво меблів, важливу роль також відіграють заклади охорони здоров'я, колективні, громадські та особисті послуги, підприємства сфери торгівлі та харчової промисловості. Співставивши з історичним екскурсом, про який йшла мова вище у розділі, можемо засвідчити, що, попри структурні зміни, «традиційні» для Вилікого Бичкова та сіл громади види економічної діяльності не втрачають своє ваги.

Найбільших з промислових підприємств та фермерських господарств подано в додатку 5.

Найбільшими платниками податків до місцевого бюджету Великобичківської ТГ за результатами 2022 р. є:

- Відділ освіти, культури, молоді та спорту Великобичківської селищної ради;
- ДП «Ліси України»;
- ДО «Карпатський біосферний заповідник»;
- ТОВ «ВГСМ»;

- ТОВ «Белівер»;
- ТОВ «Екобат Шураві»;
- ФОП Дряшкаба А.Й.

Найбільшими платниками єдиного податку є ТОВ «Екобат Шураві», ТОВ «Продфреш», ТОВ «Бичків-Пром-Медіа», ТОВ «Бичків-Пром-Медіа», ТОВ «Гама ВБ», фізичні особи-підприємці з місцевою реєстрацією.

Найбільші роботодавці в громаді – це підприємства в різних галузях – подані в Таблиці 23.

Таблиця 23. Найбільші роботодавці у Великобичківській ТГ у 2023 р.

	Підприємство, організація, установа	Вид діяльності (основний)	Чисельність працівників, осіб
1.	Відділ освіти, культури, молоді та спорту Великобичківської селищної ради	Надання освітніх послуг	975
2	Філія «Великобичківське лісомисливське господарство» ДП «Ліси України»	Лісівництво та інша діяльність у лісовому господарстві; мисливство, відловлювання тварин і надання пов'язаних із ними послуг та інше	99
3	ТОВ «ВГСМ»	Виробництво меблів для офісів і підприємств торгівлі	296
4	ТОВ «Гама ВБ»	Виробництво хлібобулочних виробів	60
5	ТОВ «АТБ-Маркет»	Роздрібна торгівля	н/д

Джерело: дані громади

Серед місцевих підприємств, які постачають власну продукцію закордон, можна назвати лише ТОВ «ВГСМ», яке зайняте у сфері виробництва меблів. Це є свідченням не достатньо розвинутого експортного потенціалу місцевої економіки. З одного боку, орієнтація на внутрішнього споживача (той, який знаходиться в середині країни) нівелює цей недолік, водночас для громади, яка знаходиться на адміністративному кордоні із країнами ЄС, з потенціалом для відновлення митних переходів, є свідченням невикористаного місцевого господарського потенціалу загалом.

В цьому контексті покажемо те, що обсяг прямих іноземних інвестицій у місцеву економіку складає лише – 459 тис. євро (країни походження: Румунія і Угорщина). Таким чином, на одну особу припадає прямих іноземних інвестицій – 15,548 євро.

Наявні на території громади вільні земельні ділянки, призначені для ведення господарської діяльності (крім с/г призначення) вказані в додатку 6.

Висновки:

- основу місцевої економічної бази Великобичківської територіальної громади складають історично «традиційні» для неї галузі економіки, такі як лісове господарство (лісозаготівля, деревообробка, виробництво меблів). Попри певні структурні зміни, ситуація протягом останніх років суттєво не змінилась;

- у галузевій структурі сільського господарства переважає тваринництво і бджільництво, практично відсутнє рільництво, як економічно не вигідне на даний час на даній території. Також, до економічної спеціалізації громади (в частині місцевого сільськогосподарського сектору) слід віднести ведення бджолярства, ведення вівчарства, переробка фруктів та ягід тощо;

- еволюційним чином поступово формується окремий сектор місцевої економіки – дозвілля і рекреація, які мають потенціал перерости у галузі, орієнтовані в тому числі на зовнішнього по відношенню до територіальної громади споживача: поступово розвивається відповідна інфраструктура, зростає (поки що невеликими темпами)

кількість господарюючих, зайнятих у відповідних/дотичних напрямках. Велике різноманіття природних ресурсів і вигідне місце розташування (в прикордонній зоні з перспективою відновлення в межах громади діяльності митних переходів) створюють міцну основу для розвитку туризму;

- основним наповнювачем місцевого бюджету у Великобичківській громаді є сукупність комунальних освітніх установ, які адмініструються управлінням освіти селищної ради як відокремленим структурним підрозділом – надходження податків від нього складало половину від загальної суми. Якщо ж усунути цей специфічний сектор, основними для формування місцевого економічного потенціалу залишається деревообробка і виробництво меблів, важливу роль також відіграють заклади охорони здоров'я, колективних, громадських та особистих послуг, підприємства сфери торгівлі та харчової промисловості.

9. ФІНАНСОВИЙ СТАН ТА БЮДЖЕТ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Бюджет Великобичківської територіальної громади формується у відповідності з Бюджетним Кодексом України і входить до зведеного державного бюджету України. Доходи селищного бюджету у 2022 році склали в сумі 256,6 млн. гривень, в тому числі доходи загального фонду бюджету – 252,2 млн. гривень, доходи спеціального фонду бюджету – 4,369 млн. гривень.

Доходи

За даними підрахунків даних з порталу openbudget.gov.ua, доходи загального фонду на 1-го мешканця: 8549,2 грн. Загальну структуру доходів наведено на Рисунок 19.

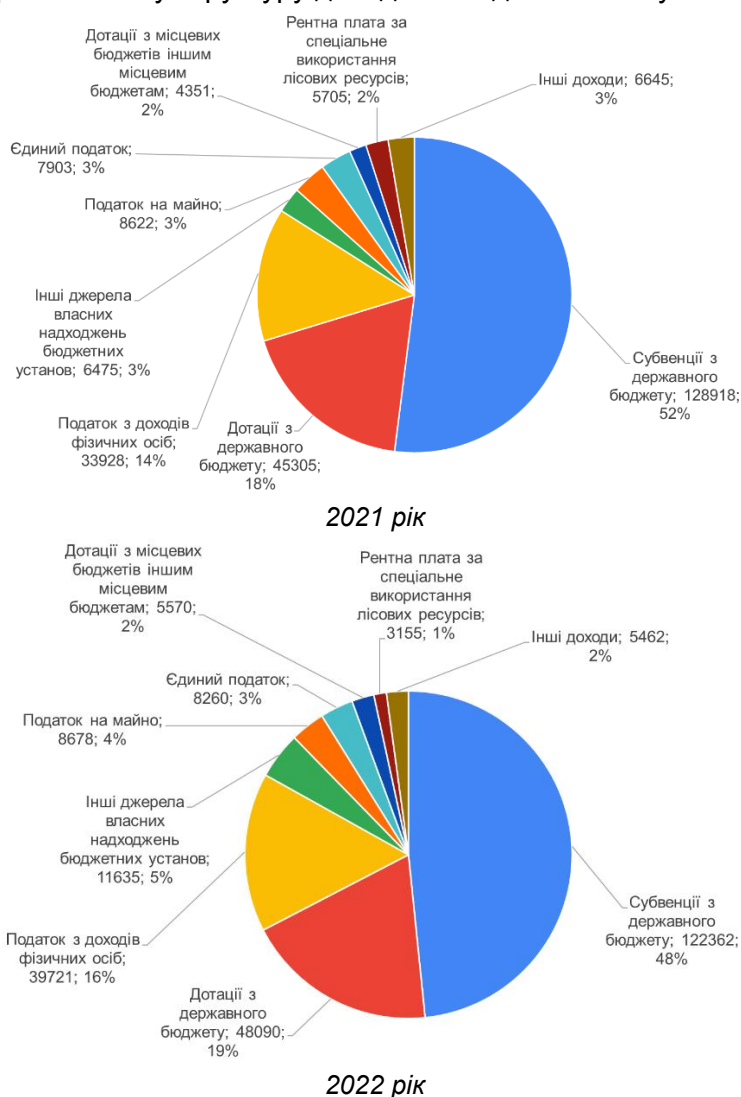

Рисунок 19. Структура доходів бюджету Великобичківської ТГ у 2021 та 2022 роках, тис. грн, %

*Джерело: <https://openbudget.gov.ua/local-budget?id=2600000000>

Податок на доходи фізичних осіб є найбільшим джерелом власних надходжень бюджету і становить 16% від загалу надходжень. Високу частку у структурі власних доходів займає також: 3% (8260 млн грн) – єдиний податок, 4% (8678 млн грн) – податок на майно, 3155 млн грн – рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів.

У 2022 році громаді вдалося збільшити дохідну частину бюджету за рахунок приросту неподаткових надходжень (+2,5 млн. грн.), коштів від продажу землі (+1,5 млн. грн.), податку на доходи фізичних осіб (+6,1 млн. грн.), місцевих податків і зборів (+9,3), міжбюджетних трансфертів (+11 млн. грн.).

Найбільшими платниками податків в на території громади є промислові підприємства: ДП «Великобичківське ЛМГ», ТзОВ «ВГСМ», ТОВ «Гама ВБ», ТОВ «ПРОДФРЕШ», ПП «Славута»,

ПП «Мегора»; фермерські господарства: ФОП Саган В.І., СФГ «Таурис», СФГ «Гексада», ФГ «Малобичківське», СФГ «Банський». Найбільшими платниками акцизного збору є ТОВ «АТБ-Маркет», ТОВ «Белівер», ТОВ «Вест Ойл Трейдинг».

Географічно, основні надходження до бюджету територіальної громади надходять з смт. Великий Бичків – 68,6% податкових надходжень (Рисунок 21). Таким чином, підтверджується його статус не лише адміністративного центру, але й беззаперечного економічного центру новоутвореної громади

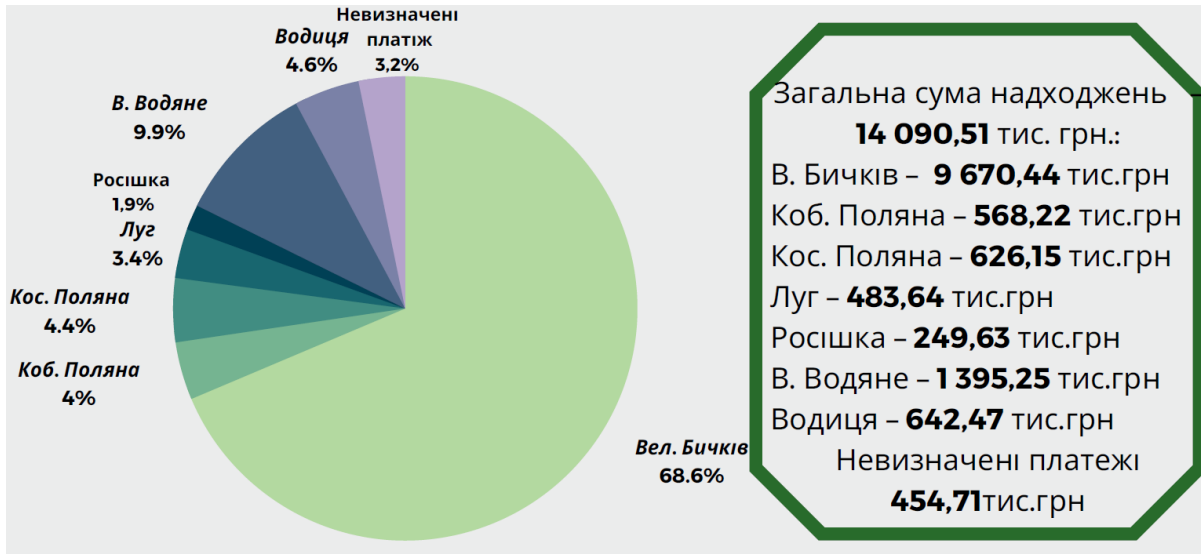

Рисунок 20. Структура податкових надходжень суб'єктів підприємницької діяльності за населеними пунктами Великобичківської ТГ за I-ший квартал 2023 р.

Джерело: дані громади

Видатки

Видатки бюджету громади у 2022 році склали 241,3 млн грн. У структурі видатків найбільшу частку займають видатки на освіту - 79%, які не в повній мірі покриваються за рахунок освітньої субвенції в державного бюджету і громада змушена покривати різницю за рахунок власних ресурсів. Другими за величиною є видатки на управління і утримання самого органу місцевого самоврядування (9%), видатки на комунальне господарство (4%) (рис. 22).

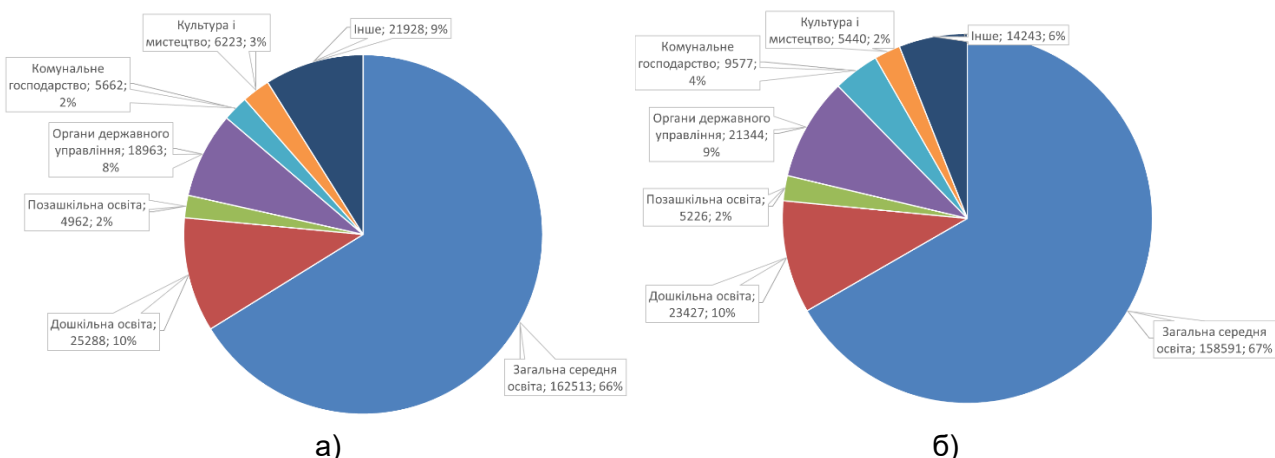

Рисунок 21. Структура видатків бюджету Великобичківської територіальної громади у 2021 (а) та 2022 (б) роках, тис. грн., %

Джерело: <https://openbudget.gov.ua/local-budget/>

Попри складну ситуацію в країні і дію воєнного стану, зниження рівня макроекономічної стабільності в країні в цілому, громаді вдалось перебудувати власну життєдіяльність, в тому

числі зберегти на порівняному рівні покриття видатків за основними сферами власної відповідальності.

Міжбюджетні трансферти

Бюджет громади є дотаційним на 69,78%, де найбільшу дотацію становить освітня субвенція 52,9%. У 2021 році міжбюджетні трансферти з інших бюджетів до бюджету Великобичківської територіальної громади становили 181,87 млн грн., (72,41% від загального обсягу надходжень) з яких 45 305,7 тис. грн. – базова дотація, освітня субвенція - 115727. У 2022 році обсяг міжбюджетних трансфертів значно збільшено і становив 176 604,7 тис. грн., у т.ч. 48 089 700 – базова дотація, 125 686 тис.грн. – освітня субвенція.

Висновки

Фінансово-ресурсне забезпечення громади є одним із найгостріших питань для органу місцевого самоврядування Великобичківської територіальної громади. Низька фінансова самодостатність громади обмежує її можливості у вирішенні місцевих проблем. Ситуацію загострює і криза в деревообробній галузі, викликана дефіцитом лісу-кругляка, що може призвести до зупинки підприємств, зменшення купівельної спроможності населення, що в свою чергу негативно відобразиться на надходженнях до бюджету громади.

Суттєва залежність місцевого бюджету від субвенцій і дотацій з бюджетів адміністративно-територіальних одиниць вищого рівня актуалізує перед місцевою владою потребу прикладення зусиль, направлених на збільшення в структурі надходжень місцевих податків і зборів, загальнодержавних податків, які відраховуються до місцевих бюджетів.

Враховуючи специфіку потенціалу природних ресурсів, умов розміщення (унікальні праліси та високогірні лучні системи Карпатського біосферного заповідника належать до найцінніших екосистем планети і Міжнародної мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО; мінеральна сировина, ліси що займають 79,3% , з яких 79% високопродуктивні ліси, дефіцит земельних ділянок) постає низка завдань, які вимагають пошуку механізмів залучення додаткових джерел фінансування.

10. ОРГАНИ УПРАВЛІННЯ ГРОМАДОЮ

Великобичківська селищна рада представлена 26 депутатами та селищним головою. Партійна приналежність депутатів: ПП «Рідне Закарпаття» – 8 депутатів (30,8%); ПП «Слуга народу» – 4 депутати (15,4%); ПП «Європейська солідарність» – 4 депутати (15,4%); ПП «Об'єднання Самопоміч» – 3 депутати (11,5%); ПП «Європейська партія України» – 5 депутатів (19,2%); позафракційні – 2 депутати (7,7%).

У складі Великобичківської селищної ради восьмого скликання 2020–2025 р.р. утворено такі постійні депутатські комісії:

- комісія з питань фінансів, бюджету, планування, соціально-економічного розвитку, інвестицій та міжнародного співробітництва;
- комісія з питань прав людини, законності, депутатської діяльності, етики, регламенту та регуляторної політики;
- комісія з питань земельних відносин, природокористування, планування територій, будівництва, архітектури та екології;
- комісія з питань комунальної власності, житло-комунального господарства, благоустрою, енергозбереження та транспорту;
- комісія з питань охорони здоров'я, соціальної політики, освіти, культури та спорту.

Перелік, функціональна спрямованість і порядок організації роботи постійних комісій відповідає чинному законодавству, регламенту з урахуванням вимог Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» щодо реалізації повноважень ради у здійсненні державної регуляторної політики постійними комісіями ради.

Гендерна і вікова структури депутатського складу Великобичківської селищної ради представлені на Рисунку 23.

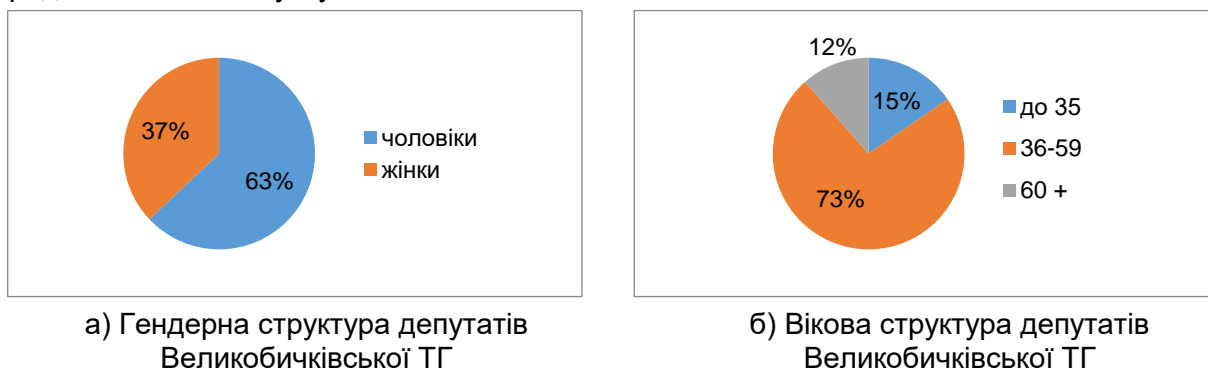

Рисунок 23. Гендерна та вікова структури депутатського корпусу Великобичківської ТГ

Джерело: дані громади

Як видно з Рисунка 20, найбільше в депутатському корпусі Великобичківської ТГ чоловіків (63%), відповідно більше третини жінок-депутаток. Щодо вікової структури, то більшість депутатів – особи працездатного віку, суттєву перевагу серед депутатського складу мають особи віком 36-59 років (73%).

На Рисунку 24 представлено структуру депутатського корпусу за місцем проживання депутатів Великобичківської ТГ.

Найбільше депутатів Великобичківської ТГ проживає у смт. Великий Бичків (54%), 23% депутатів проживає у с. Верхнє Водяне, 8% у с. Луг. У Великобичківській селищній раді восьмого скликання представлені всі населенні пункти, крім населених пунктів Плаюць і Водиця.

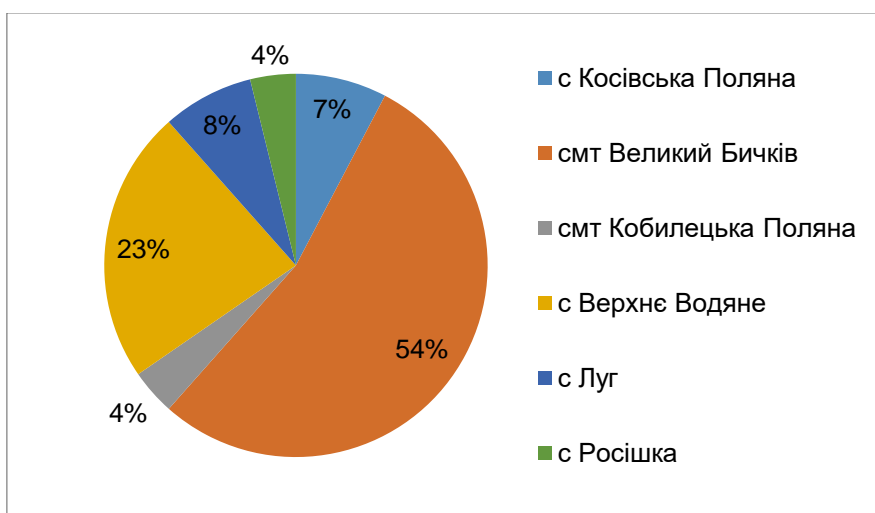

Рисунок 24. Структура депутатського корпусу Великобичківської ТГ за місцем проживання

Джерело: дані громади

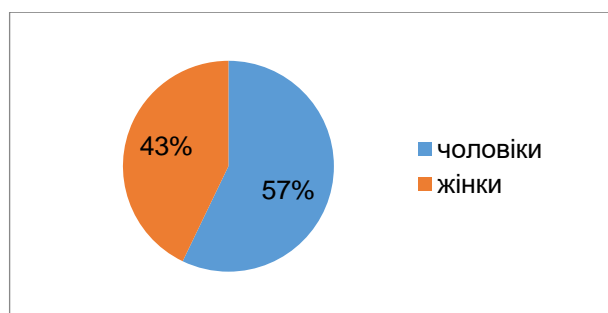
Рада ухвалила базові документи, які регламентують роботу відділів, старост і самої ради, зокрема й статут громади.

До складу виконавчого комітету входить 29 осіб, у тому числі селищний голова, секретар селищної ради, 3 заступники селищного голови, керуючий справами виконавчого комітету, 6 старост населених пунктів, представники підприємницького сектору, закладів соціальної сфери, освіти, охорони здоров'я, громадські активісти.

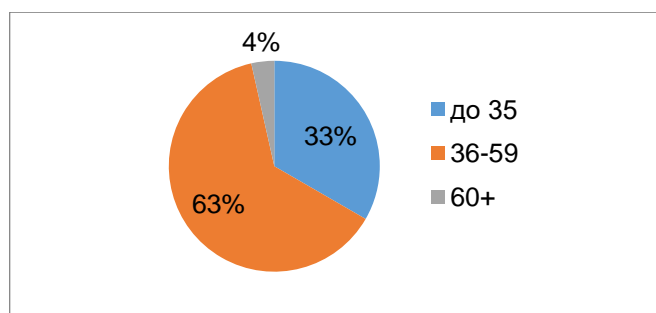
Виконавчому комітету підпорядковані двадцять сім структурних підрозділів. Штатна чисельність ставок – 109 штат. од. (Додаток 7)

На місцях **призначено 6 старост**, що виконують низку базових адміністративних функцій та представляють інтереси населення округу. Старости уповноважені вчиняти нотаріальні дії, передбачені п. 1-5 ч. 1 ст. 37 Закону України «Про нотаріат».

Гендерна структура апарату Великобичківської селищної ради представлена на Рисунок 25. У керівному складі громади 12 головних посад займають чоловіки, а 9 – жінки.

а) Гендерна структура штату працівників на керівних посадах Великобичківської селищної ради

б) Вікова структура штату працівників Великобичківської селищної ради

Рисунок 25. Гендерна та вікова структури апарату Великобичківської селищної ради

Джерело: дані громади

Загалом в апараті селищної ради на керівних посадах переважають чоловіки (57%). Позитивним моментом можна відзначити те, у штаті селищної ради раді третина працівників – це особи до 35 років (Рисунок 226). 9 штатних посад є вакантними.

Детальна інформація щодо діяльності селищного голови, депутатського корпусу, виконавчого комітету розміщені на офіційному сайті селищної ради <https://bychkivrada.gov.ua>.

Висновки

Виконавчі органи місцевого самоврядування Великобичківської громади сформовані належним чином для забезпечення управління громадою, розвитку економіки та надання соціальних послуг населенню, проте є значна кількість відкритих вакансій, в тому числі старости та заступника голови селищної ради.

В апараті селищної ради переважають жінки, хоча на керівних посадах більше чоловіків. Серед депутатів селищної ради домінують чоловіки. У селищній раді третина працівників – це молоді працівники до 35 років.

11. ОРГАНИ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ ТА ГРОМАДСЬКІ ОБ'ЄДНАННЯ

У Великобичківській громаді у лютому 2023 року утворилася громадська організація «Палітра митців». Головою даної організації стала Марія Чорній – майстриня, яка пече унікальний весільний варіант випічки «Бичківський Медяник», який ще називають солодкою вишиванкою. До ГО увійшли художники, різьбярі, вишивальниці, ткалі, миловари, представники декоративно-ужиткового мистецтва, розпису медяника. Метою ГО є збереження культурних традицій, народних ремесел, реалізація талантів, популяризація місцевих промислів.

У Великобичківській громаді активна молодь, успішно працює Молодіжна рада при селищній раді, функціонує осередок організації «Пласт»

Здійснює свою діяльність ГО «Екосфера», яка проводить різноманітні заходи з формування екологічної свідомості та екологічних цінностей.

Крім зазначених вище, на території громади здійснюють свою діяльність ще такі громадські організації:

- ГО «Гомор»;
- ГО «Солідарність Є»;
- ГО «Вест Ендуро Клуб»;
- ГО "Спортивний Клуб імені Івана Яремчука";
- ГО «Футбольно-спортивний клуб «Ялинка».

Реалізовується програма «18:35. Бізнес-підтримка» для молодіжних підприємств, яка втілюється в рамках програми «Мріємо та діємо», що впроваджується за фінансової підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID Ukraine) та виконується IREX in Ukraine у партнерстві з Making Cents International (MCI) та School of ME.

Громада бере участь в програмах розвитку ООН. Зокрема, у рамках проєкту «Посилення стійкості громад у регіонах України», який фінансується урядом Великобританії, для покращення надання адміністративних послуг працівники ЦНАПу Великобичківської селищної ради отримали новий сучасний принтер та іншу допомогу; навчання в межах програми USAID АГРО.

Участь у проєкті USAID «ГОВЕРЛА» дала змогу здійснити ефективні і комплексні заходи з розвитку ТГ.

Укладено Меморандум про співпрацю між Великобичківською громадою та Міжнародною благодійною організацією «БФ «СОС Дитячі Містечка» Україна.

Великобичківська ТГ активно співпрацює з партнерами фундації українських гуцулів Румунії (FUNDAȚIA UCRAINENILOR HUȚULI DIN ROMÂNIA).

Громада характеризується досить високим ступенем самоорганізації, бере участь в різних програмах та ініціативах культурного, освітнього, економічного спрямування (майстер-класи з писанкарства та розвитку народних промислів, виставках, концертах, навчальних тренінгах, грантових програмах, волонтерських ініціативах, тощо)

Висновки

У Великобичківській ТГ активне населення, громадський сектор представлений широко. Територіальна громада приймає участь у багатьох національних і міжнародних програмах та має досвід залучення грантових коштів для власного розвитку.

12. РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ МІСЦЕВОГО БІЗНЕСУ

ДОСЛІДЖЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ

Дослідження громадської думки проводилось в рамках опрацювання Стратегії розвитку Великобичківської громади. На ряду з аналізом статистичних даних в соціальному, економічному та демографічному вимірах, напрацюваннями Робочої групи зі стратегічного планування, воно є одним із важливих елементів інформаційного забезпечення процесу здійснення вибору пріоритетів місцевого розвитку.

Кількісна репрезентативність вибірки забезпечується участю в опитуванні 567 осіб, які представляють різні домогосподарства, що проживають в населених пунктах громади. Якісна репрезентативність досягається шляхом застосування формування стратифікованої випадкової вибірки із забезпеченням наявності у ній осіб різних за віком, статтю, родом діяльності та географічною приналежністю (проживання в окремих населених пунктах). У підсумку, це дозволяє робити висновки, які, з певними допущеннями відхилень, можна екстраполювати на думку населення усієї громади.

Так, віковий розподіл респондентів засвідчує той факт, що найбільшу частину вибірки в опитуванні склали вікові групи від 21 до 35 рр. (таких було 33,2%), від 36 до 50 рр. (44,7% - найбільша вікова група серед опитаних) та від 51 до 65 рр. (15,5%). Статевий розподіл педає перевагу жіночій частині населення. Він виглядає таким чином: 83,3 % опитаних – жінки, решта – чоловіча частина місцевого населення. За родом діяльності переважають робітники і службовці (всього – 51,5%). Решта – це підприємці (7,1%), безробітні (15,3%), студенти (10,2%), керівники (4,1%) і пенсіонери (4,1%).

У контексті оцінювання актуального стану справ важливим є питання, в якому пропонується вибрати одне із запропонованих тверджень, що у найбільш повній мірі відповідає суб'єктивному сприйняттю узагальненої характеристики громади (рис. 26).

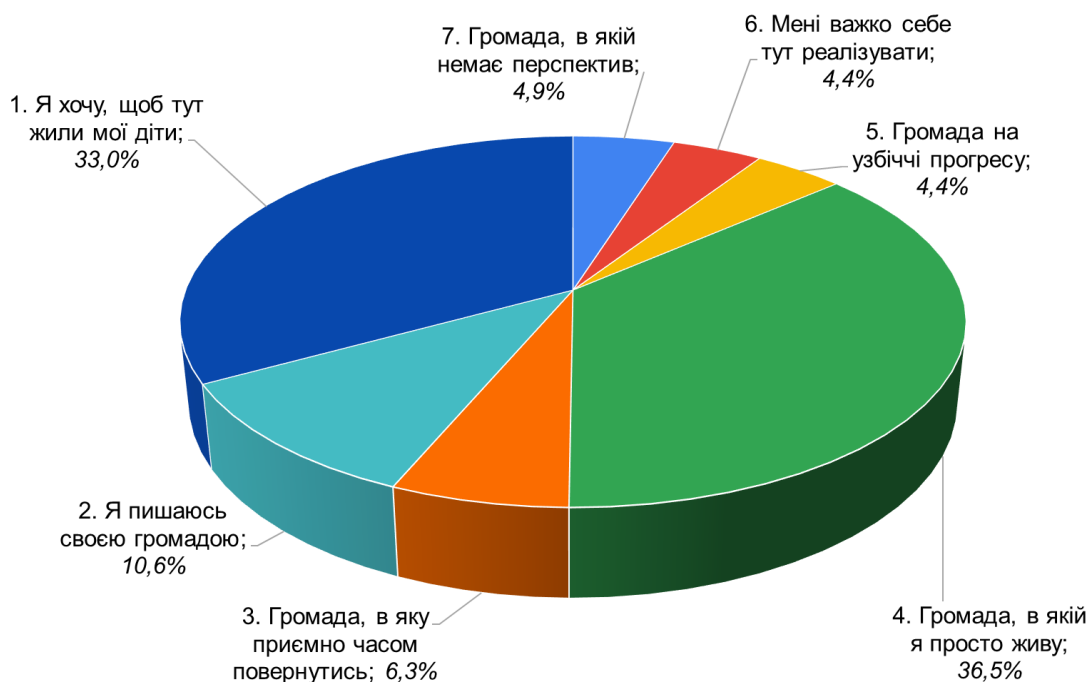

Рисунок 26. Характеристика Великобичківської ТГ очима мешканців

Як бачимо, із результатів оцінювання випливає, що відносна більшість мешканців (понад 43% - це сума першої та другої варіантів відповідей) позитивно оцінює громаду як місце свого постійного проживання. Разом із варіантом відповіді, який висвітлює стримано позитивну

сентиментальну прив'язаність до «малої батьківщини» (3 варіант відповіді), позитивне ставлення до Великобичківської ТГ декларує більше половини опитаних. На фоні оціночних суджень, які слід трактувати як такі, що мають від'ємні конотації (5-7 варіанти відповідей – 13,7%), такий стан справ слід трактувати як доволі вагомий позитивний факт. Водночас, високий відсоток пасивно налаштованого населення (варіант відповіді «Громада, в якій я просто живу» - понад третина опитаних) вказує на невикористані можливості щодо підвищення громадської активності. Поряд із реалізацією проектів, важливих з точки зору досягнення далекострокових цілей, необхідними для імплементації є й такі проекти, які даватимуть відчути швидкі позитивні ефекти змін в новоутвореній громаді та згуртовуватимуть її мешканців навколо спільних цілей.

Логічним продовженням аналізу оціночних суджень громади як місця проживання є аналіз готовності її мешканців як до міграції до великого міста, іншої територіальної громади в межах країни, так і виїзду закордон. Результати цього аналізу відображені на рис. 27.

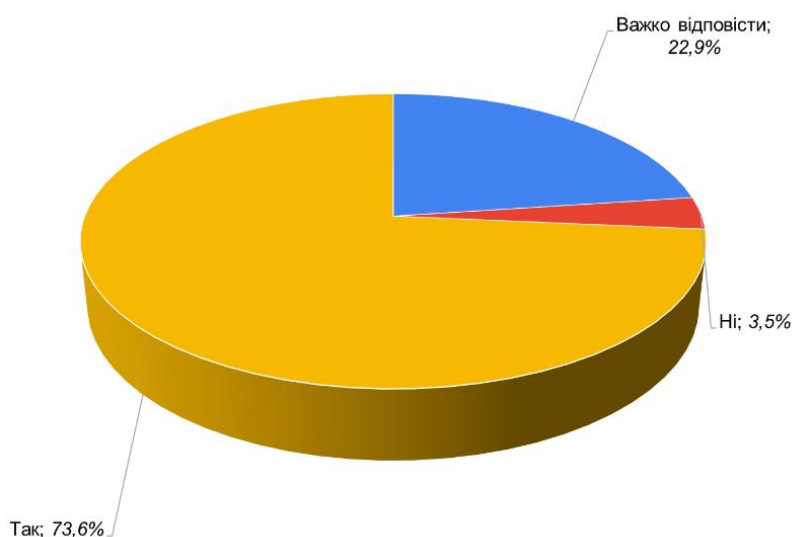

Рисунок 27. Відповідь на питання «Чи плануєте залишитись тут жити?»

Аналіз відповідей на подане вище питання вказує на те, що місцеві мешканці у своєму загалі пов'язують своє майбутнє з громадою та не планують переїзду навіть у довгостроковій перспективі – лише 3,5% (тобто в межах статистичної похибки) планують переїзд, дещо більше від п'ятої частини опитаних обрали варіант «Важко відповісти», отже станом на сьогодні не визначились.

Перехресний аналіз відповідей на перше та друге питання дозволяє зробити додатковий висновок: та відносно невелика частина мешканців, яка у характеристиці громади концентрує увагу на негативі, не обов'язково схильна до міграції поза її межі; так само, як і ті, які мають нейтральне відношення до неї. Водночас, життєві обставини, з одного боку, ставлять саме такі умови (відсутності можливості/бажання переїзду), з іншого – ці обставини формують пасивний прошарок місцевої спільноти, який потребує мотивації до зміни своєї соціальної поведінки. І в цьому останньому випадку не останню роль можуть відіграти дії та рішення, які приймає місцева влада, обґрунтовуючи необхідність цієї зміни або (що гірше) підтверджуючи правильність вихованої роками позиції «моя хата скраю».

Окремим об'єктом оцінювання з боку респондентів стали попередньо визначені складові її соціально-економічного профілю Великобичківської територіальної громади, важливі з точки зору забезпечення її поточної життєдіяльності та перспектив розвитку (рис. 28).

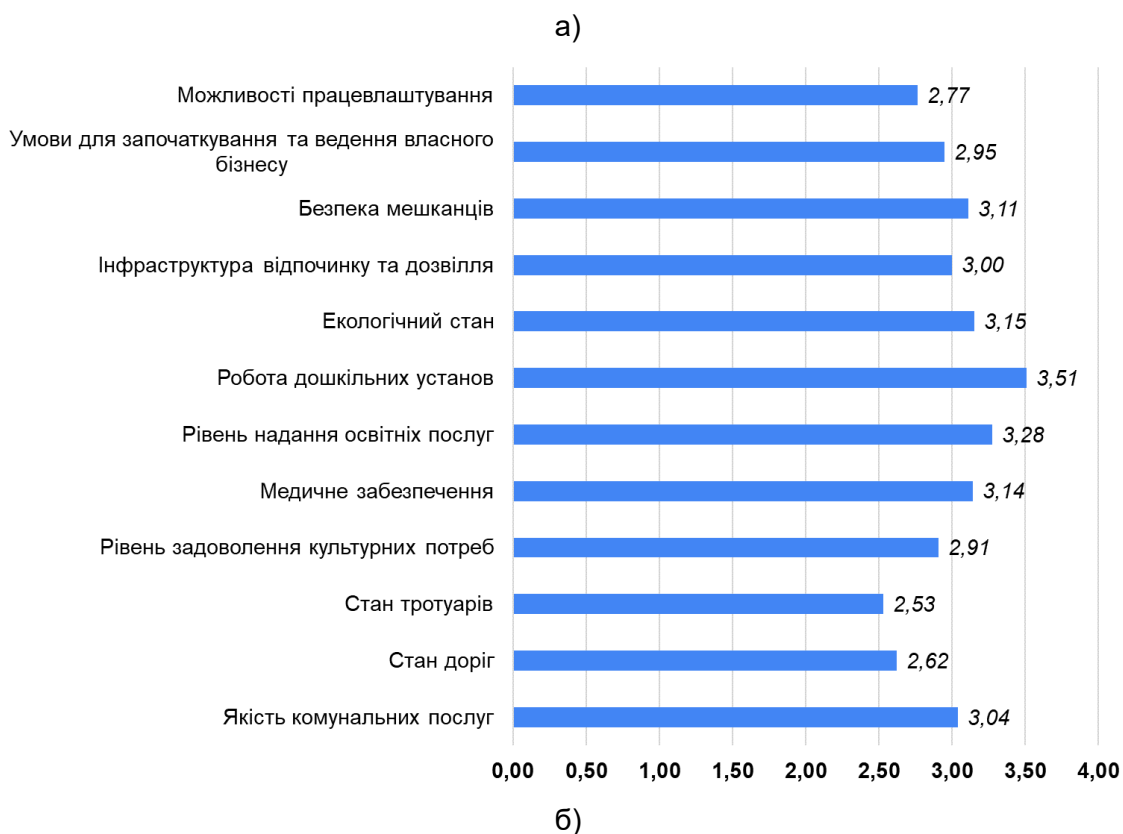

Рисунок 28. Суб'єктивна оцінка рівня нинішнього стану показників стану громади

Спільним знаменником для вказаних оцінок є те, що сфери життєдіяльності, які отримали найбільш позитивну оцінку – це сфери, пов'язані із наданням освітніх послуг – як шкільної, так і дошкільної освіти. Такі результати традиційно характерні для інших громад в Україні, в яких проводяться подібні дослідження. Натомість те, що стосується стану дорожньої інфраструктури навпаки оцінено найбільш негативно – в середньому в межах 2,6 балів (при мінімумі «2» та максимумі «5»), що також вкладається у рамки традиційних для територіальних

громад оцінок. При цьому, окрім стану доріг і тротуарів, можливості місцевого ринку праці також отримали оцінку «незадовільно».

Медичне забезпечення (діяльність установ первинної та вторинної ланки охорони здоров'я) хоча й оцінено низькими балами, однак переважаючими у цьому випадку є такі стримані оцінки «задовільно» та «добре».

Екологічний стан території громади оцінено середніми оцінками, що, за результатами уточнюючих коментарів з боку місцевого експертного середовища, є поєднанням об'єктивно сприятливого природнього середовища при неналежному рівні організації техногенних чинників впливу на нього – в першу чергу організації збору та утилізації ТПВ.

Іншою сферою, яка отримала середні оцінки, є інфраструктура відпочинку і дозвілля. При цьому, середнє значення, відображене на рис. 3б, було досягнуто за рахунок доволі полярних думок: серед конкретних величин, за допомогою яких характеризувалась ця інфраструктура, зустрічаються як високі («відмінно» та «добре»), так і низькі оцінки («задовільно» та «незадовільно»). Це є ілюстрацією суттєвого розкиду суб'єктивного сприйняття можливостей активного та пасивного способу організації дозвілля. Припускаємо, цей розкид чітко корелює з віковими характеристиками опитуваних.

Якісна оцінка сфер життєдіяльності громади коригується ступенем оцінкою пріоритетності уваги до цих сфер з боку місцевої влади та концентрації людських та фінансових ресурсів задля вирішення проблемних питань (рис. 29 та рис. 30).

Рисунок 29. Бар'єри розвитку Великобичківської громади: суб'єктивне сприйняття мешканців

Відповідний аналіз результатів пріоритетизації сфер життєдіяльності Великобичківської громади вказує на те, що основні (серед зазначених) бар'єри для місцевого розвитку містяться в економічній площині: безробіття (57,8), недостатня громадська ініціативність та активність мешканців (40,1%) і відсутність зовнішніх інвестицій (36%). Натомість екологічні проблеми (6,8), на цьому фоні відсуваються на задній план. Хоча частина із цих проблем – засміченість довкілля – усвідомлюється місцевим населенням: 17,7% опитаних вказали її як одну із пріоритетних.

Як вказувалось вище гострим є усвідомлення респондентами низького рівня громадської активності мешканців як бар'єру. Сюди також відноситься відсутність можливостей для

самореалізації. До певної міри ці бар'єри місцевого розвитку є, по перше, взаємопов'язаними та, по друге, вказують на потребу підвищення рівня соціального капіталу в громаді – рішення, яке може стати складовою частиною загального підходу до підвищення задоволеності мешканців з факту проживання у Великобичківській ТГ.

Рисунок 30. Основні завдання, які необхідно здійснити для розвитку Великобичківської ТГ: суб'єктивний вимір сприйняття

Порівняльний аналіз результатів опитування, вказаний на рисунках 26 та 27 вказує на існування певної кореляції між сприйняттям того чи іншого питання як чинника, який формує бар'єр для розвитку та пріоритетності завдань до виконання в рамках вибору напрямків концентрації організаційних та фінансових зусиль громади. Зокрема, при певній різниці предмету оцінювання, варіанти відповідей «Розвиток малого і середнього бізнесу», «вирішення проблем безробіття» мають чітку економічну прив'язку, так само як і виокремлені як одні з основних такі бар'єри, як «Відсутність зовнішніх інвестицій» та інша пов'язана з нею альтернатива – «Відсутність можливостей для самореалізації».

Водночас, розвиток сфери дозвілля (половина опитаних) та благоустрій громади (43,8%) в значній мірі направлені на задоволення потреб так званого «внутрішнього споживача» - самих мешканців громади, які є основними вигодонабувачами зусиль, направлених на місцевий розвиток. В цьому контексті варто підкреслити, що саме такого роду проекти дозволять підвищити позитивне ставлення до змін, які відбуваються в громаді, зробити наочним ефект від зусиль з її розвитку.

Рисунок 31 висвітлює рівень довіри мешканців у спроможність досягнення поставлених завдань в сучасних умовах.

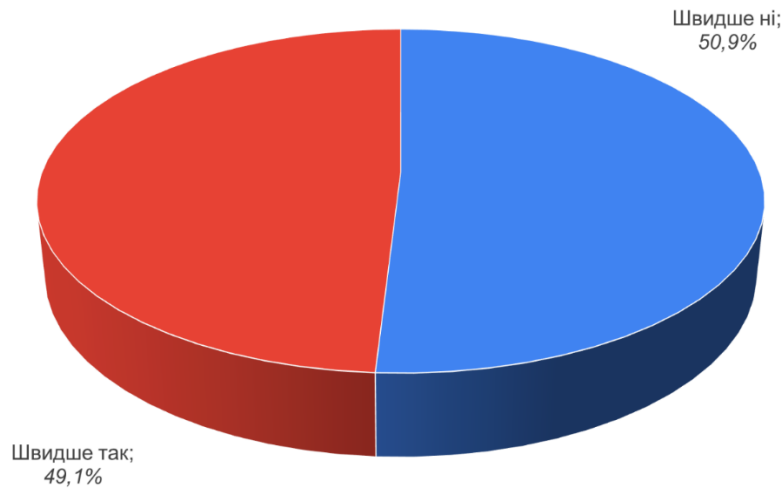
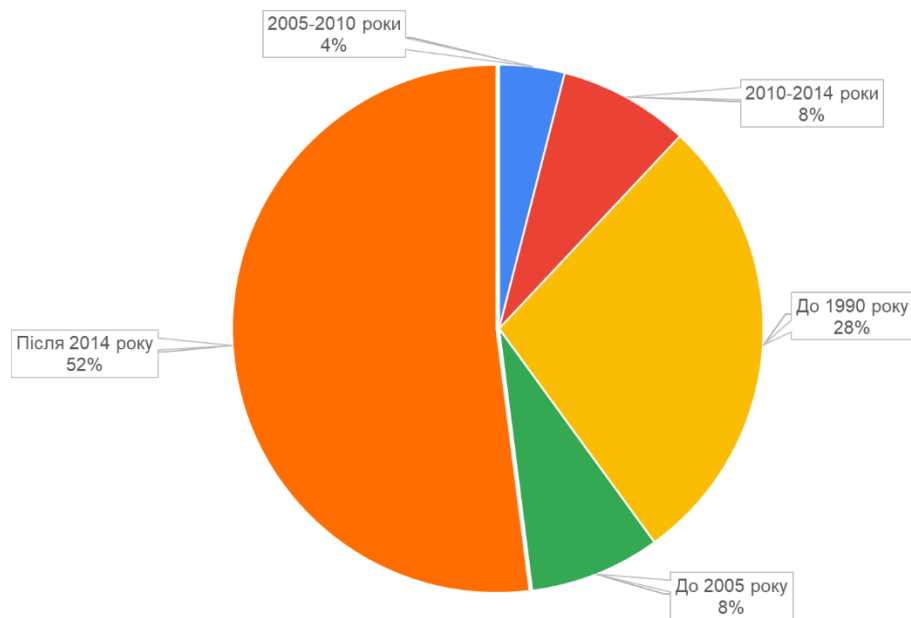
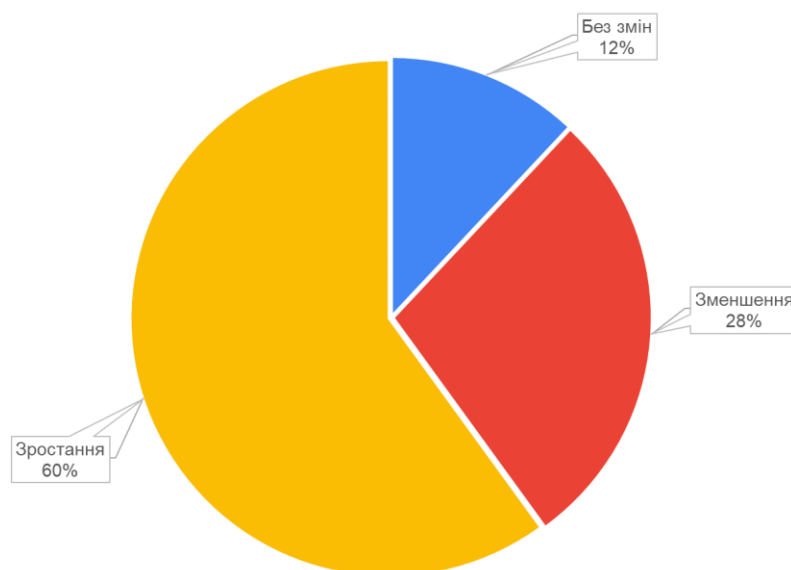

Рисунок 31. **Думка мешканців Великобичківської ТГ щодо ймовірності реалізації поставлених завдань**

Як, бачимо думки щодо цього питання розділились практично порівну. Враховуючи важкість умов, в яких змушені діяти сьогодні територіальні громади, ці результати можуть слід трактувати як стримано позитивні.

Дослідження думки місцевого бізнес-середовища у Великобичківській ТГ

Рисунок 32. **Відповідь на питання: «Коли було створене Ваше підприємство?»**Рисунок 33. **Відповідь на питання: «Які зміни у збуті Ви очікуєте/фіксуєте в роках у порівнянні з 2018 р.?»**

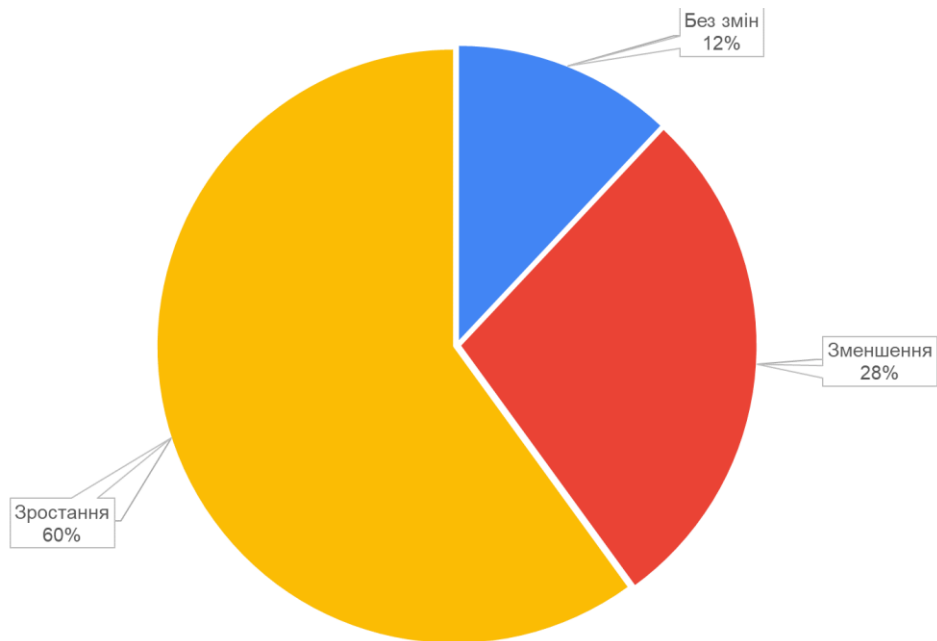

Рисунок 34. Відповідь на питання: «Які зміни у збуті Ви очікуєте в 2023 р.?»

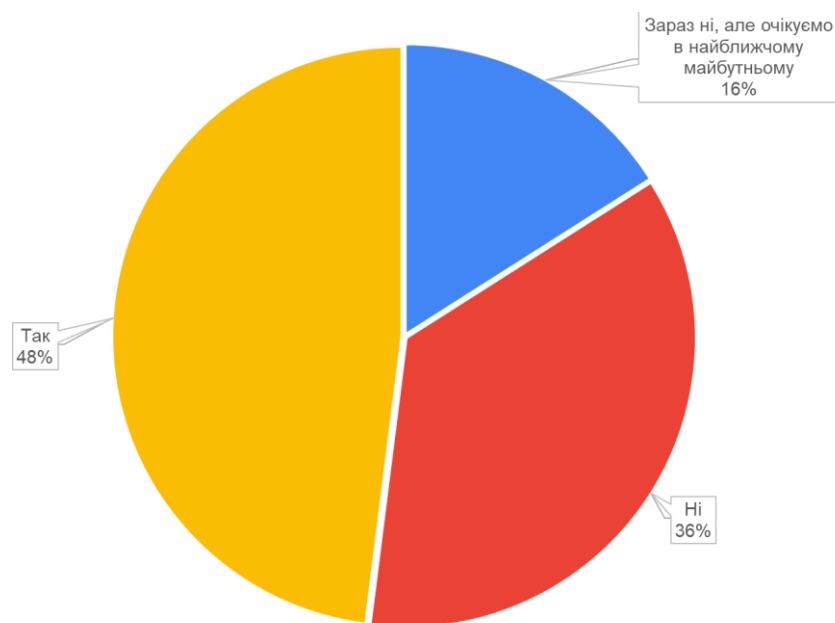

Рисунок 35. Відповідь на питання: «Ви відчуваєте нестачу спеціалістів певних специфічних професій, навичок персоналу, які є важливими для майбутнього розвитку Вашого підприємства?»

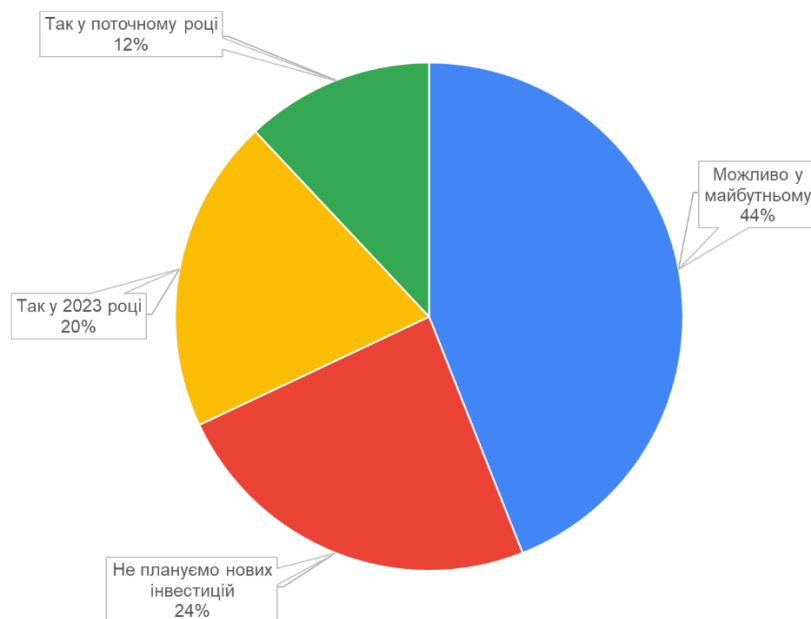

Рисунок 36. Відповідь на питання: «Ви плануєте інвестувати у збільшення виробництва продукції (послуг) у громаді?»

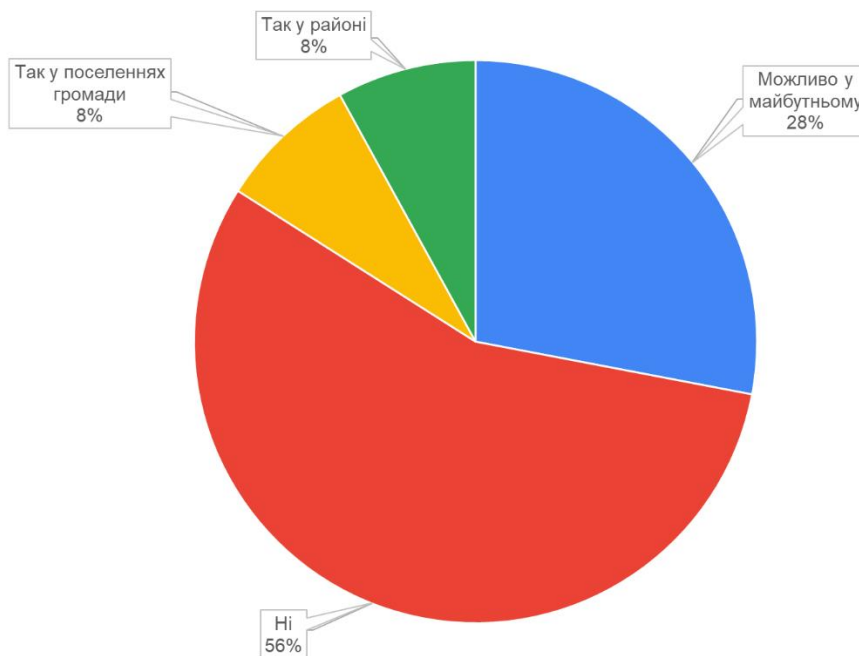

Рисунок 37. Відповідь на питання: «Чи плануєте Ви розширення виробництва зі створенням додаткових потужностей в інших адміністративно-територіальних одиницях (населених пунктах)?»

ДОДАТКИ

Додаток 1. Туристичні маршрути, які знаходяться на території Великобичківської територіальної громади

№ з/п	Назва туристичного маршруту, ключові пункти та протяжність маршруту(км)	Місцезнаходження маршруту	Тривалість маршруту	Вид маршруту	Мета маршруту	Контингент маршруту
1.	На Соколине бердо (місця відпочинку, джерела питної води), 4,1 км.	с.Луг ур.Кузій	3,5-4 години	Пішохідний	Пізнавальна	Сімейний
2.	Кузій-Малий Банський (рекреаційний пункт, меморіальний хрест, мінеральне джерело), 5 км.	с.Луг ур.Кузій, Свинний, Малий Банський	1 день	Частково автомобільний, пішохідний	Пізнавальна, рекреаційна, курортно-лікувальна	Сімейний
3.	Секвоя (мінеральне джерело, куток відпочинку), 2 км.	с.Луг ур.Малий Банський	1 день	Пішохідний	Пізнавальна, рекреаційна, курортно-лікувальна	Сімейний
4.	Дуброва (Заказник Дуба скельного, рекреаційний пункт) 5 км.	смт.Великий Бичків ур.Дуброва	1 день	Пішохідний	Рекреаційна	Сімейний
5.	Андрейково (мінеральне джерело, куток відпочинку) 3,1 км.	с.Косівська Поляна ур.Андрейково	6 годин	Автомобільний, кінний, пішохідний	Рекреаційна	Сімейний
6.	Божений-Турчин (мінеральне джерело, куток відпочинку) 4 км.	смт.Кобилецька Поляна ур.Божений, Погар, Турчин	6 годин	Пішохідний	Пізнавальна, спортивна	Професійно-орієнтований
7.	Божений-Попітник (мінеральне джерело, куток відпочинку) 7,7 км.	смт.Кобилецька Поляна ур.Божений, Попітник	6 годин	Пішохідний	Пізнавальна, спортивна	Професійно-орієнтований
8.	Буркут-Перениз (мінеральне джерело, куток відпочинку) 6 км	Смт.Кобилецька Поляна ур.Росолово	9 годин	Пішохідний, мотоциклетний, автомобільний	Рекреаційна, спортивна	Молодіжний, сімейний
9.	Полонина Веденяска, 5,8 км	смт.Кобилецька Поляна, ур.Перенський	5 годин	Пішохідний, мотоциклетний, автомобільний	Рекреаційна, спортивна	Молодіжний сімейний
10.	Кичера (кутки відпочинку) 9,5 км	смт.Кобилецька Поляна ур.Пригуд, Сухий	1 день	Пішохідний	Пізнавальна, рекреаційна	Молодіжний, для людей зрілого віку
11.	Довгий-Жамер (мінеральне джерело, куток відпочинку) 13,5 км	смт.Кобилецька Поляна ур.Прелуки, пол.Дятловиці	3 дні	Пішохідний	Рекреаційна	Молодіжний, для людей зрілого віку
12.	Топірня-Жамер (мінеральне джерело, куток відпочинку) 8,5 км	смт.Кобилецька Поляна	6 годин	Мотоциклетний, автомобільний	Пізнавальна, рекреаційна	Для віх категорій

ПРОФІЛЬ ВЕЛИКОБИЧКІВСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬН

№ з/п	Назва туристичного маршруту, ключові пункти та протяжність маршруту(км)	Місцезнаходження маршруту	Тривалість маршруту	Вид маршруту	Мета маршруту	Контингент маршруту
13.	Жамер-Курпин (мінеральне джерело, куток відпочинку) 8,5 км	смт.Кобилецька Поляна	2 дні	Пішохідний	Пізнавальна, рекреаційна	Молодіжний, для людей зрілого віку
14.	Пуркарецин (мінеральне джерело, куток відпочинку) 13 км	с.Верхнє Водяне	1 день	Пішохідний, автомобільний	Рекреаційна	Молодіжний, сімейний
15.	Тьовшажел (мінеральне джерело, куток відпочинку) 17 км	с.Верхнє Водяне	1 день	Пішохідний, автомобільний	Пізнавальна, рекреаційна	Молодіжний, сімейний

Додаток 2. Розподіл працюючих осіб у Великобичківській в 2023 р.

Галузі та види діяльності	Кількість осіб
Сільське господарство, мисливство, лісове та рибне господарство	450
Промисловість	600
Будівництво	200
Гуртова й роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами; послуги з їх ремонту.	500
Готелі та ресторани	85
Транспорт і зв'язок	75
Фінансова діяльність	25
Операції з нерухомістю, здавання під найм та послуги юридичним особам	10
Державне управління	71
Освіта	975
Охорона здоров'я та соціальна допомога	161
Колективні, громадські та особисті послуги	150
Інші види діяльності	–

Джерело: дані громади

Додаток 3. Перелік та опис дошкільних навчальних закладів та закладів загальної середньої освіти

№ з/п	Назва та місце розміщення	Рік побудови чи капремонту	Проектна потужність	Кількість дітей	Витрати на 1 дитину	Основна проблема
1	Великобичківський ЗДО №1 смт. Великий Бичків Грицака 2	1956рік 2003рік	28	40	36760,17	Ремонт котельні, закупка твердопаливного котла. Ремонт електромережі закладу
2	Великобичківський ЗДО №3 смт. Великий Бичків Верховинська 1	Введено в експлуатацію 1959рік, реконструкція 2007рік	19	36	41970,15	Ремонт огорожі та трьох пічок Придбання розвиваючих та сюжетно-рольових іграшок
3	Великобичківський ЗДО №4 смт. Великий Бичків Карпатських Січовиків 6	введено в експлуатацію у 1950 р.; проведено реконструкцію у 2010 році	24	30	34449,87	Ремонт фасаду закладу, ремонт огорожі, ремонт складських приміщень, закупка на кухню: духові шафи, витяжку, кухонні столи – 3 шт., посудомийну машинку; спортивний майданчик-інвентар, розвиваючі іграшки.
4	Великобичківський ЗДО №5 «Зірочка» смт. Великий Бичків Репигівська 78	Побудовано 2014 р.	25	30	65564,90	Загальна спальня для двох груп
5	Великобичківський ДНЗ БО «Карітас-Теодор Ромжа» смт. Великий Бичків Промислова 39	2019 рік	22	32	–	–
6	Верхньоврдянський ЗДО с. Верхне Водяне Тичини 1	1983 рік	112	52	38968,45	Необхідно замінити вхідні двері (2), дерев'яні вікна, ремонт підлоги у груповій та спальній кімнатах, ремонт стоків, капітальний ремонт огорожі. Закупити дидактичне та ігрове обладнання, дитячі ліжка, дитячі шафи для одягу, облаштувати дитячий ігровий майданчик, облаштувати приміщення Харчоблоку згідно вимог НАССП

7	Водицький ЗДО Шкільна 2 а	Побудовано 2019 рік	40	45	39141,09	–
8	Кобилецько – Полянський ЗДО №1 смт Кобилецька Поляна, Павлюка 181	2002 рік	25	31	60228,90	Заміна крівлі ЗДО. Заміна котла. Капітальний ремонт пічки
9	Кобилецько – Полянський ЗДО №2 смт Кобилецька Поляна Шевченка 30а	2004 рік	32	–	81914,69	Капітальний ремонт другої частини ЗДО
10	Кобилецько – Полянський ДНЗ БО «Карітас-ім. св. Антонія Падуйського» смт Кобилецька Поляна Шевченка 32	2001 рік	26	28	–	–
11	Косівсько – Полянський ЗДО №1 с. Косівська Поляна 343	1960 рік	36	48	49432,70	Капітальний ремонт підлоги (бетонування, ламінат).
12	Косівсько – Полянський ЗДО №2 с. Косівська Поляна 708	1991 рік	39	22	71972,14	Відсутність комп'ютера. Потрібне оновлення дитячих меблів
13	Лужанський ЗДО с. Луг 103	1976 рік 2015 рік.	27	35	43132,77	Придбання кухонного обладнання для харчоблоку
14	Річанський ЗДО с. Верхне Водяне прис. Ріка Лісова 5а	1992 рік	31	39	46115,28	Необхідно зробити Капітальний ремонт Каналізаційної системи, Капітальний ремонт даху будівлі, капітальний ремонт огорожі. Закупити дидактичне та Ігрове обладнання, Облаштувати дитячий Ігровий майданчик, Облаштувати приміщення Харчоблоку згідно вимог НАССП
15	Росішківський ЗДО с. Росішка 82	1991 рік	55	35	65185,62	Ремонт котельні
16	Великобичківський ліцей смт	Побудовано 1963 рік	450	160	60108,93	–

	Великий Бичків Грушевського. 16					
17	Великобичківський ЗЗСО №1 смт Великий Бичків Крушник, 9	1930 рік	500	417	29539,36	Обидва корпуси та спортзал потребують капітального ремонту
18	Великобичківський ЗЗСО I-III ст. №2, смт Великий Бичків 1 корпус - вул. Карпатських Січовиків, 35 2 корпус - вул. Карпатських Січовиків, 42	1 корпус – 1974рік. 2 корпус – 1968рік.	550	476	24430,30	Опалення закладу
19	Великобичківський ЗЗСО №3 смт Великий Бичків Пушкіна, 2	1974 рік	250	250	29389,80	Потреба в: виконанні поточного ремонту фасади будівель; облаштуванні фундаменту 1 корпусу дренажем; облаштуванні закладу водовідвідними трубами; придбанні потужного насосу для відкачування води з підвального приміщення.
20	Верхньоводянський ЗЗСО Макаренка 12	1932 рік, 1956рік, 1972рік (різні корпуси)	720	603	32834,58	ремонт фасаду корпус №2, заміна вікон корпус №1
21	Водицький ЗЗСО с. Водиця Шкільна 2	1974рік	450	288	38032,58	Капітальний ремонт стелі та опалювальної системи
22	Кобилецько – Полянський ЗЗСО смт. Кобилецька Поляна Павлюка 112	1980 рік	700	390	32348,12	Заміна даху, капітальний ремонт внутрішніх вбиралень, ремонт системи опалення. Продовження ремонтних робіт спортивної зали
23	Косівсько – Полянський ЗЗСО №1 с. Косівська Поляна с. Косівська Поляна 399	1953 рік 2018 р - покрівля (другого корпусу) 2010 р - фасад основного корпусу	600	399	38088,37	Необхідний ремонт покрівлі основного корпусу, відсутність шкільного автобуса

24	Косівсько-Полянський ЗЗСО I-II ступенів №2 с. Косівська Поляна 711	1965 рік	160	121	41984,91	Зменшення контингенту учнів мікрорайону
25	Лужанський ЗЗСО I-III ст., с. Луг, 135А	2004 рік	300	244	46441,75	Необхідно добудувати майданчик з штучним покриттям на території закладу. Заміна вікон. Заміна даху. Реконструкція шкільної котельні. Оновлення фасаду будівлі закладу
26	Плаюцький ЗЗСО с. Водиця Калинська 4	2007 рік	170	77	84980,82	-
27	Річанський ЗЗСО с. Верхне Водяне, прис. Ріка Річанська 99	1983 рік	300	239	36883,12	Потребує капітального ремонту даху, площадки перед входом в навчальний корпус, водостічних труб та ринв, заміни дверей на пластикові (5 шт.)
28	Росішківський ЗЗСО с. Росішка 198	1982 рік	196	198	45886,13	Заміна вікон, огорожа закладу, ремонт водомережі
29	Стримбівський ЗЗСО I-III ступенів Великобичківської селищної ради вул. Стримбівська, 29 «А»	Рік побудови - 1978 р. Заміна вікон і дверей, встановлення внутрішніх вбиралень – 2008 р.	275	149	54708,38	Заклад потребує: капітального ремонту покрівлі; оновлення комп'ютерного класу.

Додаток 4. Характеристика закладів охорони здоров'я станом на 2023 рік

№ з/п	Назва та місце розміщення	Типи закладів	Рік побудови чи капремонту	Проектна потужність/ ліжок	Наповненість	Основна проблема
1	Великобичківська міська лікарня, смт. Великий Бичків, вул.Грушевського, 76 сmt. Великий Бичків, вул. Шевченка, 86	Спеціалізований	Капітальний ремонт проводився у 2000 році Рік побудови – 1970, капітальний ремонт не проводився	30/26	150 %	Необхідність капітального ремонту
2	АЗПСМ смт Великий Бичків смт Великий Бичків, вул. Грушевського, 76	АГ	Капітальний ремонт – 2020 рік	–	–	–
3	АЗПСМ смт Кобилецька Поляна смт Кобилецька Поляна, вул. Шевченка, 3	АГ	Рік побудови - 2002	–	–	Заміна крівлі
4	АЗПСМ с. Луг с. Луг, 476	АМ	Капітальний ремонт – 2021 рік	–	–	–
5	АЗПСМ с. Росішка с. Росішка, 136	ПЗ	Рік побудови – 1988 Поточний ремонт – 2019 р.	–	–	Капітальний ремонт
6	АЗПСМ с. Косівська Поляна, присілок Березів - Ялинка с. Косівська Поляна, присілок Березів -Ялинка, 703	ПЗ	Поточний ремонт – 2020 р.	–	–	Ремонт крівлі
7	АЗПСМ с. Косівська Поляна, с. Косівська Поляна, 399 -а	ПЗ	Рік побудови – 2020	–	–	–
8	АЗПСМ с. Верхне Водяне с. Верхне Водяне, вул. Макаренка, 5	АГ	Капітальний ремонт проведений у 2021 році	10	80%	–

9	с.Верхнє Водяне, АЗПСМ присілок Стримба вул. Першотравнева, 28	ПЗ	Рік побудови - 2018	–	–	–
10	АЗПСМ с. Водиця с. Водиця, вул. Спортивна, 5	АМ	Рік побудови - 1959 Капітальний ремонт – 2019 р.	–	–	–
11	АЗПСМ с. Верхнє Водяне, присілок Ріка с. Верхнє Водяне, присілок Ріка, вул. Лісова, 5 А	АМ	Рік побудови - 1930 р. Поточний ремонт – 2019 р.	-	-	Капіталь- ний ремонт
12	ФАП Плаюць с. Водиця с. Водиця, вул. Калинська, 2	ПЗ	Рік побудови – 1990 р. Капітальний ремонт – 2020 р.	–	–	–

Додаток 5. Найбільші господарючі суб'єкти Великобичківської ТГ

Таблиця 1. Найбільші промислові підприємства

№ з/п	Назва суб'єкта	Юридична адреса або адреса місцезнаходження
1.	Філія «Великобичківське лісомисливське господарство» ДСГП «Ліси України»	смт В.Бичків вул.Промислова, 39
2.	ТзОВ «ВГСМ»	смт В.Бичків Вул.Промислова, 67
3.	ТОВ «Гама ВБ»	смт.В.Бичків, вул. Грушевського, 70
4.	ТОВ «ПРОДФРЕШ»	смт.Великий Бичків, вул. Промислова, 39
5.	ПП «Славута»	смт.Великий Бичків, вул. Польова
6.	ПП «Мегора»	смт.Великий Бичків, вул.Промислова, 66

Таблиця 2. Найбільші Фермерські господарства

№ з/п	Назва	Місце знаходження
1.	ФОП Саган В.І.	с.Верхнє Водяне. вул.Кірова, 27
2.	СФГ «Таурус»	с.Водиця, вул.Колгоспна,1
3.	СФГ «Гексада»	Смт.Великий Бичків, вул.Грушевського, 13
4.	ФГ «Малобичківське»	смт.Великий Бичків, вул.Незалежності, 6
5.	СФГ «Банський»	с.Луг, 280

Додаток 6. Наявні на території громади ВІЛЬНІ земельні ділянки, призначені для ведення господарської діяльності (крім с/г призначення)

Адреса	Тип об'єкту	Власник (власники – із зазначенням частки)	Площа, кв. м
смт. Вел.Бичків, Будівельна,19	Лісопильне та стругальне виробництво	ТОВ Карпати	0,4 га (цехи і навіси)
смт. Вел.Бичків, Будівельна, 10А	лісопильне	ТОВ Карбон	350 кв. м (цех)+гаражі
с. Верхнє Водяне, вул.Центральна,10	офісне приміщення	Великобичківська селищна рада	4 каб.(25кв. м, 20кв. м, 12кв. м, 10 кв. м)
смт. Кобилецька Поляна, вул. Павлюка,	офісне приміщення	Великобичківська селищна рада	4 каб.(по 20 кв. м), зал 40 кв. м
смт. Великий Бичків, вул.Репегівська, 244	виробництво консервів, брикетів, лісопилка	Великобичківський консервний завод	загальна виробнича площа 8000 кв. м (1600 кв. м, 2270 кв. м, 1850 кв. м, 800 кв. м)
село Луг, 123 Рахівський район	офісне приміщення	ТзОВ «Вест-ост-інвест»	60 кв. м
село Луг, 123Рахівський район	майстерські приміщення та гаражі та склади	ТзОВ «Вест-ост-інвест»	1400 кв. м
село Луг, 123 Рахівський район	магазин-кафе	ТзОВ «Вест-ост-інвест»	102 кв. м
село Луг, 123 Рахівський район	житлова квартира	ТзОВ «Вест-ост-інвест»	84 кв. м
село Луг, 123Рахівський район	житлова квартира	ТзОВ «Вест-ост-інвест»	64 кв. м
село Луг, 123 Рахівський район	житлова квартира	ТзОВ «Вест-ост-інвест»	72 кв. м
В. Водяне, вул. 8 березня	Промислове/складсь ке приміщення	Приміщення	331 кв. м
с. Водиця, вул. 8 березня		Земельна ділянка	0,42 га
с. Великий Бичків, вул. Грушевського, 110(центр)	3 торгові зали, підсобні приміщення	Приміщення 1 і 2 поверх Великобичківського споживчого товариства	зал1 – 132 кв. м, зал2 – 117 кв. м, підсобні приміщення – 307 кв.м.
смт. Вел.Бичків, Промислова, 37(ЛХК)	цегляне приміщення	Колишнє приміщення пожежного депо	пожежне депо – 585 кв. м, цех – 408 кв. м

смт. Вел.Бичків, Промислова, 37(ЛХК)	цегляне приміщення	приміщення електростанції	цех1 – 250кв.м., цех2 – 150кв.м.
смт. Вел.Бичків, Промислова, 37(ЛХК)	панельно-бетонне, цегляне на даху обладнання мобільних операторів	3-х поверхове недобудоване приміщення готовність понад 90%	1-й поверх 25×100м., 2-й поверх – 13×80 м, 3-й поверх 13×80 м, потолки 6м
с. Великий Бичків, вул. Будівельна, 19а	цегляне приміщення і земельна ділянка	комплекс урочистих подій, весілля	загальна площа 707,22 кв. м, підвальне 544 кв. м
смт. Вел.Бичків, Грушевського, 13 (ферма-поле)	цегляне приміщення і земельна ділянка	колишні ферми переобладнані під виробництво	цех1 – 800 кв. м, цех2 – 800 кв. м, висота 3,5 м
смт. Вел. Бичків, ур. Ілено	землі запасу	землі запасу	орієнтовно 1,5 га
смт. Вел. Бичків, ур. Ілено	землі запасу	землі запасу	орієнтовно 2,0 га
смт. Вел. Бичків, вул. Грушевського	землі запасу	землі запасу	орієнтовно 1,5 га
смт. Вел. Бичків, ур. Ділок	пасовище	комунальне пасовище	33,3583 га 2123655500:03:002: 0059
смт. Вел. Бичків, ур. Ділок	пасовище	комунальне пасовище	7,4764 га 2123355500:03:001: 0101
смт. Вел. Бичків, вул. Енергетична	незавершене будівництво	комунальне, незавершене будівництво лікарні	1,6 га 2123655500:05:001: 0573
смт. Вел. Бичків, вул. Пушкіна	земельна ділянка	територія недіючого басейну	0,42 га 2123655500:05:002: 0516
смт. Вел. Бичків, ур. Заячівське	земельна ділянка	землі запасу, рекреація	0,9026 га 2123655500:02:003: 0229
смт. Вел. Бичків, ур. Заячівське	земельна ділянка	землі запасу, рекреація	0,9085 га 2123655500:02:003: 0228
смт. Кобилецька Поляна, ур.Луги(біля мосту на в'їзді)	земельна ділянка, будова	територія та будова колишньої ферми	110 м×12м – 1320 кв. м

Додаток 7. Структура виконавчих органів Великобичківської селищної ради

Назва посади	Кількість штатних одиниць
1. Керівники	11
1.1. Селищний голова	1
1.2. Заступник голови з питань діяльності виконавчого комітету	2
1.3. Секретар ради	1
1.4. Секретар виконавчого комітету	1
1.5. Старости	6
2. Відділ бухгалтерського обліку та звітності	4
2.1. Головний бухгалтер	1
2.2. Головний спеціаліст з державних закупівель	1
2.3. Спеціаліст II-ї категорії	1
2.4. Спеціаліст – бухгалтер	1
3. Юридичний відділ	3
3.1. Начальник відділу	1
3.2. Юрисконсульт	1
3.3. Спеціаліст з питань кадрової роботи	1
4. Відділ земельних ресурсів	5
4.1. Начальник відділу	1
4.2. Спеціаліст-землевпорядник	2
4.3. Спеціаліст I-ї категорії	2
5. Відділ архітектури, містобудування та комунального майна	2
5.1. Начальник відділу	1
5.2. Спеціаліст	1
6. Відділ економічного розвитку	4
6.1. Начальник відділу	1
6.2. Спеціаліст агропромислового розвитку	1
6.3. Спеціаліст з питань туризму	1
6.4. Головний спеціаліст з питань залучення інвестицій	1
6.2. Сектор муніципальної інспекції	2
6.2.1. Завідувач сектору – спеціаліст з питань благоустрою та екології	1
6.2.2. Спеціаліст з питань праці	1
7. Відділ цивільного захисту та військового обліку	1
7.1. Головний спеціаліст	1
7.2. Сектор військового обліку	9
7.2.1. Завідувач сектору	1
7.2.2. Інспектор військового обліку	8
8. Організаційний відділ	14
8.1. Діловод	2
8.2. Секретар – друкарка	1
8.3. Секретар керівника	6

8.4. Архіваріус	1
8.5. Спеціаліст з інформаційного забезпечення	1
8.6. Державний реєстратор	2
8.7. Спеціаліст з реєстраційного обліку за місцем проживання	1
9. Відділ соціального захисту населення	4
9.1. Начальник	1
9.2. Спеціаліст	2
9.3. Провідний спеціаліст	1
9.4. Сектор надання соціальних послуг	18
9.4.1. Завідувач сектору	1
9.4.2. Соціальний працівник	1
9.4.3. Соціальний робітник	16
10. Служба у справах дітей	3
10.1. Начальник	1
10.2. Спеціаліст	2
11. Відділ «Центр надання адміністративних послуг»	13
11.1 Начальник	1
11.2. Державний реєстратор	2
11.3. Адміністратор	10
12. Відділ господарського забезпечення	16
12.1. Сторож	1
12.2. Кочегар	8
12.3. Прибиральниця	7
Всього:	109